

INTERNATIONAL MAGAZINE

RNI No. 61816/95

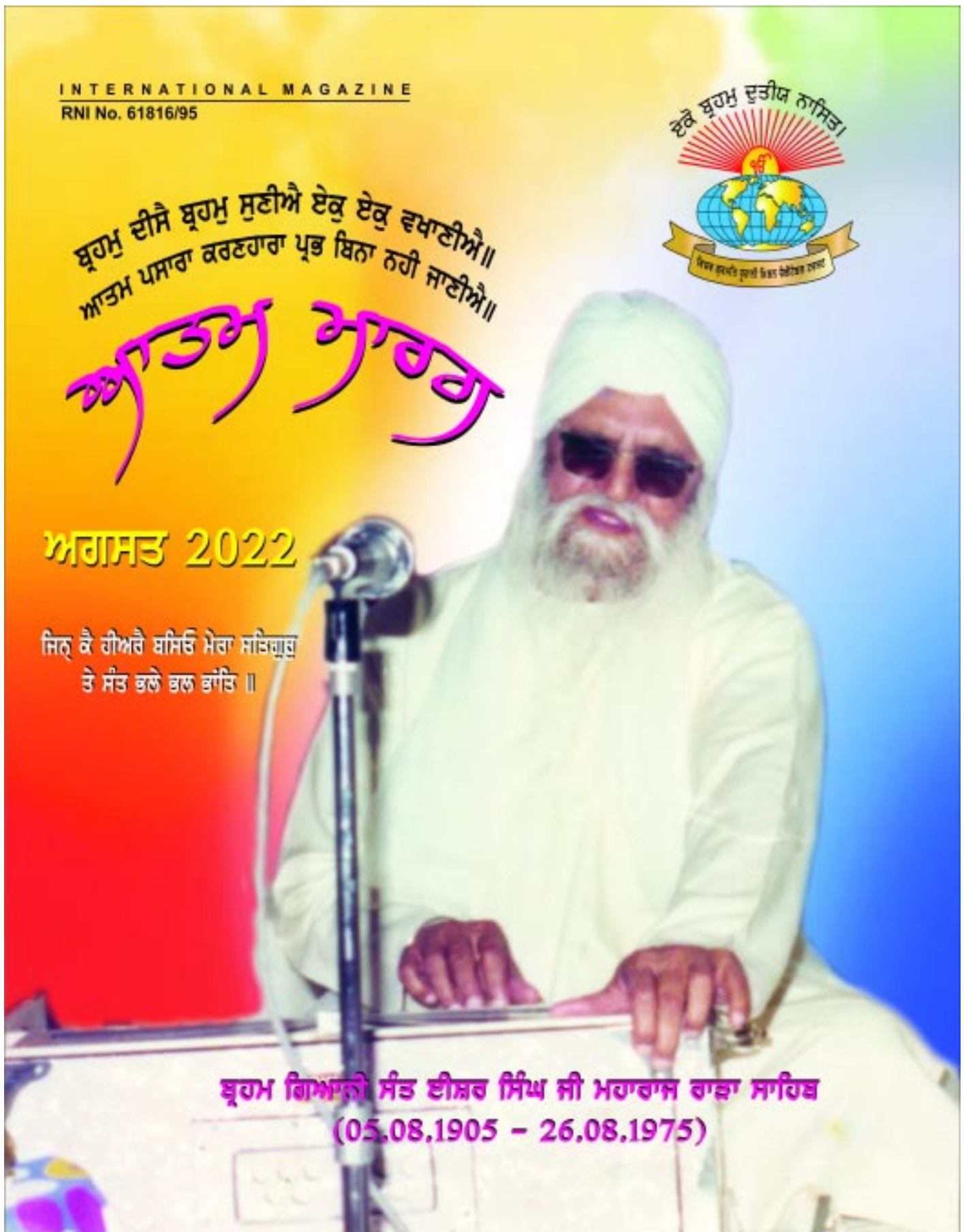
ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥
ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਅਗਸਤ 2022

ਜਿਨ੍ਹ ਕੈ ਹੀਅਰੈ ਬਸਿਓ ਮੇਰਾ ਸਕਿਯੁਕੁ
ਤੇ ਸੰਤ ਭਲੇ ਭਲ ਭਾਂਤਿ ॥

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾਝਾ ਸਾਹਿਬ
(05.08.1905 - 26.08.1975)

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਵੀਂ ਉਸਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਇਮਾਰਤ

ਆਤਮ ਮਾਰਗ

ਸਾਲ-ਅਠਾਈਵਾਂ, ਮਹੀਨਾ-ਅਗਸਤ, 2022
ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸੰਚਾਲਕ

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਤ ਮਾਤਾ (ਬੀਜੀ) ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ

ਚੇਅਰਮੈਨ

ਐਡੀਟਰ-ਇਨ-ਚੀਫ

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ

ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਚੀਫ ਐਡੀਟਰ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ

ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 15 ਤਾਰੀਖ ਤੱਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ ਅਤੇ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸਬੰਧੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਦਫਤਰੀ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 5.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਫੋਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫੋਨ :- 84378-12900, 94172-14391, 94172-14379

Email : atammarg1@yahoo.co.in

Registration Under Foreign Contribution
(Regulation) Act 1976 R. No. 115320023

Postal Address for any Enquiry,
Money Order, Cheque and drafts :
'ATAM MARG' MAGAZINE

Gurdwara Ishar Parkash, Ratwara Sahib
(New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas, Teh.
Kharar, Distt. S.A.S Nagar
(MOHALI) - 140901, Pb. India

SUBSCRIPTION - ਚੰਦਾ - (ਦੇਸ਼)

ਸਾਲਾਨਾ	ਜੀਵਨ ਕਾਲ (20 ਸਾਲ)	ਫੀ ਕਾਪੀ
300/-	3000/	30/-
320/-	3020/-	(For outstation cheques)

SUBSCRIPTION FOREIGN (ਵਿਦੇਸ਼)

	Annual	Life (20 years)
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
Canada	80 Can \$	800 Can \$
Australia	80 Aus \$	800 Aus \$

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ - ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਮੋਹਾਲੀ) ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

Media Broadcast (Ratwara Sahib)

Please visit us on internet at :-
For Atam Marg Email : atammarg1@yahoo.co.in,
Website & Live video -

www.ratwarasahib.org

www.ratwarasahib.com

www.ratwarasahib.in

Apps: RATWARASAHIB TV
(for both apple & andriod)
(Availeble 24 Hours)

Email : sratwarasahib.in@gmail.com

Live Programme & Cable Tv Network

98728-14385, 94172-14385

98147-12900

ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਕੇਂਦਰ

ਅਮਰੀਕਾ - ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ

001-408-263-1844

ਕਨੇਡਾ - ਭਾਈ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ, ਵੈਨਕੂਵਰ

001-604-433-0408

ਭਾਈ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ

001-604-862-9525

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣੂ

001-604-589-9189

ਇੰਗਲੈਂਡ - ਬੀਬੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੌਰ ਅਤੇ

ਭਾਈ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੱਗੀ

0044-121-200-2818

ਭਾਈ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਰਾਜ)

0044-7968734058

ਆਸਟਰੇਲੀਆ- ਬੀਬੀ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ :

0061-406619858

ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸੰਗਤ ਲਈ
ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਏਅਰਪੋਰਟ ਤੋਂ

ਫਰੀ ਸੇਵਾ - ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ -

9417214378, 9417214384

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ

1. ਆਤਮ ਮਾਰਗ 9417214391,8437812900,9417214379
2. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਸੀ.ਬੀ.ਐਸ.ਈ.) 0160-2255003
3. ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਸਿਲਾਈ ਸੈਂਟਰ 9646101996
4. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਸ.ਸ.ਸਕੂਲ
(ਪੀ.ਐਸ.ਈ.ਬੀ.) 9592055581
5. ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ:9592212900
6. ਬੀਐਡ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਨਰਸਿੰਗ ਕਾਲਜ 9417214382
8. ਬਿਰਧ ਆਸ਼ਰਮ 9815728220

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ - 98551-32009

ਸ਼੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਸੇਵਾ - 94647-12900

ਹੋਰ ਸੰਪਰਕ ਨੰਬਰ

98889-10777, 96461-01996, 9417214381

ਤੱਤਕਰਾ

1.	ਸੰਪਾਦਕੀ	5
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
2.	ਬਾਰਹ ਮਾਹਾ	10
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ	
3.	ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ	12
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
4.	ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ 19	
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
5.	ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	28
	ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ	
6.	ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ.....॥	32
	ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	
7.	ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਂ	36
	ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	
8.	ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ (ਗੁਰੂ) ਰਾਮਦਾਸ ਜੈਸਾ	39
	ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਔਲਖ	
9.	ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ	46
	ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ	
10.	ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?	49
	ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ	
11.	ਈਸ਼ੁਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ	52
	ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ	
12.	ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ	54
	ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ	
13.	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜਾਣਕਾਰੀ :- ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮਾਗਮ	56
	ਇੰਟਰਨੈਟ ਵੈਬਸਾਈਟ, ਕੀਰਤਨ ਲਾਈਵ ਟੈਲੀਕਾਸਟ,
ਬੈਂਕ ਅਕਾਊਂਟ, ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ
ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ	

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਿਨ੍ਹ ਕੈ ਹੀਅਰੈ ਬਸਿਓ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ

ਤੇ ਸੰਤ ਭਲੇ ਭਲ ਭਾਂਤਿ ॥

ਤਿਨ੍ਹ ਦੇਖੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਗਸੈ

ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਂਤ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬੪

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨੋ! ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਅਗਸਤ ਅੰਕ ਦੀ ਸੰਪਾਦਕੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਦਿੱਖ ਨੂੰ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨਾ, ਅਛੋਹੇ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ, ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣਾ, ਬੁੰਦ ਵਾਂਗੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਣਾ, ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਅਬੁੱਝ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਹਨ। ਅਜੋਕੀ ਵਧ ਰਹੀ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀਆਂ ਕਾਢਾਂ, ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਵਰਗੀਆਂ ਖੋਜਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਸਿਆਂ ਜਾਂ ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਦੀਆਂ। ਸਾਇੰਸ ਕੇਵਲ ਮੈਟਰ (ਪਦਾਰਥ) ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਪਦਾਰਥ ਤੋਂ ਐਟਮ, ਐਟਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨਰਜੀ, ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸਾਇੰਸ ਚੁੱਪ ਹੈ। ਪਰਮ ਸ਼ਕਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਸਾਇੰਸ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਸੂਖਮ ਤੋਂ ਸੂਖਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਭੇਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਂਦੀ ਹੈ -

ਸੁਫਮ ਤੇ ਸੁਫਮ ਕਰ ਚੀਨੇ

ਬ੍ਰਿਧਨ ਬ੍ਰਿਧ ਬਤਾਏ॥

ਭੂਮ ਅਕਾਸ ਪਤਾਲ ਸਭੈ ਸਜਿ

ਏਕ ਅਨੇਕ ਸਦਾਏ। ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿਧਾਂਤ, ਨਿਰਗੁਣ, ਸਰਗੁਣ ਤੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਘੁੰਮਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਿਸੇ ਵਿਰਲੇ ਨੂੰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿਰਲੇ ਪੁਰਸ਼ ਉਹ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਇਹੀ ਉਹ ਵਿਰਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਗੁਣ ਸਰੀਰ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, ਨਿਰਗੁਣ ਤੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਅਭੇਦਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਆਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ ॥

ਅੰਗ - ੪੬੨

ਐਸੇ ਗੁਰ ਕਉ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਈਐ

ਆਪਿ ਮੁਕਤੁ ਮੋਹਿ ਤਾਰੈ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੦੧

ਇਤਿਆਦਿਕ। ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਥੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ/ਆਤਮਾਵਾਂ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਤੇ ਆਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਸੰਤ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼, ਗੁਰਮੁਖ, ਗੁਰਸਿੱਖ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਭਗਤ ਜਨ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਇਤਿਆਦਿਕ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੰਬੋਧਿਤ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਅਕਸਰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ -

ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਬਸਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ

ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕਰਹੁ ਨਮਸਕਾਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੦

ਅਤੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਉਤੇ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਲਈ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤਹ ਚਰਨ ਮਾਥਾ ਮੇਰੇ ਪਉਤ ॥

ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸੰਤਹ ਡੰਡਉਤ ॥ ੧ ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਸੰਤਨ ਕੈ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥

ਜਾ ਕੀ ਓਟ ਗਹੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ਰਾਖੇ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰੀ ॥ ੧

॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੰਤਹ ਚਰਣ ਧੋਇ ਧੋਇ ਪੀਵਾ ॥

ਸੰਤਹ ਦਰਸੁ ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਜੀਵਾ ॥

ਸੰਤਹ ਕੀ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਆਸ ॥

ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਨਿਰਮਲ ਰਾਸਿ ॥ ੨ ॥

ਸੰਤ ਹਮਾਰਾ ਰਾਖਿਆ ਪੜਦਾ ॥

ਸੰਤ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮੋਹਿ ਕਬਹੂ ਨ ਕੜਦਾ ॥

ਸੰਤਹ ਸੰਗੁ ਦੀਆ ਕਿਰਪਾਲ ॥

ਸੰਤ ਸਹਾਈ ਭਏ ਦਇਆਲ ॥ ੩ ॥

ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਪਰਗਾਸੁ ॥
ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰ ਅਪਾਰ ਗੁਣਤਾਸੁ ॥
ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਗਲੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲ ॥
ਨਾਨਕ ਸੰਤਹ ਦੇਖਿ ਨਿਹਾਲ ॥

ਅੰਗ - ੮੮੯

ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਬਾਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ। ਇਤਨੀ ਵਡਿਆਈ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇ ਪਾਤਰ ਇਹ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉਂ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਸਮਾਧਾਨ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾ ਦਿਸੰਦੜਿਆ ਦੁਰਮਤਿ ਵੰਞੈ ਮਿਤ੍ਰ ਅਸਾਡੜੇ ਸੇਈ ॥
ਹਉ ਫੂਢੇਦੀ ਜਗੁ ਸਬਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ॥
ਅੰਗ- ੫੨੦

ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਾਲ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਵ ਖੋਟੀ ਮਤ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੇਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ ॥
ਅੰਗ- ੫੨੦
ਪੁਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਮਨ ਕੀ ਮਲੁ ਜਾਇ॥ ਅੰਗ- ੨੬੩

ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਫਲ ਹੈ ਤੇ ਬਚਨ ਕਮਾਉਣ ਦੇ ਫਲ ਦਾ ਤਾਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਸੰਤਹੁ ਸਾਗਰੁ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਐ ॥
ਜੇ ਕੋ ਬਚਨੁ ਕਮਾਵੈ ਸੰਤਨੁ ਕਾ
ਸੋ ਗੁਰੁ ਪਰਸਾਦੀ ਤਰੀਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੪੭

ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ ॥
ਕਉਲਾ ਬਪੁਰੀ ਸੰਤੀ ਛਲੀ ॥ ਅੰਗ- ੩੯੨

ਜਿਥੇ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਤੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਫਲ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ
ਸੋ ਬਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੦

ਸਾ ਧਰਤੀ ਭਈ ਹਰੀਆਵਲੀ
ਜਿਥੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਬੈਠਾ ਆਇ ॥
ਸੇ ਜੰਤੁ ਭਏ ਹਰੀਆਵਲੇ
ਜਿਨੀ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੩੧੦

ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਲਈ ਵੀ ਐਸੇ ਬਚਨ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ -

ਹਉ ਬਲਿਹਾਰੀ ਸੰਤਨੁ ਤੇਰੇ
ਜਿਨਿ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਪੀਠਾ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥
ਤੂੰ ਨਿਰਵੈਰੁ ਸੰਤੁ ਤੇਰੇ ਨਿਰਮਲ ॥
ਜਿਨ ਦੇਖੇ ਸਭ ਉਤਰਹਿ ਕਲਮਲ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਧਿਆਇ ਜੀਵੈ
ਬਿਨਸਿਆ ਭ੍ਰਮੁ ਭਉ ਧੀਠਾ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੧੦੮

ਧੰਨਿ ਸੁ ਬਾਨੁ ਧੰਨਿ ਓਇ ਭਵਨਾ ਜਾ ਮਹਿ ਸੰਤੁ ਬਸਾਰੇ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰਹੁ ਠਾਕੁਰ
ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਨਮਸਕਾਰੇ ॥ ਅੰਗ - ੬੮੧

ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਚੰਦੁ ਦੇਵਹੁ ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਬਾਵਨ ਚੰਦਨਹ ॥
ਨਹ ਸੀਤਲੰ ਸੀਤੁ ਰੁਤੇਣ ਨਾਨਕ ਸੀਤਲੰ ਸਾਧੁ ਸੁਜਨਹ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੫੭

ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਸੋਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੰਤ ਜਨ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਕਰੋੜਾਂ-ਕਰੋੜਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦੇ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ -

ਸਾਧੁ ਕੀ ਜਉ ਲੇਹਿ ਓਟ ॥
ਤੇਰੇ ਮਿਟਹਿ ਪਾਪੁ ਸਭ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੧੯੬

ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਤਨੀ ਵਡਿਆਈ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕਾਰਜ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕਰਨੇ ਹਨ ਉਹ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਸੰਤੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਏਕੈ ਕਾਮ ॥ ਅੰਗ - ੮੬੭

ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ -

ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਮਹਿ ਨਾਹੀ
ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ ॥
ਜੀਅ ਦਾਨੁ ਦੇ ਭਗਤੀ ਲਾਇਨਿ
ਹਰਿ ਸਿਉ ਲੈਨਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਅੰਗ- ੨੪੯

ਜੀਅ ਦਾਨ ਭਾਵ ਨਾਮ ਦਾਨ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਾਰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਖਾਲਸਾ ਪਦ ਹੈ -

ਖਾਲਸਾ ਮੇਰੇ ਰੂਪੁ ਹੈ ਖਾਸ ॥
ਖਾਲਸੇ ਮਹਿ ਹੋ ਕਰਹੁ ਨਿਵਾਸ ॥

ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵਲੋਂ ਜੋੜੀ ਜੋੜਿ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ 52 ਬਚਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 52 ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਨਿਯਮ, ਸਿਧਾਂਤ, ਫਰਜ਼ ਬਣਾਏ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਰਹਿਤ ਮਰਿਆਦਾ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅੰਗ ਹੈ। ਗੁਰ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣਾ ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਆਖਰੀ 52 ਬਚਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਵੇਂ, ਛੇਵੇਂ, ਅੱਠਵੇਂ ਅਤੇ ਅਠਾਰ੍ਹਵੇਂ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਵੇਂ ਬਚਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ - 'ਸੇਵਾ ਰੁਚਿ ਨਾਲ ਸਿੱਖ
ਸੇਵਕ ਦੀ ਕਰਨੀ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੩

ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੋਵਾ
ਹਰਿ ਜਨ ਕੈ ਪੀਸਣੁ ਪੀਸਿ ਕਮਾਵਾ ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪੁਭ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀ
ਤੇਰੇ ਜਨ ਦੇਖਣੁ ਪਾਵਾ ॥

ਅੰਗ- ੭੪੯

ਛੇਵੇਂ ਬਚਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ -

ਅਰਥ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨੇ, ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ
ਵਿਦਵਾਨ ਸਿੱਖਾਂ ਪਾਸੋਂ। ਇਹ ਵਿਦਵਾਨ ਜਨ ਰੱਬ ਦੇ
ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਹਨ -

ਨਾਨਕ ਸੋ ਪੜਿਆ ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ
ਜਿਸੁ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਗਲਿ ਹਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੯੩੮

ਅੱਠਵਾਂ ਬਚਨ ਹੈ ਸਤਿਸੰਗ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ
ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਕੈਸੀ ਜਾਣੀਐ ॥
ਜਿਥੈ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਅੰਗ- ੭੨

ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ
ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥

ਅੰਗ - ੭੯੫

ਭਾਵ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ
ਕਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਹੈ।

ਅਠਾਰ੍ਹਵਾਂ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਰਹਿਤਵਾਨ ਤੇ ਨਾਮ
ਜਪਣ ਵਾਲਿਆਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ।

ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਕੀ ਹਰਿ ਧ੍ਰਿੜਿ ਦੇਹਿ
ਹਮ ਪਾਪੀ ਭੀ ਗਤਿ ਪਾਂਹਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੨੪

ਕਬੀਰ ਇਹੁ ਤਨੁ ਜਾਇਗਾ ਕਵਨੈ ਮਾਰਗਿ ਲਾਇ ॥
ਕੈ ਸੰਗਤਿ ਕਰਿ ਸਾਧ ਕੀ ਕੈ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਕਰ ਜੋਤਿ ਨਾਨਕੁ ਕਰੇ ਅਰਦਾਸਿ ॥
ਮੋਹਿ ਸੰਤਹ ਟਹਲ ਦੀਜੈ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੩੯੨

ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਰੇਨੁ ਪਿਆਰੇ ਹਮ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾ ॥
ਸੰਤ ਹਮਾਰੀ ਓਟ ਸਤਾਣੀ ਸੰਤ ਹਮਾਰਾ ਗਹਣਾ ॥ ੧ ॥

ਹਮ ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ ॥
ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਪਾਈ ॥

ਇਹੁ ਮਨੁ ਤੇਰਾ ਭਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਮੇਰੀ ਲੇਵਾ ਦੇਵੀ

ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਬਿਉਹਾਰਾ ॥
ਸੰਤਨ ਸਿਉ ਹਮ ਲਾਹਾ ਖਾਟਿਆ

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਭਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੬੧੪

ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਭਰੀ ਵਾਰਤਾ ਕੀਤੀ
ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਤੁਹਾਡੇ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ
ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ
ਸੀ ਕਿ -

ਸੁਣ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਨੰਦ ਸੁ ਲਾਲ।
ਤੁਮ ਸੁਣ ਹਮਰੇ ਬਚਨ ਰਸਾਲ।
ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਸੁਜਾਨ।
ਪ੍ਰਥਮ ਸੇਵ ਗੁਰ ਹਿਤ ਚਿਤ ਕਾਨ।
ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੇਵ ਸ਼ਬਦ ਜੁ ਗਹੇ।
ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਸੁ ਇਹ ਬਿਧਿ ਲਹੇ।
ਸ਼ਬਦ ਸਰੂਪ ਵਾਕ ਜੋ ਧਾਰੇ।
ਤਿਸ ਤੇ ਲਖੈਂ ਅਪਰ ਅਪਾਰੇ।
ਤੇ ਮੈਂ ਗੋਸਟਿ ਕਹੀ ਸੁ ਭਾਈ।
ਪੜ੍ਹੇ ਸੁਣੈ ਜੋ ਚਿਤ ਲਾਈ।
ਤਿਸ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਕਹੂੰ ਬਖਾਣ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲੈ ਮਹਿ ਆਨ।

(ਰਹਿਤਨਾਮਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਗੁਰੂ ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਇਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਮੰਜ਼ਿਲੇ-ਮਕਸੂਦ ਹੈ-
ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੧

ਇਸ ਮੂਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ ਰੱਬੀ
ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ, ਸੰਤਾਂ
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।
ਵਰਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਅਸੀਂ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕੀਏ -

ਕਬੀਰ ਸੇਵਾ ਕਉ ਦੁਇ ਭਲੇ ਏਕੁ ਸੰਤੁ ਇਕੁ ਰਾਮੁ ॥
ਰਾਮੁ ਜੁ ਦਾਤਾ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਸੰਤੁ ਜਪਾਵੈ ਨਾਮੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੩

ਕੇਵਲ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਦੇ ਦਾਤੇ ਹਨ
ਜਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਅਭੇਦ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਇਸ ਜੀਵ
ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ ਵਸੀਲਾ ਹਨ। ਕੀ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ
ਹਨ ਵੀ? ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ 'ਹਾਂ' ਵਿਚ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਰਲੇ
ਹਨ -

ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕੜੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਉੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਿਲਾਪ ਸੰਭਵ
ਨਹੀਂ -

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ
ਭੋਟਿਓ ਪੁਰਖੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥
ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ
ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੪

ਪੂਰਬਲੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਪਰਾਲਬਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ, ਵਰਤਮਾਨ ਵਿਚ ਉੱਗ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਫਿਰ ਜਾ ਕੇ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਵਾਲਾ -

ਅੰਤਰ ਆਤਮੈ ਜੋ ਮਿਲੈ ਮਿਲਿਆ ਕਹੀਐ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ- ੨੯੧

ਏਹਿ ਸਜਣ ਮਿਲੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ

ਜਿ ਆਪਿ ਮੇਲੇ ਕਰਤਾਰਿ॥

ਅੰਗ- ੫੮੭

ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਿਤਨੇਮ ਉਪਰੰਤ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉੱਚੀਆਂ-ਸੁੱਚੀਆਂ ਆਤਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਹੀ ਜੋਦੜੀ ਹੈ, ਅਰਜ਼ੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ -

ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਿਲਿਆ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਆਵੇ।

ਐਸੀਆਂ ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਲੋਕਾਈ ਦੀਆਂ, ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਦੀਆਂ, ਜੀਵਾਂ ਦੀਆਂ। ਜਾਗ ਪਏ ਸੀ ਭਾਗ, ਪੁੰਗਰ ਗਏ ਸੀ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ, ਬਣ ਗਏ ਵੱਡਿਆਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਬਚਨਾਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ। ਸਮਾਂ ਸੀ 5 ਅਗਸਤ 1905 ਦਾ। ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਸੀ ਨਗਰ ਆਲੋਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ-ਪਟਿਆਲਾ ਦੀ। ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਨ ਪਰ ਆ ਗਏ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਉਧਾਰ ਲਈ ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਤੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਤਪੱਸਿਆ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲੱਗੇ, ਅਰਦਾਸਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਜੋਦੜੀ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਨਾਮਕਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਬਖਸ਼ੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ, ਬਖਸ਼ ਦਿਉ ਐਸਾ ਸ਼ਬਦ (ਅੱਖਰ) ਬਣਾ ਦਿਉ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ, ਭੇਦ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਾ। ਗੈਬੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਪੁਰਿ ਤੋਂ ਆਈ ਬਾਣੀ ਦੀ, ਗੂੰਜਦੀ ਹੈ ਕਿ -

ਦਾਸ ਅਨਿੰਨ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ॥ ਅੰਗ - ੧੨੫੨

ਬਾਣੀ ਤੇ ਬਾਣੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ, ਬਾਹਰੋਂ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਰਹਿਤਵਾਨ -

ਆਤਮ ਰਸ ਜਿਹ ਜਾਨਹੀ ਸੋ ਹੈ ਖਾਲਸ ਦੇਵ॥

ਪ੍ਰਭ ਮਹਿ ਮੋਹ ਮਹਿ ਤਾਸ ਮਹਿ ਰੰਚਕ ਨਾਹਨ ਭੇਵ॥

ਹੋ ਗਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਬਖਸ਼ ਦਿਤਾ ਇਲਾਹੀ ਫੁਰਮਾਨ, ਦਰਗਾਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਆਇਆ - 'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ॥' 'ਏ' ਅੱਖਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਈਸਰ ਸਿੰਘ (ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ) ਈਸਰ ਸ਼ਬਦ ਬਾਹਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਈਸ਼ਵਰ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਜੁਲਦਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਸੇਈ ਸੰਤੁ ਜਿ ਭਾਵੈ ਰਾਮ ॥

ਸੰਤ ਗੋਬਿੰਦ ਕੈ ਏਕੈ ਕਾਮ ॥

ਅੰਗ- ੮੬੭

ਹੋ ਗਿਆ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਸਰੀਰ ਵਿਚ। ਬਚਪਨ ਜਵਾਨੀ ਸਾਰੀਆਂ ਸਰੀਰਕ ਅਵਸਥਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ। ਬਸ ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ -

ਸੰਤ ਔਰ ਪਾਰਸਿ ਮਹਿ ਬੜੇ ਅੰਤਰੇ ਜਾਨਿ।

ਵੋਹ ਲੋਹੇ ਕੰਚਨ ਕਰੈ, ਵੋਹ ਕਰੈ ਆਪਿ ਸਮਾਨ।

ਮੁੱਢਲੀ ਦੁਨਿਆਵੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਪਰੰਤ ਹੋ ਗਿਆ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰੇ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ੇ ਪੂਰਿਆਂ ਦਾ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੇਰੂ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਹੋ ਗਏ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਸੁਖ ਛੱਡ ਕੇ ਵੇਚ ਦਿਤਾ ਆਪਣਾ ਆਪਾ -

ਪਹਿਲਾ ਮਰਣੁ ਕਬੁਲਿ ਜੀਵਣ ਕੀ ਛਡਿ ਆਸ ॥

ਹੋਹੁ ਸਭਨਾ ਕੀ ਰੋਣੁਕਾ ਤਉ ਆਉ ਹਮਾਰੈ ਪਾਸਿ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੦੨

ਕੀਤੀ ਕਠਿਨ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ। ਬਣ ਗਏ ਮੁਬਾਰਿਕਵਾਦੀ-

ਚੰਦ ਮੁਮਾਰਖ ਈਦ ਪੁਗ ਖਲੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਪੁੱਗ ਗਏ, ਭਾ ਗਏ। ਬਣ ਗਿਆ ਵਸੀਲਾ ਰਾੜੇ ਦੀ ਢੱਕੀ ਦੇ ਉਧਾਰ ਦਾ। ਛੇਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਚਰਨ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਨੂੰ। 'ਸਾਹਿਬੀ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਇਸ ਧਰਤੀ ਨੂੰ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਹੀ ਭਾਗ ਸਨ, ਹੋ ਗਈ ਪ੍ਰਗਟ, ਸਤਿਕਾਰੀ ਗਈ 'ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ। ਹੋ ਗਈ ਅਮਰ ਰਾੜੇ ਦੀ ਢੱਕੀ ਸਦੀਵੀ ਤੌਰ 'ਤੇ। ਦੇ ਦਿਤਾ ਛੱਟਾ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦਾ। ਜੋੜ ਦਿਤੀਆਂ ਟੁੱਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ। ਛਕਾਏ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ। 'ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ' (ਅੰਗ-੨੮੯) ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਖਸ਼ਾਤ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਪਿਆਰੇ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਦਿਤੀ -

ਸੇਵਕ ਕੀ ਓੜਕਿ ਨਿਬਹੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਜੀਵਤ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵਿਓ ਅਪਨਾ ਚਲਤੇ ਰਾਖਿਓ ਚੀਤਿ ॥

ਅੰਗ- ੧੦੦੦

ਹੋ ਗਈ ਪਰਾਲਬਧ ਪੂਰੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ। ਆ ਗਿਆ ਬੁਲਾਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੇਜੇ ਸੀ -

ਜਿਨਿ ਤੁਮ ਭੇਜੇ ਤਿਨਹਿ ਬੁਲਾਏ

ਸੁਖ ਸਹਜ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਆਉ ॥

ਅਨਦ ਮੰਗਲ ਗੁਨ ਗਾਉ ਸਹਜ ਧੁਨਿ

ਨਿਹਚਲ ਰਾਜੁ ਕਮਾਉ ॥

ਅੰਗ - ੬੭੮

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਉਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਮਾਰ ਗਏ ਸੀ ਰਮਜ਼ਾਂ, ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਰਵਾਨਾ ਹੋਣ ਵੇਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤਾ

ਅਗੰਮੀ, ਅਬੁੱਝ ਬਚਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਜੀ! ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਆਖਰੀ ਦੀਵਾਨ ਹੈ। ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਕਿ ਆਖਰੀ ਕਿਉਂ? ਪਤਾ ਉਦੋਂ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ 25 ਅਗਸਤ 1975 ਨੂੰ ਮਾਰ ਗਏ ਭੌਰ ਉਡਾਰੀ। ਸਮਾਅ ਗਏ ਪਰਮ ਆਪੇ ਵਿਚ। ਲੀਨ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਨ, ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਸੀ -

ਗੁਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ
ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥
ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ
ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥ ਅੰਗ- ੬੩੩

ਸੁਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲ ਹੁਆ ਰਾਮ ॥
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੮੪੬

ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਤੇ ਉਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਜੋ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਔਖਾ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ ॥ ਧ੍ਰਿਗੁ
ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੩

ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਆਪਣੇ ਬਿਰਹੀ ਨਾ ਧੀਰੋਦਿ ॥
ਅੰਗ - ੧੧੦੦

ਦੁਖੁ ਵੇਛੋੜਾ ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਭੁਖ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਸਕਤਵਾਰ ਜਮਦੁਤ ॥
ਇਕੁ ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਲਗੈ ਤਨਿ ਧਾਇ ॥
ਵੈਦ ਨ ਭੋਲੇ ਦਾਰੁ ਲਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਦੁਖ ਅਸਹਿ ਹੈ-
ਜਿਉ ਮਛਲੀ ਬਿਨੁ ਪਾਣੀਐ ਕਿਉ ਜੀਵਣੁ ਪਾਵੈ ॥
ਬੁੰਦ ਵਿਹੁਣਾ ਚਾਤਿਕੈ ਕਿਉ ਕਰਿ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵੈ ॥
ਨਾਦ ਕੁਰੰਕਹਿ ਬੋਧਿਆ ਸਨਮੁਖ ਉਠਿ ਧਾਵੈ ॥
ਭਵਰੁ ਲੋਭੀ ਕੁਸਮ ਬਾਸੁ ਕਾ ਮਿਲਿ ਆਪੁ ਬੰਧਾਵੈ ॥
ਤਿਉ ਸੰਤ ਜਨਾ ਹਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ ਦੇਖਿ ਦਰਸੁ ਅਘਾਵੈ ॥
ਅੰਗ- ੨੦੮

ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮੱਛੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੈ। ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸਿੱਖ ਦੀ। ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਾਲੇ ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵੀ ਇਹੀ ਕੁਝ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ -

ਸਾਧੂ ਬਿਨੁ ਨਾਹੀ ਦਰਵਾਰ ॥ ਅੰਗ - ੮੨੨

ਵਰਤ ਗਿਆ ਡਾਢੇ ਦਾ ਹੁਕਮ -
ਜਿਉ ਜਿਉ ਤੇਰਾ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਉ ਹੋਵਣਾ ॥
ਜਹ ਜਹ ਰਖਹਿ ਆਪਿ ਤਹ ਜਾਇ ਖੜੋਵਣਾ ॥
ਅੰਗ- ੫੨੩

ਮੰਨ ਲਿਆ ਭਾਣਾ -
ਸੋ ਸਿਖੁ ਸਖਾ ਬੰਧਪੁ ਹੈ ਭਾਈ
ਜਿ ਗੁਰ ਕੇ ਭਾਣੇ ਵਿਚਿ ਆਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੬੦੧
ਆ ਗਏ ਰਜਾ ਵਿਚ -

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥

ਅੰਗ - ੧

ਪੁੱਗ ਚੁੱਕੇ, ਸਮਾਅ ਗਏ ਪਿਆਰੇ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ। ਪਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹੀ ਵੈਰਾਗ, ਵਿਛੋੜੇ ਵਿਚ ਬਿਹਬਲ ਹੋਏ ਬੇਵਸ ਸਨ।

ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਇਹ ਅਵਸਥਾ। ਇਹਨਾਂ ਬਿਰਹੜੀ ਰੂਹਾਂ ਵਿਚੋਂ, ਬੈਰਾਗੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ (ਬੀਜੀ)। ਉਡਦੀ ਖਬਰ ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਮਿਲੀ। ਆਇਆ ਫੁਰਨਾ ਕਿ ਝੁਠੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਸੱਚੀ ਸੀ। ਤੁਰ ਪਏ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਰਾਹੀਂ ਯੂ.ਪੀ ਤੋਂ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਗੀ ਰਹੀ।

ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੁ ॥
ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ
ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥ ਅੰਗ- ੫੫੮

ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ। ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ 'ਚ ਹੋਏ।

ਕਬੀਰ ਜਹ ਜਹ ਹਉ ਫਿਰਿਓ ਕਉਤਕ ਠਾਓ ਠਾਇ ॥
ਇਕ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਬਾਹਰਾ ਉਜਰੁ ਮੇਰੈ ਭਾਇ ॥
ਅੰਗ- ੧੩੬੫

ਉਜਾੜ ਦਿਸਿਆ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ। ਇਕ ਰਾਮ ਸਨੇਹੀ ਬਾਝੋਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ਟੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਵਕਤਾ, ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤਰੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਮੰਨ ਲਿਆ ਭਾਣਾ, ਆ ਗਈ ਅਵਸਥਾ ਰਜਾ ਦੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ (ਸੰਨ 2001 ਤਕ) ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਨੇਤਰ ਸਜਲ ਹੋ ਜਾਣੇ। ਦਸਦੇ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਇਕ ਸਾਲ ਸਾਡੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੈਰਾਗ ਦਾ ਜਲ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਐਸਾ ਪਿਆਰ, ਐਸੇ ਦਿਲਾਂ ਦੇ ਸੌਂਦੇ ਪਰ ਫਿਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਢਾਰਸ ਲੈਣੀ -

ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਦ ਜੀਵੈ ਨਹੀ ਮਰਤਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੨੩

ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ 'ਚ ਅਭੇਦ ਹਨ। ਅੰਗ ਸੰਗ ਹਨ। ਬਸ ਲੋੜ ਹੈ ਭਾਵਨਾ ਦੀ, ਪਿਆਰ ਦੀ, ਵੈਰਾਗ ਦੀ। ਇਹੀ ਉਹ ਆਤਮਿਕ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਪਾਂਧੀ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਅਦਿੱਖ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਣਡਿੱਠੇ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਣਸੁਣੇ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ।

ਐਸੇ ਸੰਤ ਜਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਈਏ ਬਲਿਹਾਰ -

ਜਿਨੁ ਕੈ ਹੀਅਰੈ ਬਸਿਓ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਤੇ ਸੰਤ ਭਲੇ ਭਲ ਭਾਂਤਿ ॥
ਤਿਨੁ ਦੇਖੇ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਬਿਗਸੈ
ਹਉ ਤਿਨ ਕੈ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਂਤਿ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬੪

ਭਾਦੁਇ

ਸੰਗਰਾਂਦ-ਅਗਸਤ 17 (ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ)

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਰੰਧਾਵੇ ਵਾਲੇ

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
 ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ ॥
 ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ ॥
 ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ ॥
 ਛਡਿ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ ॥
 ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ ॥
 ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ ॥
 ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੪

ਭਾਦੁਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀਆ
ਦੂਜੈ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭਰਮ ਵਿਚ ਭੁਲਾਣੀਆ=ਭੁੱਲ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਆਪਣੇ ਪਤੀਵਰਤਾ ਧਰਮ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੂਜੈ=ਦੂਜੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਪਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੇਤੁ=ਪ੍ਰੇਮ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਦੂਜਾ ਅਰਥ - ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਭਾਦੁਇ (ਭਾ+ਦੁਇ) ਦੁਇ=ਦ੍ਵੈਤ ਭਾ=ਭਾਵ ਆ ਗਿਆ। ਅਰਥਾਤ ਹਰ ਵਕਤ ਦ੍ਵੈਤ-ਭਾਵ ਵਿਚ ਚਿੱਤ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਰੂਪੀ ਪਿਆਰੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਰਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਕੇ ਭੁਲਾਣੀਆ=ਭੁਲਾ ਦਿਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਦੂਜੈ=ਦੂਜੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਜਣ ਦੇ ਹੇਤੁ=ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਲਖ ਸੀਗਾਰ ਬਣਾਇਆ
ਕਾਰਜਿ ਨਾਹੀ ਕੇਤੁ॥

ਐਸੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਭਾਵੇਂ ਲੱਖਾਂ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਇਆ=ਬਣਾ ਲੈਣ ਪਰੰਤੂ ਉਹ ਪਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕੇਤੁ=ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜਿ=ਕੰਮ ਨਾਹੀ=ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪੀ ਇਸਤਰੀ ਤ੍ਰਾਟਕ, ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ, ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਪ੍ਰਾਣ ਚੜ੍ਹਾ ਲਵੇ,

ਕਿਸੇ ਉਤੇ ਅਸਰ ਪਾ ਲੈਣਾ, ਮੰਤਰ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲੈਣੇ ਆਦਿ, ਐਸੇ ਲੱਖਾਂ ਹੀ ਸਾਧਨ ਰੂਪੀ ਸਿੰਗਾਰ ਬਣਾਇਆ=ਬਣਾ ਲਵੇ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਾਧਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੇਤੁ=ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਜਿ=ਕੰਮ ਨਾਹੀ=ਨਹੀਂ ਹਨ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਬੇਅਰਥ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਧਨਾ ਰੂਪੀ ਸਿੰਗਾਰ ਵਿਚ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪੀ ਕਾਰਜ ਸਫਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਥਿਆ ਹੈ।

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ ਦੇਹ ਬਿਨਸਸੀ
ਤਿਤੁ ਵੇਲੈ ਕਹਸਨਿ ਪ੍ਰੇਤੁ॥

ਜਿਤੁ ਦਿਨਿ=ਜਿਸ ਦਿਨ ਇਹ ਦੇਹ=ਸਰੀਰ ਬਿਨਸਸੀ=ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਿਤੁ=ਉਸ ਵੇਲੇ=ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੇਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਕਹਸਨਿ=ਕਹਿਣਗੇ ਭਾਵ ਭੂਤ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇਣਗੇ।

ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਨਿ ਦੂਤ ਜਮ
ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਨੀ ਭੇਤੁ॥

ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਰਾਜੇ ਦੇ ਜਮਦੂਤ, ਜਿਬਰਾਈਲ, ਮੀਕਾਈਲ, ਇਸਰਾਫੀਲ, ਅਜ਼ਰਾਈਲ ਆਦਿਕ ਇਸ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਕੜਿ=ਫੜ ਕੇ ਚਲਾਇਨਿ=ਚਲਾਉਣਾ ਕਰਨਗੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਦੇਨੀ=ਦੇਣਗੇ। ਪਰਿਵਾਰ, ਮਿੱਤਰ, ਸਬੰਧੀ ਵੇਖਦੇ ਹੀ ਰਹਿ

ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਸ ਇਹੋ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸੁਆਸ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਭੇਤ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਕਿ ਕਿੱਥੋਂ ਆਇਆ ਸੀ ਤੇ ਕਿਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਛੱਡ ਖੜੋਤੇ ਖਿਨੈ ਮਾਹਿ
ਜਿਨ ਸਿਉ ਲਗਾ ਹੇਤੁ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਧੀਆਂ, ਸਬੰਧੀਆਂ ਸਿਉ=ਨਾਲ ਜੀਵ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੇਤੁ=ਪ੍ਰੇਮ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਖਿਨੈ=ਛਿਨ ਮਾਹਿ=ਵਿਚ ਹੀ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਸੇ ਖੜੋਤੇ=ਖੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਥ ਮਰੋੜੈ ਤਨੁ ਕਪੇ
ਸਿਆਹਹੁ ਹੋਆ ਸੇਤੁ॥

ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕੱਢਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਨੁ=ਸਰੀਰ ਕਪੇ=ਕੱਬਦਾ ਹੈ, ਹੱਥ ਮਰੋੜੈ=ਮੁੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੇ ਡਰ ਕਾਰਨ ਸਿਆਹਹੁ=ਕਾਲੇ ਤੋਂ ਸੇਤੁ=ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਹੋਆ=ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਕ ਰੰਗ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਵਾ: ਜਿਸ ਵਕਤ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਮਦੂਤ ਕਪੇ=ਕੱਟਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਖੇਤ ਵਿਚੋਂ ਖੇਤੀ ਨੂੰ ਕੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮੌਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ, ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖੂਨ ਸੁੱਕ ਗਿਆ, ਚਿਹਰੇ ਦਾ ਕਾਲਾ ਸਾਹ ਰੰਗ ਹੋ ਗਿਆ, ਕੇਵਲ ਪਾਣੀ ਹੀ ਪਾਣੀ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਭਾਵ ਕਦੇ ਕਾਲਾ ਤੇ ਕਦੇ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੀ ਪਾਪਾਂ ਰੂਪੀ ਕਾਲੀ ਰਾਤ ਸੀ ਵਾ: ਜੋ ਘੂਰ-ਘੂਰ ਕੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਸਿਆਹਹੁ=ਕਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਜਮਦੂਤ ਲੈਣ ਆਏ, ਉਦੋਂ ਸੇਤੁ=ਚਿੱਟਾ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਰੋਸ਼ਨੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਮੈਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਐਵੇਂ ਹੰਕਾਰ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਅਥਵਾ ਜਿਹੜੇ ਸਿਆਹਹੁ=ਜੋ ਰਾਤ ਦੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਾਂਗ ਲੁਕ ਕੇ ਪਾਪ ਕੀਤੇ ਸੀ, ਉਹ ਸੇਤੁ=ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਗਏ।

ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੇ ਲੁਣੈ
ਕਰਮਾ ਸੰਦੜਾ ਖੇਤੁ॥

ਮਨੁੱਖ ਜੇਹਾ=ਜਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕਰਮ ਰੂਪ ਬੀਜ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪੀ ਧਰਤੀ ਵਿਚ ਬੀਜੈ=ਬੀਜੇਗਾ, ਸੇ=ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਫਲ ਲੁਣੈ=ਵੱਢੇਗਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਰੀਰ ਕਰਮਾਂ ਸੰਦੜਾ=ਦਾ ਖੇਤ ਹੈ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ
ਚਰਣ ਬੋਹਿਥ ਪ੍ਰਭ ਦੇਤੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੇ ਜੀਵ ਔਗੁਣਾਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪ੍ਰਭ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ

ਸਰਣਾਗਤੀ=ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਤਾਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਭ=ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਭਾਵ ਨਾਮ ਰੂਪ ਬੋਹਿਥ=ਜਹਾਜ ਤੇ ਚਾੜ ਦੇਤੁ=ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਵਾ: ਜੋ ਸਤਿਸੰਗਤ ਰੂਪੀ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਕਰਨ ਰੂਪ ਜਹਾਜ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਦੂਸਰੇ ਕਿਨਾਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਤੁ=ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸੇ ਭਾਦੁਇ ਨਰਕਿ ਨ ਪਾਈਅਹਿ
ਗੁਰੁ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਹੇਤੁ॥੨॥

ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦੁਆਰਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੇ=ਉਹ ਪੁਰਖ ਨਰਕਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਏ ਜਾਣਗੇ, ਜੇ ਗੁਰੁ=ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨਾਲ ਹੇਤੁ=ਪ੍ਰੇਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਵਾ: ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਸਮਰੱਥ ਸ਼ਕਤੀਵਾਨ ਉਹਨਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬੰਦਗੀ ਦਾ ਹੇਤੁ=ਪਿਆਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਮਨੁੱਖਾ ਸਰੀਰ ਨਰਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੇਤੁ=ਪਿਆਰ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਨ ਵਾ: ਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੇ ਇਉਂ ਭਾਦਰੋਂ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਮਈ ਉਪਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਬੰਧੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੋਨਤੀਆਂ

1. ਰਿਨੂਅਲ ਦਾ ਚੰਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਅਤੇ ਰਿਨੂਅਲ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੰਦਾ ਰਿਨੂਅਲ ਲਈ ਹੈ ਜਾਂ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੈ।
2. ਜੇ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਲਈ ਚੰਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਾ ਪੁਜਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਰਕਮ ਦਾ ਰਸੀਦ ਨੰਬਰ ਆਦਿ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੇ।
3. 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਛਪੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦੀ ਵਿਚ ਨਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਆਪ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨਹੀਂ ਰਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਤਰਣ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਵਾਪਿਸ ਕਰ ਦਿਤੇ ਜਾਣ।

ਗੁਰ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ (ਗੁਰੂ ਤੇ ਭਰੋਸਾ - ਭਾਈ ਤਿਲਕੁ ਜੀ)

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸ਼ਾਨ -

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰਭ ਸਭ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ਜੀ,
ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ-ਮੈਂ ਕਿਛੁ ਨਾਹੀ।

ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥
ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ
ਕੋਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਗਰ ਮਹਿ ਆਪਿ ਬਾਹਰਿ ਫੁਨਿ ਆਪਨ
ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਕੇ ਸਗਲ ਬਸੇਰਾ ॥
ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ
ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਕਾ ਕਉ ਦੁਰਾਉ ਕਾ ਸਿਉ ਬਲਬੰਚਾ
ਜਹ ਜਹ ਪੇਖਉ ਤਹ ਤਹ ਨੇਰਾ ॥
ਸਾਧ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰੁ ਭੋਟਿਓ ਨਾਨਕ
ਮਿਲਿ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਨਹੀ ਅਨ ਹੇਰਾ ॥ ੨ ॥ ੧ ॥ ੧੧੭ ॥

ਅੰਗ - ੮੨੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ, ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਦੂਰ-ਦਰਾਜ ਤੋਂ ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋ। ਇਹ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ-ਏ-ਮਕਸੂਦ ਹੈ, ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਜੇ ਸਮਝ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕਮਾ ਕੇ ਇਸ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਸਾਡਾ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਸਫਲਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ - **'ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੇਰਾ ॥'** ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਹੈਗਾ ਪਰ ਮੈਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੀ ਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਨਾਹੀ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੇਰਾ ਹੀ ਹੈ, ਤੂੰ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਥੇ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਮਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ

ਅਸੀਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ - **'ਈਘੈ ਨਿਰਗੁਨ ਉਘੈ ਸਰਗੁਨ ਕੋਲ ਕਰਤ ਬਿਚਿ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰਾ ॥'** ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਹੁੰਦੇ, ਉਥੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੁੰਦੇ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ, ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਰਚਦੇ, ਆਪ ਇਕ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਹੁੰਦੇ। ਕਿਤੋਂ ਹੋਰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਰਚਦਾ, ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈ ਜਾਂਦੇ। ਜੇ ਕਹਿ ਦੇਈਏ ਕਿ ਘੁਮਿਆਰ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ 'ਚੋਂ ਭਾਂਡੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਟੈਕਨੀਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਉਹਦੀ ਹੈਗੀ। ਲੇਕਿਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਬਾਹਰੋਂ ਲੈਣੀਆਂ ਪਈਆਂ ਉਹਨੂੰ। ਚੱਕ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ, ਚੱਕ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਡੰਡਾ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਡੰਡਾ ਦਰਖਤ ਤੋਂ ਵੱਢ ਕੇ ਬਣਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਬਲ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸੀਗਾ ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਉਹ ਘੁੰਮਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਤਾਂ ਭਾਂਡੇ ਬਣੇ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਦੇ -
ਆਪੇ ਭਾਂਡੇ ਸਾਜਿਅਨੁ ਆਪੇ ਪੂਰਣੁ ਦੇਇ ॥

ਅੰਗ- ੪੭੫

ਬੜੀ ਅਜੀਬ ਬਾਤ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਮੱਕੜੀ ਜਿਹੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਲਾ ਆਪਣੇ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਤਣ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਹਰੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੀ। ਪਰ ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਉਹ ਰਹਿ ਸਕਦੀ, ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਨਹੀਂ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸਾਜ ਕੇ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਹਨ - **'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ'** ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ। ਲੇਕਿਨ ਮਾਇਆ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਣ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਬਾਹਰ ਥਾਪ ਲਿਆ ਕਿ ਰੱਬ ਹੋਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਇਹ, ਇਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਰੱਬ ਹਾਂ, ਇਹ ਵੀ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਸਮੁੱਚਾਪੁਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਕਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਖਿਲੀ ਹੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਓ, ਉਹਨੇ ਦਰਖਤ ਨੂੰ ਛੋਹਿਆ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਇਹ ਤਾਂ ਪੱਤਾ ਹੈ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਦਰਖਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਤਣੇ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਹੱਥ ਲਾ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਆਹ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਇਹ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੇ। ਗੱਲ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰੀ ਹੈ ਇਹ। ਜਿਹੜੇ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਵੇਦਾਂਤ ਦੀ ਵਿਦਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦੀ

ਸਮਝ 'ਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਆਪਾਂ ਸੁਖਾਲੀ ਬੋਲੀ 'ਚ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਮਿਸਾਲ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਦੀ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਗੱਲ ਸਮਝਣੀ ਔਖੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਹ ਤਾਂ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈ, ਇਹ ਤਣਾ ਹੈ, ਇਹ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੇ। ਦਰਖਤ ਕਿੱਧਰ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦਾ, ਜੀ ਫੇਰ ਦਰਖਤ ਕਿੱਥੇ ਚਲਿਆ ਗਿਆ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਰੂ ਆ ਤੈਨੂੰ ਦਿਖਾਵਾਂ। ਓਹੀ ਦਰਖਤ ਜਿਹਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਆਹੀ ਦਰਖਤ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਦਰਖਤ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਥ ਤੂੰ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਟਾਹਣੀਆਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਤਣੇ ਨੂੰ ਲਾਇਆ, ਫੇਰ ਤੂੰ ਜੜ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ। ਜੇ ਕੋਈ ਕਹੇ ਕਿ ਆਹ ਰੱਬ ਹੈ, ਬੜਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪੈਂਦੈ ਕਿ ਆਹ ਰੱਬ ਐ ਜੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਬ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਰੱਬ ਸਮੁੱਚਾ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਆਲ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਸਰਗੁਣ ਦੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬੜੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਿਤਮਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਰੱਬ ਹੈ, ਪ੍ਰਤੀਕ ਬਣਾ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਰੱਬ ਤੱਕ ਤਾਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਤਸਵੀਰ ਤਕ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਰੱਬ ਤੇ ਗੁਰੂ 'ਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਗਿਆ, ਇਕੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਰੱਬ ਹੈਗਾ ਬੇਅੰਤ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੀ ਜੋਤ ਹੈ ਉਹ ਰੱਬ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਰੱਬ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ ਕਿ ਆਹ ਰੱਬ ਹੈ। ਉਹ ਜੋਤ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੋਤ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਪੂਰਨ ਹੈ -

ਜਿਸੀ ਜਮਾਨ ਕੇ ਬਿਖੈ ਸਮੱਸਤਿ ਏਕ ਜੋਤ ਹੈ॥

ਨਾ ਘਾਟ ਹੈ ਨ ਬਾਢ ਹੈ ਨਾ ਘਾਟਿ ਬਾਢਿ ਹੋਤ ਹੈ॥

ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ

ਸੋ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਬਾਤ ਹੈ ਇਹ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਰਾ ਹੀ ਜਿੰਨਾਂ ਦਿਸਦਾ ਹੈ ਨਾ -

ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਜਨੁ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਇਆ

ਕਹ ਕਹ ਠਾਕੁਰ ਕਹ ਕਹ ਚੇਰਾ ॥ ਅੰਗ- ੮੨੭

ਕਿਤੇ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿਤੇ ਰਾਇਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿਤੇ ਹਾਕਮ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿਤੇ ਰਿਆਇਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿਤੇ ਚੇਲਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਕਿਹੜੀ ਹੈ? ਵਾਧੂ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਮੈਂ। ਇਥੇ ਆਪਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, 'ਮੈਂ ਨਾਹੀ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਫੁ ਤੇਰਾ'। ਇਹ ਗੱਲ ਜੇ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਜਾਏ। ਸਮਾਧੀ ਲਗ ਜਾਏ ਇਹਦੇ ਉਤੇ। ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਲੰਘ ਜਾਂਦੈ ਬੰਦਾ। ਇਥੇ ਤੱਕ ਅਸੀਂ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ, ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕਮਾਈ

ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਸਾਨੂੰ। ਇਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ। ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਨੇ ਹੋ ਜਾ,
ਜੇ ਤੈਂ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਵਣੀ।

ਜੇ ਕੇ ਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਸੇਤੀ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਵੈ ॥

ਹੋਵੈ ਤ ਸਨਮੁਖੁ ਸਿਖੁ ਕੋਈ ਜੀਅਹੁ ਰਹੈ ਗੁਰ ਨਾਲੇ ॥

ਅੰਗ - ੯੧੯

ਪੂਰ ਅੰਦਰੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹੋ, ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਵਿਛੜੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ। ਸਭ ਕੁਛ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਝੋ -

ਗੁਰ ਕੇ ਚਰਨ ਹਿਰਦੈ ਧਿਆਏ ਅੰਤਰ ਆਤਮੈ ਸਮਾਲੇ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੯

ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਧਿਆਵੇ। ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰੇ। ਜੁੜਿਆ ਰਹੇ ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ -

ਆਪੁ ਛਡਿ ਸਦਾ ਰਹੈ ਪਰਣੈ

ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਏ ॥ ਅੰਗ- ੯੨੦

ਜਿਹੜਾ ਇਹਦੇ ਵਿਚ 'ਮੈਂ' ਭਾਵ ਹੈ ਨਾ, ਇਹਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਰਨੇ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਦੁਖ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ, ਸੁਖ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਮਾਨ ਮਿਲਿਐ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ, ਅਪਮਾਨ ਮਿਲਿਐ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਲਾਭ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਹਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਨਾ -

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਸੁਣਹੁ ਸੰਤਹੁ ਸੇ ਸਿਖੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਏ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੦

ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਦਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਹੋਵੇ ਨਿਸ਼ਚਾ। ਚਾਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਸੰਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੇ ਸੰਤਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸੰਤ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਹੈ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਰਗਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਏਕੋ ਜਾਣੁ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੪

ਗੁਰੂ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਫਰਕ ਨਾ ਜਾਣ, ਤੇਰਾ ਬਣਨਾ ਨਹੀਂ ਕੁਛ, ਜੇ ਦੋ ਜਾਣੇਂਗਾ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੁਪ ਦਿਖਾਈ ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ਗੋਵਿੰਦ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੨

ਸੋ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਸਿੱਖ ਦਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੇ ਗੋਵਿੰਦ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈਗਾ।

ਪੰਜ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਤਾਂ ਮਤਲਬੀ ਬੰਦੇ ਨੇ, ਮਤਲਬ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ-

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੧

ਦਾਤਾਂ ਉਹ ਸਭ ਨੂੰ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਡਾ ਹੈ -

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

ਅੰਗ- ੨

ਦੁਨੀਆਂ ਮੰਗੀਂ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਆਸਤਕ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਨਾਸਤਕ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਪਾਪੀ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ, ਪੁੰਨੀ ਵੀ ਮੰਗਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਦਾਤਾਂ। ਲੇਕਿਨ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਨੇ। ਨਾਮ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਸੇਵੈ ਲਗਿਆ ਕਢਿ ਰਤਨੁ ਦੇਵੈ ਪਰਗਾਸਿ ॥

ਅੰਗ- ੪੦

ਆਪਾ ਭਾਵ ਮਾਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਜ਼ਰੂਰ ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਦਿਆ ਕਰਦੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ - ਇਕ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਦੂਜੀ ਭੇਖ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤੀਜੀ ਹਿਰਸ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਗਾਹਾਂ ਨਹੀਂ ਤਰੱਕੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ। ਇਹਦੇ ਬਾਅਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਿਦਕ ਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਭਾਵਨੀ ਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਜਿਹੜਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹਰ ਵਕਤ ਜੁੜਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਖ ਆਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ, ਦੁਖ ਆਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਹਾਣ ਆ ਗਿਆ, ਘਾਟੇ ਪੈ ਗਏ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ, ਲਾਭ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਮਾਨ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜੈ-ਜੈਕਾਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ; ਅਪਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ। ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ; ਨਾ ਤਨ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣੈ, ਨਾ ਮਨ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣੈ, ਨਾ ਧਨ ਆਪਣਾ ਰੱਖਣੈ, ਸਭ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਈਆਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦੈ ਕਿ ਜੇ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗੇ? ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਰਨੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਫੇਰ ਆਪੇ ਹੀ ਕਰਦੈ ਸਭ ਕੁਝ। ਫੇਰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸਿਦਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਇਧਰਲੇ ਓਧਰਲਿਆਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ। ਉਹ ਕੇਵਲ ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਂਦੈ ਤੇ

ਜਿਹੜਾ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਜੰਤਰਾਂ-ਮੰਤਰਾਂ-ਤੰਤਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰਖਦਾ। ਨਾ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੀਰਾਂ, ਪੈਗੰਬਰਾਂ, ਕਬਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਾ ਉਹ ਡਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਸਿਦਕ ਹੈ। ਸਿਦਕ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਹਰ ਵਕਤ ਪਿਆਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦੈ ਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਉਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਭਜੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨਿਭਜੈ,
ਮੇਰੀ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਤੀ।

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ॥

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ॥

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿੜਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ॥

ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ॥

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਾਲੇ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੭/੪

ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਦਾ ਹੁੰਦੈ। ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਏ, ਲੇਕਿਨ ਉਹਦਾ ਸਿਦਕ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੈ। ਸਿਦਕ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਖੁਸ਼ ਰਹਿੰਦੈ। ਸੋ ਭਾਵਨੀ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਜਾਣ ਕੇ ਪੂਜਦੈ। ਸ਼ਰਧਾ ਬੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਗੁਰੂ 'ਤੇ, ਡਰਦਾ ਹੀ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਜੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਬਣਾ ਲਈ ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਰਾਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਉਹਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਜੀਅ ਕਰਦੈ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਜੀਅ ਕਰਦੈ ਰੱਖੇ, ਸਿੱਖ ਮੁੱਖ ਨਹੀਂ ਮੋੜਿਆ ਕਰਦਾ -

ਰਤੇ ਸੋਈ ਜਿ ਮੁਖੁ ਨ ਮੋੜਿਨਿ ਜਿਨੀ ਸਿਵਾਤਾ ਸਾਈ ॥

ਝੜਿ ਝੜਿ ਪਵਦੇ ਕਚੇ ਬਿਰਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾ ਕਾਰਿ ਨ ਆਈ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੨੫

ਜਿਹੜੇ ਕੱਚੇ ਨੇ ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਉਹ ਝੜ-ਝੜ ਕੇ ਗਿਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਕੀ ਦਿਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਾਠ ਵੀ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਮੈਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਇਆ ਸਵੇਰੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕਿਹੈ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਾਠ ਕਰਨ ਲਗਦੀ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੀ ਮੇਰਾ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੂੰ ਕਰ ਹੀ ਨਾ। ਤੈਨੂੰ ਕੌਣ ਕਹਿੰਦੈ ਕਿ ਤੂੰ ਪਾਠ ਕਰ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬੀਬੀ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੌਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਵੀ ਕਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੈ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੂੰ ਗੱਲਾਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਤੂੰ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈਂ। ਪਾਠ ਵੇਲੇ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਜੇ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ, ਫੇਰ ਨਾ ਕਰ ਭਾਈ। ਕੀ ਲੋੜ ਹੈ ਪਾਠ ਕਰਨ

ਦੀ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦੇ ਉਹ ਫਜ਼ੂਲ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਉਹ ਬਾਣੀ ਸੁਣਦੇ ਹੀ ਪਿਆਰ ਦੀ ਰੰਗਣ ਵਿਚ ਰੰਗਿਆ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਹਿਰਾਂ ਉਠਦੀਆਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ। ਜੀਵਨ ਆਉਂਦੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਦੀ ਬਾਤ, ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇ ਭਰੋਸਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਐਵੇਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਐ, ਉਹ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਟੁੱਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ, ਐਸਾ ਸਾਥ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਉਹਦਾ ਪਾਪ ਉਘੜ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਯੁੱਧ ਗਲ ਪਿਆ ਹੋਇਐ ਆਪ ਦੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਕਿਸੇ ਉਪਰ ਹੱਲਾ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ। ਜੇ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਇਕ-ਇਕ ਰਾਜ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਪਹਾੜ ਦਾ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਰੋੜ ਕੇ ਮੁਤਹਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਐਨਾ ਬਲ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਆਪ ਜਦੋਂ ਹੱਲਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਭਾਰਾ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ। ਬਹੁਤ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਲ੍ਹੇ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹ ਸਕੇ ਨੇ, ਨਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨ ਸਕੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲਈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਤਕੜਾ ਹਾਥੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਉਪਰ 7 ਤਵੀਆਂ ਬੰਨੋ, ਉਹਦੀ ਸੁੰਡ ਢਕ ਦਿਓ ਸਾਰੀ ਜਾਲੀ ਨਾਲ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਉਤੇ ਉਸ ਦੇ ਝੁੱਲ ਪਾ ਦਿਓ ਲੋਹੇ ਦਾ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਵਾਰ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਖਿਲਾ ਪਿਲਾ ਕੇ ਉਹਨੂੰ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਵਲ ਲੈ ਚੱਲੋ। ਉਹ ਗਿਝੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਾ ਕੇ ਟੱਕਰਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕੇਸਰੀ ਸਿੰਘ ਰਾਜਾ ਜੋ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਵਿਉਂਤ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਭੰਨਣਾ ਹੈ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜਨੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆ ਵੜਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਲੈ ਆਹ ਸਾਡਾ ਹਾਥੀ ਹੈ। ਦੁਨੀਚੰਦ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਡੀਲ ਡੋਲ, ਡੇਢ ਦੇ ਕੁਇੰਟਲ ਵਜ਼ਨ। ਤੁਰਦਾ ਪੂਰਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਹਾਥੀ ਹੁੰਦੇ। ਆਮ ਆਦਮੀਆਂ ਤੋਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਗੁਣਾਂ ਭਾਰਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਆਹ ਦੇਖੋ। ਇਹ ਲੜੇਗਾ ਇਹਦੇ ਨਾਲ, ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਪੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਸੁਣਦੇ ਸਾਰ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੋਂਦਾਂ ਗੁੰਦਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ, ਮਾਝੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ, ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਸਿੱਖੀ। ਮਾਝੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਿਆ। ਕਹਿੰਦਾ, ਦੇਖੋ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਲਗ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੁਣਿਆ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ। ਉਧਰੋਂ ਹਾਥੀ ਆ ਰਿਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਰਾਈਫਲਾਂ

ਨਾਲ ਭੰਨ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ, ਵੇਧ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਲੜੂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਛੱਡੋਗਾ ਹਾਥੀ ਮੈਨੂੰ? ਇਹ ਤਾਂ ਵਿਤਕਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ। ਉਹ 150 ਦੇ ਕਰੀਬ ਭੋਲੇ ਬੰਦੇ ਉਹਦੇ ਧੱਕੇ ਚੜ੍ਹ ਗਏ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਜਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਹੋ ਨਾ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਾਝੇ ਦੇ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਦਵੈਤ ਰਖਦੇ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਿੱਖ! ਸਿਦਕ 'ਚ ਆ। ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਤੂੰ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਰੋਪਣ ਕਰਦੇਂ। ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦੇ। ਤੇਰਾ ਭਲਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇਰਾ ਜਸ ਕਰਾਉਣੈ। ਆਪਾਂ ਲੜਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੰਦੇ। ਆਪ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹੈ ਸਾਰਾ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੇਰੀਆਂ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਨੇ ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਬੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗਣ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ।

ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦੀ ਕੰਧ 'ਤੇ ਰੱਸਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ। ਡੇਢ ਸੌ ਸਿੰਘ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਉਤਰਨ ਲੱਗਿਆ ਰੱਸਾ ਟੁੱਟ ਗਿਆ, ਪੱਟ ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਪਾਲਕੀ 'ਚ ਪਾ ਲਿਆ, 10-15 ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਚੁੱਕਿਆ। ਦੂਰ ਲੈ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ। ਸਵੇਰੇ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਹਾਡਾ ਹਾਥੀ ਤਾਂ ਨੱਠ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾ। ਹਾਥੀ ਨਾਲੋਂ ਸ਼ੇਰ ਤਕੜਾ ਹੁੰਦੇ, ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਸਾਡਾ ਸ਼ੇਰ ਹੈ, ਇਹ ਯੁੱਧ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਨੱਠਿਆ, ਘਰ ਜਾਂਦੇ ਹੀ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਮੌਤ ਖੜ੍ਹੀ ਉਡੀਕਦੀ ਹੈ। ਘਰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਜਿਹੇ 'ਚ ਪਾ ਦਿਤਾ। ਉਥੋਂ ਦੀ ਸੱਪ ਨਿਕਲਿਆ, ਇਹਦੇ ਡੰਗ ਮਾਰਿਆ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਰ ਗਿਆ।

ਉਹ ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀਗਾ। ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਸਿਦਕੀ ਸਿੱਖ ਸੀਗਾ, ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਾਗਨੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਸ਼ੇਰ ਵਾਂਗਣ ਲੜਿਆ ਹਾਥੀ ਦੇ ਨਾਲ। ਉਹ ਸੁੰਡ ਮਾਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਤਲਵਾਰਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ ਇਹਨੇ ਸੁੰਡ ਦੇ ਨਾਲ। ਇਹਨੇ ਸੁੰਡ ਦੇ ਵਿਚ ਬਰਫੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਚੀਰ ਦਿਤੀ ਸੁੰਡ। ਦੌੜ ਗਿਆ ਫੇਰ ਹਾਥੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੈ ਗੁਰੂ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਜਿਹਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੈ, ਉਹਦੀ ਸਿੱਖੀ ਨਹੀਂ ਕਾਇਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਿਹਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਜਿਸ ਨੇ ਪਰਤੀਤਿ ਹੋਵੈ

ਤਿਸ ਕਾ ਗਾਵਿਆ ਬਾਇ ਪਵੈ ਸੇ ਪਾਵੈ ਦਰਗਹ ਮਾਨੁ ॥

ਅੰਗ- ੨੩੪

ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਮਾਣ ਵੀ ਉਹਦਾ ਹੁੰਦੈ -

ਜੋ ਬਿਨੁ ਪਰਤੀਤੀ ਕਪਟੀ ਕੂੜੀ ਕੂੜੀ ਅਖੀ ਮੀਟਦੇ

ਉਨ ਕਾ ਉਤਰਿ ਜਾਇਗਾ ਝੂਠੁ ਗੁਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੩੪

ਜਿਹੜੇ ਐਵੇਂ ਅੱਖਾਂ ਮੀਚੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਗੁਮਾਨ ਉਤਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ, ਰਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਦੇ ਕਰਮ ਨੇ, ਸਿੱਖ ਆਪਣਾ ਆਪਾ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੈ।

ਐਸਾ ਇਕ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਗੜਸ਼ੰਕਰ ਹੋਇਐ, ਜਿਸਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਢਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਾਗਦਾ ਸੀ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਢਾਈ ਘੰਟੇ। ਫੇਰ ਬਾਣੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ। ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਜੋ ਸੁਰਤ ਸੀ ਉਹ ਚੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਸਵਾਸਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਗ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖੁ ਪਾਪੁ ਦੋਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੩੦੫

ਇਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ। ਬਾਣੀ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨੀ। ਥੋੜ੍ਹਾ ਖਾਣਾ, ਥੋੜ੍ਹਾ ਸੌਣਾ - 'ਅਲਪ ਆਹਾਰ ਸੁਲਪ ਸੀ ਨਿੰਦ੍ਰਾ।' ਥੋੜ੍ਹਾ ਬੋਲਣਾ, ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੁਰੂ ਦਾ ਦਸਵੰਧ ਦੇਣਾ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਹਰ ਵਕਤ ਭਲਾ ਮੰਗਦੇ ਦਿਲੋਂ ਕਹਿਣਾ -

ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ,

ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਉਤੋਂ-ਉਤੋਂ ਨਹੀਂ। ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹਰ ਵੇਲੇ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ਇਹ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਤੁਰੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ,

ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧੰਨ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੋਕ ਲਾਜ ਦੀ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤਰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਅਨੁਸ਼ਠਾਨ ਵਾਸ਼ਨਾ ਹੈ। ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਹੈ ਕੋਈ। ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ ਉਹ ਵਾਸ਼ਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕੋਈ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖ ਕੇ ਗੁਰੂ ਵਲੋਂ ਉਹਨੂੰ ਦਾਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਨੇ, ਬਗੈਰ ਮੰਗਿਆਂ ਹੀ। ਸੋ ਇਹਨਾਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ। ਪੰਜ ਵਿਸ਼ੇ ਸ਼ਬਦ, ਸਪਰਸ਼, ਰੂਪ, ਰਸ, ਗੰਧ; ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨਾ। ਮਨ ਨੂੰ ਡੋਲਣ ਨਾ ਦੇਣਾ। ਪੰਜ ਚੋਰ ਜਿਹੜੇ ਨੇ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਅਹੰਕਾਰ। ਇਹਨਾਂ ਉਤੇ ਨਿਅੰਤਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ। ਰਾਜ, ਮਾਲ, ਰੂਪ, ਜਾਤ, ਜੋਬਨ ਪੰਜੇ ਠੰਗ। ਇਹਨਾਂ ਠੰਗਾਂ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇਣਾ। ਨਾਮ ਧਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨਾ। ਸੰਸਾਰ ਨਾਲ ਵੈਰਾਗ ਦੀ ਵਰਤਣ ਰੱਖਣੀ। ਵੈਰਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿਣਾ, ਫਸਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ, ਅਭਿੱਜ (detached) ਰਹਿਣਾ। ਮੁੱਖ ਭਗਤੀ 'ਚ ਰਹਿਣਾ, ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ, ਨਿਸ਼ਚੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਕਿ ਇਥੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਦੀ ਅੰਦਰਲੀ ਰਹਿਤ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨੈ।

ਸੋ ਐਸਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ ਜੀ ਸੀ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧ ਕਰੀਦੈ। ਉਹ ਧਿਆਨ ਸਿੱਧ, ਲਿਵ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਵਕਤ ਰਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਬਿਰਤੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਿਆਰੇ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖ ਉਠ ਕੇ,

ਇਕ ਮਨ ਨਾਮ ਹਰੀ ਦਾ ਜਪਦੈ।

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥ ਅੰਗ - ੩੦੫

ਇਹ ਸਹਿਜ ਮਾਰਗ ਹੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਹੱਠ ਦਾ ਮਾਰਗ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਵੇਲੇ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ, ਨਾਥਾਂ ਦਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਕਰਮਾਤਾਂ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਜੰਤਰ, ਮੰਤਰ, ਤੰਤਰ ਸਿੱਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ। ਕਾਲੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਸਿੱਧ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ। ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸੀ - ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠਣਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਮਨ, ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ

ਕਰਨਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਰਸਨਾ ਤੋਂ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਸਵਾਸ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਸਵਾਸ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਤਰੱਕੀ ਹੋ ਗਈ, ਫੇਰ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਫੇਰ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਸੁਣਨਾ। ਆਪੇ ਹੀ ਨਾਮ ਅੰਦਰ ਗੂੰਜਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਸੁਣਨਾ ਹੈ ਫੇਰ। ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਅਨਹਦ ਸ਼ਬਦ ਵੱਜਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਧੁਨ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ, ਫੇਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਇਹ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਆਹਿਸਤਾ-ਆਹਿਸਤਾ ਆਉਂਦੇ। ਜੇ ਅੱਜ ਹੀ ਕਹੋ ਕਿ ਮੈਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਦਸਵਾਂ ਦੁਆਰ ਦਿਖਾ ਦਿਓ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੋਵੇ।

ਪਰ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਸੋ ਉਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜਾ ਸੀ ਭਾਈ ਤਿਲਕ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀ। ਸਭ ਦਾ ਭਲਾ ਮਨਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਦੁਖੀਆਂ ਦਾ ਦਰਦ ਵੰਡਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਬੜਾ ਹੀ ਮਿੱਠਾ ਬੋਲਦਾ ਸੀ, ਸਭ ਲੋਕ ਉਹਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਉਸੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਜੋਗੀ 500 ਸਾਲ ਲੰਮੀ ਉਮਰ ਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਯੋਗ ਦੇ ਨਾਲ। ਭੇਰੇ 'ਚ ਉਤਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ, ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਸਮਾਧੀ ਲਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਫੇਰ ਸਮਾਧੀ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦੇਣਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ, ਉਹਨੂੰ ਆਹ-ਆਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ। ਫਰਕ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ਦੋਹਾਂ ਰਸਤਿਆਂ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਰਸਤਾ ਹੈ। ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹਦੇ 'ਚ ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ, ਭੁਅੰਗਮ ਕਰਮ, ਭਾਠੀ, ਰੇਚਕ, ਪੂਰਕ, ਕੁੰਭਕ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਰਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਹਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਐਸਾ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੇ। ਪੜ੍ਹੋ ਪਿਆਰ ਨਾਲ -

ਧਾਰਨਾ - ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ,
ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੋ।

ਨਿਵਲੀ ਕਰਮ ਭੁਅੰਗਮ ਭਾਠੀ
ਰੇਚਕ ਪੂਰਕ ਕੁੰਭ ਕਰੋ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੪੩

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਬੜਾ ਹੀ ਉਪਕਾਰ ਆਪ ਨੇ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਾਡਾ ਤਾਂ ਮਾਨਸ ਜਨਮ ਐਵੇਂ ਹੀ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਉਲੀ ਕਰਮ, ਭੁਅੰਗਮ ਕਰਮ, ਭਾਠੀ, ਰੇਚਕ, ਪੂਰਕ, ਕੁੰਭਕ; ਇਹ ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਤੇ ਹੱਠ ਯੋਗ ਦੀਆਂ ਹਾਲਤਾਂ ਨੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸੁੱਧ ਕਰਨਾ। ਧੋਤੀ ਹੈ ਚਾਰ ਉਂਗਲ ਚੌੜੀ,

15 ਹੱਥ ਸਾਢੇ 22 ਫੁੱਟ ਲੰਮੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਹਨੂੰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ 15 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿਹਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾਣੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿਲਾ ਕੇ ਮਿਹਦੇ ਨੂੰ ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣੀ ਹੈ ਉਹ। ਮਿਹਦੇ ਵਿਚ ਜੋ ਜ਼ਹਿਰ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰਾ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਨੇਤੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਇਕ ਗਿੱਠ ਡੋਰਾ ਹੁੰਦਾ, ਨੱਕ ਦੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਿੜਕਦੇ ਸੀ। ਤਾਂ ਕਿ ਰੇਸ਼ਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਨਿਵਲੀ ਹੁੰਦਾ, ਪਾਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਪੇਟ ਨੂੰ ਰਿੜਕਦੇ ਸੀ। ਬਸਤੀ ਹੁੰਦਾ। ਤ੍ਰਾਟਕ ਹੁੰਦਾ, ਤ੍ਰਾਟਕ ਇਕ ਪੁਆਇੰਟ ਦੇ ਉਤੇ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਕਾਲਾ ਬਿੰਦੂ ਲਾ ਕੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਨਜ਼ਰ ਟਿਕਾਉਣੀ। ਜਦੋਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਾਣੀ ਵਹਿਣ ਲਗ ਜਾਵੇ, ਫੇਰ ਹਟਣਾ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਫੇਰ ਕਪਾਲਪਾਤੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਪੈਂਕਣੀ ਵਾਂਗੂੰ ਪੇਟ ਹਿਲਾਉਣਾ। ਭੁਅੰਗਮ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਹੜੀ ਸਾਡੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਹੈ, ਉਥੇ ਸੁਖਮਨਾ ਨਾੜੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਇਕ ਨਾੜੀ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਣਾਯਾਮ ਨਾਲ ਖਿੱਚ-ਖਿੱਚ ਕੇ ਸਵਾਸ, ਉਹਨੂੰ ਗਰਮ ਕਰਕੇ, ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਫੇਰ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ 'ਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਸਵਾਸਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਕਰਾ ਕੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੂਲਧਾਰ ਚੱਕਰ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣਾ। ਫੇਰ ਮਣੀਪੂਰਕ, ਅਪਿਸ਼ਠਾਨ, ਫੇਰ ਹਿਰਦਾ ਚੱਕਰ, ਕੰਠ ਚੱਕਰ, ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ, ਫੇਰ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਫੇਰ ਦਸਵੇਂ ਦੁਆਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਸੀ। ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇ। ਪੂਰਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਸਾਹ ਖਿੱਚਣਾ, ਕੁੰਭਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਸਾਹ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਤੇ ਰੇਚਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕੱਢਣਾ। ਇਹੀ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਨਾਂ ਚੱਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਗੀ ਲੋਕ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਬੰਦਾ ਜੇ ਲਗਦਾ ਸੀ 999 ਕਮਲੇ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਤਾਕਤਾਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਸਿੱਧੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਤਾਕਤਾਂ ਆ ਜਾਣੀਆਂ ਕਿ ਅਸਮਾਨਾਂ 'ਚ ਉੱਡਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਅੱਗ ਦੇ ਕੋਲੇ ਚੁੱਕ-ਚੁੱਕ ਕੇ ਖਾਈ ਜਾਣੇ। ਅਜੀਬ ਬਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਕਿਸੇ ਨੇ ਸੱਪ ਦਾ ਸਰੀਰ ਧਾਰ ਲਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਅਚੱਲ ਬਟਾਲੇ ਜਦੋਂ ਆਖਰੀ ਵਾਰੀ ਗੋਸ਼ਟ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਥੇ ਇਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸਿੱਧਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਸੀ। ਕੋਈ ਅਸਮਾਨ 'ਚ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ, ਅੱਗ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪਾਉਣ ਲਗ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਸ਼ੇਰ ਬਣ ਕੇ ਬੂੜਾ ਮਾਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਕੋਈ ਸੱਪ ਬਣ

ਕੇ ਫਰਾਟੇ ਮਾਰਨ ਲਗ ਗਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਕਿਹਾ। ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸ਼ੀਣ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਦੜਮ-ਦੜਮ ਧਰਤੀਆਂ 'ਤੇ ਗਿਰ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਓ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਕਿਉਂ ਤੁਸੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਸੋਝੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਜਦੋਂ ਸੋਝੀ ਨਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ -

ਅੰਧਾ ਭਰਿਆ ਭਰਿ ਭਰਿ ਧੌੜੈ

ਅੰਤਰ ਕੀ ਮਲੁ ਕਦੇ ਨ ਲਹੈ ॥

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਫੋਕਟ ਸਭਿ ਕਰਮਾ

ਜਿਉ ਬਾਜੀਗਰੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲੈ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੪੩

ਜਿਵੇਂ ਜਾਦੂਗਰ ਭਰਮਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲਾ ਦਿੰਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੇ ਫੋਕਟ ਕਰਮ ਨੇ।

ਸੋ ਉਹ ਜਿਹੜਾ ਜੋਗੀ ਸੀ, ਉਹਨੇ ਸਮਾਪੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਦੇ ਸਾਲ ਬਾਅਦ। ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇਗਾ ਉਹਨੂੰ ਇਕ ਸਾਲ ਦਾ ਸਵਰਗ ਮਿਲੇਗਾ। ਦੁਨੀਆਂ 'ਚ ਖਬਰ ਹੋਈ। ਸਵਰਗ ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ? ਨਰਕ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਡਰਦੇ ਨੇ। ਲਾਇਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਇਨਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਜੋਗੀ ਦੇ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ। ਵੇਰ ਲਗ ਗਏ ਭੇਟਾਵਾਂ ਦੇ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ-ਕਰ ਜਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਰਹਿ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ? ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ 'ਚੋਂ ਰਹਿ ਨਾ ਜਾਏ ਕੋਈ। ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਕਹੋ। ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਆ ਗਏ। ਫੇਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਰਹਿ ਗਿਆ? ਕਹਿੰਦੇ, ਜੀ ਇਕ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਹੈ, ਭਾਈ ਤਿਲਕੂ। ਉਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬਥੇਰਾ ਕਿਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਆਪ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਆਪ ਕਹਿ ਦਿਓ ਉਹਨੂੰ। ਕਹਿੰਦਾ, ਲੈ ਉਹ ਮੰਨਦਾ ਕਿਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਮਨਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ ਛੱਡ ਦਿਤੇ। ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ।

ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਆਹ ਹਿਲਜੁਲ ਕਿਉਂ ਹੋਈ ਹੈ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਕੋਲ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਇਹਨੂੰ ਮਹਾਂ ਮੰਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਕੀ ਹੈ?

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

॥ ਜਪੁ ॥

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥ ੧ ॥

ਕੋਈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਮੰਤਰ, ਇਹਦੇ ਉਤੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ -

ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਥੈ.....॥ ਅੰਗ- ੮੧੪

ਜੇ ਇਹਦੀ ਕਮਾਈ ਨਹੀਂ ਨਾ ਕਰੀ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਦੈ? ਫੇਰ ਆਦਮੀ ਕਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੈ, ਘਟੀਆ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਕਿਤੇ ਚੂਰਮਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਂਦੈ, ਕਿਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੈ।

ਇਥੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਇਕ ਸਿੰਘ ਆਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੀ, ਸਾਡੇ ਮਗਰ ਤਾਂ ਇਕ ਪੀਰ ਪਿਆ ਹੋਇਐ। ਕਹਿੰਦਾ, ਮੇਰੀ ਮਾਨਤਾ ਕਰੋ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਤੁਸੀਂ ਨਾਮ ਜਪੋ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਅੰਦਰੋਂ ਡਰਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਦੱਸੋ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰੋ, ਦੇਗ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਲੈ ਗਏ, ਉਥੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ, ਭੋਗ ਲਵਾਇਆ, ਚਲੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਡਰਦੇ ਹੀ ਹੋ, ਇਕ ਛਾਂਦਾ ਉਹਨੂੰ ਫੜਾ ਆਇਆ ਕਰੋ ਕਿ ਲੈ ਭਾਈ ਪੀਰਾ! ਤੂੰ ਵੀ ਖਾ ਲੈ ਦੇਗ। ਉਥੇ ਨਾ ਮੱਥਾ ਲਾਇਓ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਜਦ ਜਾਓਗੇ। ਸੋ ਮੂਲਮੰਤ੍ਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੰਤਰ ਹੈ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ। ਜਿਹਨੇ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਕੋਈ ਭੂਤ, ਪ੍ਰੇਤ, ਇਲ-ਬਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਉਹ ਅੱਗ ਲਗਦੀ-ਲਗਦੀ ਬੁਝ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਮੰਤਰ। ਭੂਤ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਨੱਠ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ! ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਵਸ ਚਲਦਾ। ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਵਸ ਸਿੱਖ ਦੇ ਉਤੇ, ਜਾਦੂਆਂ ਟੂਣਿਆਂ ਦਾ? ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਿਐ -

ਧਾਰਨਾ - ਰਾਮ ਦੀ ਕਾਰ ਜੀ,

ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੀ।

ਤਾਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸਰਣਾਈ ॥

ਚਉਗਿਰਦ ਹਮਾਰੈ ਰਾਮ ਕਾਰ ਦੁਖੁ ਲਗੈ ਨ ਭਾਈ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੮੧੯

(ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦੀਵਾਨ ਨੰ: 652)

'ਚਲਦਾ.....!'

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ, ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਸ਼ਾਨ -.....।

ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀਓ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ ॥

ਅੰਗ - ੨੫੬

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥

ਅੰਗ - ੨੮੯

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ,
ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।ਮ

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ
ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ ॥ ੧ ॥
ਦਰਸਨੁ ਹਰਿ ਦੇਖਣ ਕੈ ਤਾਈ ॥
ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਹਿ
ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ
ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ ॥ ੨ ॥
ਜੇ ਭੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ
ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖੁ ਮਨਾਈ ॥ ੩ ॥

ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ
ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ ॥ ੪ ॥
ਪਖਾ ਫੇਰੀ ਪਾਣੀ ਢੇਵਾ

ਜੇ ਦੇਵਹਿ ਸੇ ਖਾਈ ॥ ੫ ॥

ਨਾਨਕੁ ਗਰੀਬੁ ਢਹਿ ਪਇਆ ਦੁਆਰੈ
ਹਰਿ ਮੇਲਿ ਲੈਹੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ੬ ॥ ਅੰਗ- ੨੫੭

ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ, ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ - ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਂ। ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸੰਸਾਰ 'ਤੇ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਤੁਕ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬੜੀ ਭਾਵਨਾ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੜੇ ਭੇਤ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ ਇਹਦੇ ਵਿਚ। ਕਿਉਂਕਿ ਲੋਚਾ ਹੈ ਮਿਲਣ ਦੀ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਫਲਾਣਾ ਮਿਲਾਵੇ। ਕੋਈ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਰਿਸ਼ੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ, ਕੋਈ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲਾ ਮਿਲਾਵੇ, ਕੋਈ ਈਸਾਈ ਮਿਲਾਵੇ, ਕੋਈ

ਬੋਧੀ ਮਿਲਾਵੇ, ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਾਲਾ ਆ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ। ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਚਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਹੈ। ਪਿਆਸਾ ਹੈ ਪਾਣੀ ਤੋਂ। ਬੁਲ੍ਹ ਸੁੱਕ ਗਏ ਨੇ, ਜੁਬਾਨ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੁਕ ਉਠ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਐਸ ਵੇਲੇ ਆ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਉਹ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਹਾਂ ਭਾਈ, ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਮਰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾ ਦੇ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਮੇਰੇ ਸੋਚਣ ਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਨਸਾਨ ਤੂੰ ਵੀ ਇਨਸਾਨ, ਮਿਲਾਉਂਦਾ ਕੌਣ ਹੈ? ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਕੀ ਬਚਦੈ, ਉਹ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਚਦਾ -

ਜਬ ਹਮ ਹੋਤੇ ਤਬ ਤੂ ਨਾਹੀ ਅਬ ਤੂਹੀ ਮੈ ਨਾਹੀ ॥

ਅੰਗ- ੬੫੭

ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਆ ਕੇ ਵਸ ਜਾਂਦੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਦੌਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੇ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਤੇ ਵੀ -

ਆਪੇ ਪਟੀ ਕਲਮ ਆਪਿ ਉਪਰਿ ਲੇਖੁ ਭਿ ਤੂੰ ॥

ਏਕੋ ਕਹੀਐ ਨਾਨਕਾ ਦੂਜਾ ਕਾਹੇ ਕੂ ॥ ੨ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੯੧

ਦੂਜੇ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਦਰ। ਗੱਲ ਸਮਝਣ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਜਦੋਂ ਸੰਸਕਾਰ ਪੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪਛੜ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡੀ (universal) ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ sectional thinking (ਸੀਮਤ ਸੋਚ) 'ਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤਾਂ 'ਕੋਈ' ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦੈ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਮਿਲਦਾ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ ਜੇ ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈਗਾ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਦਰਿਆ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਜਲ ਤਰੰਗ ਦੂਸਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਕ ਹੁਕ ਹੈ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਅਰਪਣ ਕੀ ਕਰਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ? ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਤਨ ਵੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂ, ਧਨ

ਵੀ ਦੇ ਦੇਵਾਂ। ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਮੈਂ ਵਿਕ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਹ ਮੁੱਲ ਲੈ ਲਵੇ। ਉਹਦਾ ਗੁਲਾਮ ਬਣ ਜਾਵਾਂ। ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝਣਾ।

ਇਬਰਾਹੀਮ ਆਦਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸੀ, ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦਾ। ਉਹ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਹਦਾ ਮਨ ਬੜਾ ਨਰਮ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਲਾਮ ਵਿਕਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਲੋਕ ਫੜ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਨਖਾਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਜ਼ਾਰ ਹੁੰਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਹੁੰਦਾ, ਉੱਚਾ, ਲਕੜੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਅੱਠ ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ। ਦੋ ਆਦਮੀ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ, ਤਿੰਨ ਵੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਉਥੇ ਉਹ ਖੜ੍ਹ ਕੇ ਜਿਹਨੇ ਵਿਕਣਾ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਉਤੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਫੇਰ ਅਵਾਜ਼ ਦਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਜਵਾਨ ਹੈ। ਦੇਖ ਲਓ ਸਾਰੇ। ਜਾਂ ਕਿੰਨੀ ਸੁੰਦਰ ਔਰਤ ਹੈ, ਬੱਚਾ ਦੇਖੋ ਕਿੰਨਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦੀ ਬੋਲੀ ਦਿਓ। ਲੋਕ ਬੋਲੀ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਦੂਸਰੇ ਵਧਦੇ ਸੀ, ਜਿਹਦੀ ਵੱਧ ਬੋਲੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਗੁਲਾਮ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਉਸਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ, ਉਹਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਚਾਹੇ ਉਥੇ ਹੀ ਮਾਰ ਕੇ ਖਾ ਲਵੇ ਉਹਨੂੰ, ਕਾਨੂੰਨ ਉਹਦੀ ਰਾਖੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ ਕੋਈ ਵੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲੇ ਇਥੋਂ ਕਾਂਗੂ ਤੋਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਜਹਾਜ਼ ਭਰ-ਭਰ ਕੇ। ਅਫ਼ਰੀਕਨਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਲੈਣਾ ਤੇ ਉਥੇ ਲੈ ਜਾਣਾ। ਉਥੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕਾਠ ਮਾਰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਇਹ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਕਿੱਲੇ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਦੋ ਪਹੀਏ ਹੁੰਦੇ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਨੂੰ ਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾ ਦਿੰਦੇ, ਇਕ ਨੂੰ ਉਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਲੱਤਾਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੀ ਉਹ ਪਾਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਸੈੱਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਫੇਰ। ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕੋਈ ਸ਼ਰਾਰਤ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਉਬਲਦੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਸੁੱਟ ਦੇਣਾ, ਕੜਾਹਿਆਂ 'ਚ ਜਾਂ ਗਰਮ-ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਉਤੇ ਪਾ ਦੇਣਾ। ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਸੀ ਮਨੁੱਖਾਂ ਨੂੰ। ਉਹਨੂੰ ਗੁਲਾਮ (slave) ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਗੁਲਾਮਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਖਰੀਦਣ ਵਾਲੇ ਮਾਲਕ ਦੇ ਰਹਿਮ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕੀ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਲਦ ਖਰੀਦ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨੂੰ ਚਾਰਾ ਦਿਓ, ਪੱਠੇ ਚੰਗੇ ਪਾਓ, ਦਾਣਾ ਖਿਲਾਓ, ਵਿਹਲ ਵੀ ਦਿਓ ਤਾਂ ਇਹ ਚੱਲੇਗਾ। ਸਿਆਣਾ ਮਾਲਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦੈ।

ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਵੀ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ।

ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ, ਸੁੰਦਰ ਗੁਲਾਮ। ਚਿਹਰੇ ਵਲ ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਕੋਈ ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਉੱਚੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦਾ ਸੀ। ਤੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ ਉਹਦਾ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੀ। ਉਹਨੂੰ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਐ ਗੁਲਾਮ! ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ? ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰੀਆਂ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕੀ ਨੇ? ਤੂੰ ਸਵੇਰੇ ਕੀ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਕੀ ਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੀ? ਤੂੰ ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਉਠਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿੰਨੇ ਵਜੇ ਸੌਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਕੱਪੜੇ ਤੂੰ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਪਹਿਨਣੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ।

ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਹਜ਼ੂਰ! ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਇਕ ਗੁਲਾਮ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਤੁਸੀਂ ਪਸ਼ੂ ਲੈ ਆਏ, ਜਿਹੇ ਜਿਹਾ ਬੰਦਾ ਲੈ ਆਏ। ਮੇਰਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜਿਸ ਨਾਮ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਬੁਲਾ ਲਵੋਗੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸ ਦਿਓ ਕਿ ਆਹ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹੀ ਬੋਲ ਪਵਾਂਗਾ। ਕੁੱਤਾ ਰੱਖ ਲਓ, ਬਿੱਲਾ ਰੱਖ ਲਓ, ਕਾਲੂ ਰੱਖ ਲਓ। ਜਿਹੜਾ ਕਹੋਗੇ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਮੇਰਾ ਜੋ ਨਾਮ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਨਾਮ ਸੀ, ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਉਪਾਧੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਸੀ। ਦੂਸਰਾ ਜੋ ਵੀ ਕੱਪੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਹਿਨਿਆ ਹੋਇਆ ਚੰਗਾ ਲੱਗੇ, ਉਹ ਕੱਪੜਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਪਾਟੇ ਹੋਏ ਦੇ ਦਿਓ, ਮੈਲੇ ਦੇ ਦਿਓ ਇਕ ਕੱਪੜਾ ਦੇ ਦਿਓ, ਤਿੰਨ ਦੇ ਦਿਓ, ਚਾਰ ਦੇ ਦਿਓ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਜੋ ਦੇ ਦਿਓਗੇ ਮੈਂ ਪਹਿਨ ਲਵਾਂਗਾ। ਬਾਕੀ ਹੈ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ; ਮੈਨੂੰ ਜੋ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਲਈ ਦੇ ਦਿਓਗੇ, ਮੈਂ ਖਾ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਖਿਲਾਣੀ ਹੈ, ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਚੰਗਾ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਓਗੇ ਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਾਂਗਾ। ਰੁੱਖੀਆਂ-ਸੁੱਕੀਆਂ ਦਿਓਗੇ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੰਮ ਘੱਟ ਆਏਗਾ। ਚੌਥੀ ਗੱਲ ਹੈ ਸੌਣ ਦੀ, ਆਦਤ ਮੇਰੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਕਹਿ ਦਿਓਗੇ, ਸੌਂ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਜੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਆਦਤ ਦੱਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਜਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਿਆ ਕਰਦਾ, ਮੇਰੇ ਮੰਜੇ ਨੂੰ ਪਹੀਏ ਲੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹੋਠਾਂ। ਬਾਰਿਸ਼ ਆ ਗਈ, ਉਹ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਛੱਤ ਥੱਲੇ ਕਰ ਦੇਣੈ। ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਗਾਉਣਾ ਕਿਸੇ ਨੇ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸੌਂਦਾ ਸੀ, ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਠਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਹਿ ਦਿਓਗੇ ਸੌਂ ਜਾ, ਮੈਂ ਸੌਂ ਜਾਵਾਂਗਾ, ਜਦੋਂ ਕਹਿ ਦਿਓਗੇ ਉਠ ਜਾ ਉਠ ਜਾਵਾਂਗਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਕੋਈ ਆਣਿ ਮਿਲਾਵੈ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮੁ ਪਿਆਰਾ

ਹਉ ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਆਪੁ ਵੇਚਾਈ॥

ਅੰਗ- ੨੫੭

ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਵੇ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਆਪਣਾ ਆਪ ਵੇਚ ਦੇਵਾਂਗਾ ਤੇ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗਾ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਕਿੰਤੂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਜੇ ਦੁੱਖ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਾਂਗਾ। ਜੇ ਸੁੱਖ ਦੇਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਵੀ ਆਰਾਧਨਾ ਕਰਾਂਗਾ ਤੇ ਮੈਂ ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾਂਗਾ। ਦੁੱਖ ਨੂੰ ਸੁੱਖ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾਂਗਾ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਭੁੱਖਾ ਰੱਖੇ ਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਂਗਾ। ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੈਂ ਤਨ ਵੀ, ਮਨ ਵੀ ਸਭ ਤੇਰੇ ਅਰਪਣ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਜੇ ਤੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਜਾਵੇਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਤੀ-ਰੱਤੀ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾਲ ਦਿੰਦਾਂ। ਪੱਖਾ ਮੈਂ ਝੱਲਾਂਗਾ, ਪਾਣੀ ਵੇਚਾਂਗਾ, ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓਗੇ ਮੈਂ ਖਾ ਲਿਆ ਕਰਾਂਗਾ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੇਰੇ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਮੈਂ ਇਕ ਗਰੀਬ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ। ਗਰੀਬ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਗੇ। ਤੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਉਤੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਉੱਚਾ ਭਾਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਦਿਲ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਪ੍ਰੀਤਮ ਮੇਰਾ ਪਿਆਰਾ,

ਕੋਈ ਆਣ ਕੇ ਮਿਲਾਵੇ।

ਲੋਚਾ ਲਗਦੀ ਹੈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਧਸੰਗਤ ਜੀ! ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਜੇ ਮੰਜ਼ਿਲ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਿਲ ਕਹੋ, ਚਾਹੇ ਵਾਦੀ ਕਹੋ। ਚਾਹੇ ਪੌੜੀ ਦਾ ਡੰਡਾ ਕਹੋ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਲਾਸ਼ ਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕਿੱਥੋਂ ਮਿਲ ਸਕਦੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਜਨਮ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਤੈਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ -

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨

ਸੱਟ ਖਾ ਗਿਆ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਕਿ ਹੈਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੂੜਿਆਂ ਕੰਮਾਂ 'ਚ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਜਨਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਐ। ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਜਾਗਦੀ ਹੈ, ਤਲਾਸ਼ ਕਰਦੈ। ਆਪੇ ਆਪਣਾ ਖਿਆਲ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂਗੇ। ਸ੍ਰੀ ਹੇਮਕੁੰਟ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਅਸੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋ ਗਏ।

ਕਈ ਕਾਹਬੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਮੰਦਰ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਥੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਸਭ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ।

ਤਲਾਸ਼ ਹੈ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਛੱਡ ਛੱਡਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕਾਂਤ ਥਾਂ ਪਹਾੜ ਦੇ ਉਤੇ ਬੈਠੀਏ। ਉਥੇ ਇਕ ਟਕ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੀਏ।

ਸੋ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਲੱਗੀ। 36 ਸਾਲ ਖੋਜ ਵਿਚ ਰਿਹਾ। 18 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤਾ ਨੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨੂੰ ਭੇਜਦੀ ਰਹੀ ਕਿ ਜਾਹ ਫਰੀਦ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰ। ਮਾਂ ਸੀ ਨਾ ਉਹ। ਮਾਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਸੀ ਉਹਦੇ ਕੋਲ। ਸਭ ਮਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ। ਉਹ ਤਾਂ ਫਸਾਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਛੁਡਾਉਂਦੀਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕੁੱਖ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਬੱਚਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਕੇ ਜਮਦੂਤਾਂ ਦੇ ਵਸ ਨਾ ਪਵੇ, ਦੋਜਕ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਾ ਤਪੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਜਕ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦੇਣਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦੇਣੈ। 12 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਆਉਂਦੈ, ਫੇਰ ਮਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਉਂਦੈ ਫੇਰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰ। ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭ੍ਰਮਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਸਾਮ ਵੱਲ, ਟਰਕੀ ਤੋਂ ਵੀ ਅਗਾਂਹਾਂ ਲੰਘੇ ਹੋਏ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਕੋਈ ਸਾਧੂ ਸੁਣਿਐ ਓਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਕਿਤੇ ਸਾਲ ਰਹੇ, ਕਿਤੇ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਰਹੇ। ਕਿਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਰਹੇ। ਉਹ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾ ਮਿਲਿਐ। ਸਾਰਾ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਧਿਆਤਮ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਿਆ। ਇਬਾਦਤ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹੇ। ਤਲਾਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਲੰਘ ਗਏ, ਐਨੇ ਸਾਲ।

ਇਹਨਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਸਾਧੂ ਪੀਰ ਆਇਆ। ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ, ਫਰੀਦਾ! ਕਿੱਥੇ ਕੁ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਹ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਉਹ ਕੁਰਸੀ ਵਲ ਹੱਥ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਫੁੱਟ ਉਪਰ ਉੱਠ ਗਈ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, ਕੁਰਸੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਆ ਗਈ। ਇਹਦੀ ਤਾਕਤ ਸੀਮਿਤ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਪੀਰ ਬੇਅੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਫਰੀਦਾ, ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਕਿਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਅਜੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਤੁਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਹੀ ਰਾਹ 'ਤੇ। ਤੇਰੇ 36 ਸਾਲ

ਲੰਘ ਗਏ, ਅਜੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਲੱਭਿਆ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ! ਫੇਰ ਕੀ ਕਰਿਆ
ਜਾਵੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਘੁੰਮਣਾ ਛੱਡ ਦੇ। ਰੱਬ ਤੇਰੇ
ਅੰਦਰ ਵਸਦੇ -

ਫਰੀਦਾ ਜੰਗਲੁ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਭਵਹਿ ਵਣਿ ਕੰਡਾ ਮੋੜੇਹਿ ॥
ਵਸੀ ਰਬੁ ਹਿਆਲੀਐ ਜੰਗਲੁ ਕਿਆ ਚੁਢੇਹਿ ॥ ੧੯ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੭੮

ਕਾਹਨੂੰ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਫਿਰਦੈਂ, ਖੱਪਦੈਂ। ਮੁਰਸ਼ਦ-
ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਜਾਹ। ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਾਬੀ
ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਚਾਬੀ ਨਹੀਂ -

ਜਿਸ ਕਾ ਗ੍ਰਿਹੁ ਤਿਨਿ ਦੀਆ ਤਾਲਾ
ਕੁੰਜੀ ਗੁਰ ਸਉਪਾਈ ॥

ਅਨਿਕ ਉਪਾਵ ਕਰੇ ਨਹੀ ਪਾਵੈ

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੫

ਜਾਹ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਨੂੰ ਟੋਲੋ। ਉਹਦੀ ਸ਼ਰਨ
ਵਿਚ ਜਾਹ। ਅੱਲਾਹ ਤਾਲਾਹ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰ, ਦੁਆ
ਕਰ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਮਿਲ ਜਾਵੇ।
ਗੱਲ ਪੱਲੇ ਬੰਨ੍ਹ ਲਈ ਤੇ ਆਪ ਬੁਖਤਿਆਰ ਕਾਕੀ
ਮਯੂਦੀਨ ਦੇ ਮੁਰੀਦ ਸਨ। ਅਜਮੇਰ ਸ਼ਰੀਫ ਦੇ ਵਿਚ
ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ। ਉਥੇ ਆ ਕੇ 14 ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰੀ। ਪਹਿਲੇ
ਦਿਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤੂੰ ਕੌਣ ਹੈਂ? ਕਿਥੋਂ ਆਇਐਂ?
ਮੁੜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਹੀ ਨਾ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸੰਤਾਂ
ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਰਹਿੰਦੈ ਤੇ
ਕੀ-ਕੀ ਕਰਦੈ, ਸਭ ਪਤਾ ਹੁੰਦੈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ। ਆਹ ਬੰਦਾ
ਲਗਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਆਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਆਹ
ਟਾਲੇ-ਟੁਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰਖਦੇ ਨੇ ਸਭ
ਦੇ ਉਤੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇੱਕੋ ਵਾਰੀ
ਮਿਲੇ ਸੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ।
ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 12 ਸਾਲ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ
ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰੀ। 12ਵੇਂ ਸਾਲ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਭੰਡਾਰੇ ਭਰ
ਦਿਤੇ। ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੁਲਾ
ਲਿਆ। ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ।
ਬੁਲਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ
ਰਿਹਾ। ਲੜਕੀ ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।
ਘਰਵਾਲੀ ਕਿਸੇ ਦੇ, ਜਾਇਦਾਦ ਸਾਰੀ ਖੋਹ ਲਈ ਸ਼ਰੀਕਾਂ
ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ। ਦੂਸਰੇ ਹੱਥ
ਕਹਾਇਆ ਕਿ ਇਹਦਾ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਬੰਦ ਕਰ
ਦਿਓ। ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਬੁਲਾਇਆ, ਉਸ ਦਿਨ ਆਪ
ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ -

ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨੂੰ,
ਗੁਰੂ ਮੰਝ ਪਿਆਰਾ।
ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ,
ਜਗ ਲੰਘਣਹਾਰਾ।

ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਨਾਲ ਇਹ
ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ
ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਸਤੇ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਰਿੱਧੀਆਂ-
ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਦਿਤੀਆਂ, ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ, ਪਰਮ
ਗਿਆਨ, ਸਾਰੇ ਗੁਪਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਤੇ।
ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਪਹਿਲਾਂ। ਇਹ ਕੋਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ
ਹੁੰਦਾ। ਸਭ ਤੋਂ ਔਖੀ ਜੇ ਹੈ ਉਹ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਚਾਕਰੀ
ਹੈ -

ਗੁਰ ਪੀਰਾਂ ਕੀ ਚਾਕਰੀ
ਮਹਾਂ ਕਰੜੀ ਸੁਖ ਸਾਰ।

ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੜੀ ਹੈ ਜੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਵੇ
ਤਾਂ ਗਿਆ ਆਇਆ। ਜੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਨੇ ਅੱਗ ਲੈਣ
ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੇਸਵਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ
ਡੋਲਾ ਦੇ ਦੇ ਤੇ ਓਨੀਂ ਹੀ ਅੱਗ ਲੈ ਜਾ। ਜੇ ਉਹਦੇ
ਉਤੇ ਉਹਨੂੰ ਤਰਕ ਆ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੈਂ ਚਿਰ ਦਾ
ਭਟਕਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ, 36 ਸਾਲ ਤੇ 14 ਸਾਲ, 50
ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤਕ।
ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਉਤੇ ਪੂਰਾ ਨਾ ਉਤਰਦਾ, ਕਸਵੱਟੀ
ਲੱਗੀ 'ਤੇ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, 50 ਸਾਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਜ਼ੀਰੋ
ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 95 ਸਾਲ ਦੇ ਲੱਗਭੱਗ ਉਮਰ
ਹੋਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਐਨੇ ਸਾਲ ਖੋਜ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ। 36
ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਤੇ 14 ਸਾਲ ਮੁਰਸ਼ਦ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ
ਕੇ।

ਸੋ ਲੋਚਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅੰਦਰ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ,
ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਲੋਚਾ ਹੈ ਨਾ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ। ਉਹ ਤਾਂ
ਹੈਗਾ ਜਿਉਂਦਾ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ
ਲੱਗੀ ਹੈ ਪਿਆਰਿਓ -

ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਸਾ ॥ ਅੰਗ - ੨੬੬

ਮੈਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ-ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ
ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਉਹ। ਜਿਹੜੇ ਖਿੱਚ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨੇ ਉਹਨਾਂ
ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਹੀ
ਨਹੀਂ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਓਹੀਓ ਜਗ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ,
ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਜਿਉਂਦੇ ਸਿਰਫ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਹੈ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਰਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਮੁਰਦੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਫੇਰ ਉਹਨੂੰ ਨਾ ਸਾਹ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਸੁਣ ਸਕਦੈ, ਸਰੀਰ ਪਿਆ, ਉਹ ਵੀ ਦੇ-ਚਾਰ ਦਿਨ ਪਿਆ ਰਹੇ ਬਦਬੂ ਛੱਡ ਜਾਏਗਾ। ਕੀੜੇ ਪੈ ਜਾਣਗੇ, ਗਲ ਜਾਏਗਾ। ਉਸ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਦੂਸਰਾ ਮੁਰਦਾ ਉਹ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਰੋ ਨਹੀਂ ਰੁਮਕਦੀ। ਕੈਮੀਕਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਰੋਟੀ ਖਾ ਲਈ, ਪਾਣੀ ਪੀ ਲਿਆ, ਵਿਟਾਮਿਨ ਖਾ ਲਏ, ਦਵਾਈਆਂ ਲੈ ਲਈਆਂ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਤੁਰਦਾ-ਫਿਰਦਾ ਰਖਦੈ। ਪੜ੍ਹਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਲਿਖਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਡਿਗਰੀਆਂ ਵੀ ਲੈਂਦੈ, ਨੌਕਰੀਆਂ ਵੀ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਕਰਦੈ। ਉਹ ਜਿਉਂਦਾ ਜਾਗਦਾ ਮੁਰਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਕਿਸਮ ਦੇ ਮੁਰਦੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਜਿਉਂਦਾ ਸਿਰਫ ਉਹ ਹੁੰਦੈ, ਜਿਹਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਖਿੱਚ ਹੋਵੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੋਵੇ, ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ, ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੰਘ, ਹੁਣ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਹ ਸੁਣੀ ਨਹੀਂ, ਹੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸਾਨੂੰ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼।

ਇਕ ਵਾਰੀ ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਂ, ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਦੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਉਥੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਟਿਆਲਾ ਪਰਦੇ ਦੇ ਓਹਲੇ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਹਟੇ, ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਬੁਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਜੀਵਨ ਬਖਸ਼, ਆਪਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ। ਅਸੀਂ ਮੁਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦੀ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ਫੇਰ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਉਹ ਜੀਵਨ ਜਦੋਂ ਆਉ ਫੇਰ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗੇਗਾ। ਉਹ ਜੀਵਨ ਜਦੋਂ ਆ ਗਿਆ, ਫੇਰ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ ਆਦਮੀ, ਫੇਰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਫ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੧੪੨

ਜਿਹਦੇ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸ ਗਿਆ, ਉਹ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਵਸਿਆ, ਉਹ ਮੁਰਦਾ -

ਜੇ ਜੀਵੈ ਪਤਿ ਲਬੀ ਜਾਇ ॥

ਸਭੁ ਹਰਾਮੁ ਜੇਤਾ ਕਿਛੁ ਖਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੧੪੨

ਜੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤ ਲਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਹਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਜਿੰਨਾਂ ਖਾਂਦਾ-ਪੀਂਦਾ ਹੈ, ਸਭ ਹਰਾਮ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਕੁਲੀਨ ਚਤੁਰ ਮੁਖਿ ਡਿਆਨੀ ਧਨਵੰਤ ॥

ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥

ਅੰਗ- ੨੫੩

ਬੇਅੰਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਗਿਆਨ ਵੀ ਕਰਦੈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੰਦੈ। ਪਰ ਮਨ ਦਾ ਅੰਨ੍ਹਾ ਹੈ। ਸੁਜਾਖਾ ਨਹੀਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਘੋਟੇ ਵਗੈਰਾ ਲਾ ਕੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਖਿਆਲ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਸੁਣਾਈ ਜਾਂਦੈ। ਕੜਛੀ ਫਿਰਦੀ ਹੈ ਸਬਜ਼ੀ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਜਿਹੜਾ ਰਸੋਈਆ ਹੈ ਚੰਗੇ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਮਸਾਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਸਵਾਦ ਇਹ ਰਹੇਗਾ, ਜੇ ਆਹ ਐਨਾ ਪਾ ਦਿਤਾ, ਇਹ ਰਹੇਗਾ। ਉਹ ਖਾਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਉਹ ਕੇਵਲ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਦੇ ਰਿਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਕੜਛੀ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫਿਰਦੀ ਹੈ, ਕੜਛੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਇਹਦਾ ਕੀ ਸਵਾਦ ਹੈ? ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਨਾਮ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਜਿਉਂਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਐ, ਕਿੰਨੀਆਂ ਹੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਨੇ ਓਸ ਕੋਲ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਅਹੁਦੈ। ਅਤਿ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਹੈ, ਉੱਚੀ ਕੁਲ ਵਾਲਾ, ਮੂੰਹ ਦਾ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਉਸ ਕੋਲ ਧਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰੇਕ ਨਾਲ 'ਅਤਿ' ਅੱਖਰ ਜੁੜਦੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਕੀ? ਕਹਿੰਦੇ - 'ਮਿਰਤਕ ਕਹੀਅਹਿ ਨਾਨਕਾ ਜਿਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਨਹੀ ਭਗਵੰਤ ॥' ਸੋ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਦੈ ਕਿ ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਖਿੱਚ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ। ਉਸ ਲਈ ਕਈ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਅਲੰਕਾਰ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਚੰਦ ਚਕੋਰ ਪਰੀਤ ਹੈ ਲਾਇ ਤਾਰ ਨਿਹਾਲੇ॥

ਚਕਵੀ ਸੂਰਜ ਹੇਤ ਹੈ ਮਿਲਿ ਹੋਨਿ ਸੁਖਾਲੇ॥

ਨੇਹੁ ਕਵਲ ਜਲ ਜਾਣੀਐ ਖਿਤਿ ਮੁਹ ਵੇਖਾਲੇ॥

ਮੋਰ ਬਬੀਹੇ ਬੋਲਦੇ ਵੇਖਿ ਬਦਲ ਕਾਲੇ॥

ਨਾਰਿ ਭਤਾਰ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਮਾਂ ਪੁਤ ਸਮੁਾਲੇ॥

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਓਹੁ ਨਿਬਹੈ ਨਾਲੇ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ੨੨/੪

ਪਿਆਰ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੱਸੇ ਨੇ। ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿ ਚਕੋਰ ਦਿਨ ਰਾਤ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੈ। ਗਰਦਨ

ਮੇੜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅੱਖੋਂ ਓਹਲੇ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ। ਚਕਵੀ ਤੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੁਰਦਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ।

ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਦੂਰ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਭਜਨ ਬੰਦਗੀ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਦਰਸੈਣ ਹੈ, ਇਕ ਦਾ ਨਾਮ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਝੰਡਾ ਜੋ ਹੈ ਉਹ ਤਰਖਾਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੈ। ਉਹਨੂੰ ਬਾਢੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਕੰਮ ਕਰਦੈ, ਮਿਹਨਤ ਕਰਦੈ ਦਿਨ ਰਾਤ ਭਾਈ ਲਾਲੇ ਵਾਂਗੂੰ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਝੰਡਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਭਰਾ ਜੀ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਹੋ ਗਈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ। ਸ਼ਾਸਤਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ, ਇਕੱਲੀ-ਇਕੱਲੀ ਗੱਲ ਦਸ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿਤੇ। ਹੋਰ ਵੀ ਇਥੇ ਸਾਧੂ ਮਹਾਤਮਾ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਆਪਾਂ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਕਿੱਡੀ ਉਮਰ ਬੀਤ ਗਈ। ਅੱਜ ਤੱਕ ਤਾਂ ਮਿਲਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੋਈ ਆਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਯੋਗ ਸ਼ਾਸਤਰ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ, ਇਥੇ ਯੋਗੀ ਵੀ ਆਉਂਦੇ ਰਹੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਛਿਆ, ਕੁਝ-ਕੁਝ ਝੁਲੇ ਜਿਹੇ ਤਾਂ ਵੱਜਣ ਲਗ ਗਏ ਪਰ ਬਣਿਆ ਨਹੀਂ ਅਜੇ ਕੁਝ। ਸੱਚ ਗੱਲ ਇਹ ਮੈਂ ਕਹਾਂਗਾ। ਭਾਈ ਇੰਦਰਸੈਣ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਠੀਕ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਲੱਗੇ ਰਹੋ। ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਤਾਂ ਆਏਗਾ ਹੀ ਦੱਸਣ ਵਾਲਾ। ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਬਹੁੜੇਗਾ ਹੀ। ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਜੇ ਖਿੱਚ ਹੋਵੇ, ਪਿਆਰ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਅੰਦਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹੋਵੇ -

ਜਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸ ਪਿਆਸਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੬

ਉਹ ਜਿਉਂਦਿਆਂ 'ਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦੈ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ ਅਜੇ, ਪਿਆਰ ਹੈ ਆਪਾਂ ਨੂੰ, ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਪਿਆਸ ਹੈ। ਕਦੇ ਤਾਂ ਮਿਲੇਗਾ ਹੀ। ਝੁਲੇ ਜਿਹੇ ਵੱਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਸਾਫ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਬਥੇਰੇ ਮੈਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ (vision) ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ। ਅਜੇ ਪਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਆਊਗਾ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਸਾਨੂੰ ਦਰਸਨ ਕਰਾਏਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਆਪਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਕਰੀ ਗਏ। ਦੋਵੇਂ ਵਿਦਾ ਹੋਏ। ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਉਸ ਨਗਰ ਦੇ ਦੂਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕਈ ਮੀਲ 'ਤੇ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਆਪਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਹੋਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ

ਦੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਹੋਰ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਤਰ ਨੇ। ਮੇਰੀ ਸ਼ਕਲ ਸੂਰਤ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਪਈ ਜਾਂਦੈ। ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਛਦੈ ਮੈਂ ਦਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ 'ਚੋਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਕਹਿੰਦਾ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਪੱਛਮ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਪੈਰ ਪਸਾਰ ਲਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਵੀ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਹਿੰਦੂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਚੌਧਰੀਆਂ ਨੇ, ਸਰਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸਲਾਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਵੀ ਪਹੁੰਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਪੱਛਮ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉਥੇ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਮੇਰੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਹਿਮ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਇਹਦਾ ਪਰਛਾਵਾਂ ਨਾ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕੋਈ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਣਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਛੂਹ-ਛੂਤ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ। ਦੂਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਕੇ ਪਾਸੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਠੀਕ ਹੈ ਇਹ ਦੇਸ਼ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਇਥੇ ਅਜੇ ਹਮਲਾਵਾਰ ਪਹੁੰਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਚੰਗਾ ਤੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਇਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਕ ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਬਾਢੀ, ਉਹਦਾ ਇਕ ਮਿੱਤਰ ਹੈ ਇੰਦਰਸੈਣ; ਪਰ ਤੂੰ ਝੰਡੇ ਕੋਲ ਜਾਹ। ਉਹਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪਾਖਰ ਹੈ। ਜੇ ਹੋਰ ਕੋਈ ਝੰਡਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਤੂੰ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਈਂ ਕਿ ਮੈਂ ਪਾਖਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣੈ। ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਤਾਂ ਛੂਆ-ਛੂਤ ਹੀ ਬਹੁਤ ਮੰਨਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਜਾਹ ਝੰਡੇ ਕੋਲ, ਤੂੰ ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ? ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕ ਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੇ ਨੂੰ। ਨਾ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ ਕੁਛ ਮੂੰਹ 'ਚ ਪਾਇਆ, ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਪਾਇਐ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਕਿ ਕੋਈ ਨਾ ਤੂੰ ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਕੋਲ ਜਾਹ, ਉਹ ਆਪੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਲਊ ਸਾਰਾ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਬਾਰੇ ਪੁਛਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਇੰਦਰਸੈਣ ਕੁਛ ਬੰਦੇ ਲਈਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ 'ਤੇ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਉਸ ਥਾਂ ਦੇ ਰਾਜੇ ਦਾ ਭਾਣਜਾ ਹੈ। ਭਲਾ ਪੁਰਸ਼ ਦੇਖ ਕੇ ਇਸ ਨੇ ਸਤਿ ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ। ਉਹ ਵੀ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਰੋਜ਼ ਦੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ ਇਕ ਦਮ ਤਾੜ ਗਿਆ ਕਿ ਐਸਾ ਮਸਤਕ ਮੈਂ

ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਸੱਚਮੁੱਚ ਇਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਗੁੱਝਾ ਲਾਲ ਹੈ। ਚਲੋ, ਮਿਲਾਂਗੇ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ। ਕੀ ਕਹਿੰਦੈ, ਜਾ ਕੇ ਕੋਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਪਰਦੇਸੀ ਜੀ! ਕੀਹਨੂੰ ਮਿਲਣੈ ਤੁਸੀਂ। ਕਹਿੰਦਾ ਜੀ, ਝੰਡੇ ਬਾਢੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣੈ। ਪਾਖਰ ਦਾ ਲੜਕਾ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਕਹਿੰਦਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ।

ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਇਥੇ ਆਏ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਨਹੀਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਇਥੇ ਆਏ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਹਾਂ ਪੰਜ ਚਾਰ ਮੀਲ 'ਤੇ। ਉਹ ਬਸਤੀ ਵਿਚ ਘੱਟ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਰੋਹੀ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਸਤੀ 'ਚ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਆਇਆ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਜਿਹੜੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਚਲੋ ਭਾਈ ਤੁਸੀਂ ਕੰਮ 'ਤੇ, ਮੈਂ ਆਇਆ। ਨਾਲ ਹੋ ਲਿਆ ਤੇ ਬਚਨ ਕਰਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਜਿੰਨਾ ਕੁ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਓਨੀਆਂ ਕੁ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂਦੈ ਮਰਦਾਨਾ। ਭਾਈ ਝੰਡੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਅਵਾਜ਼ ਦਿਤੀ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਆ ਕੇ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕੋਈ। ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰੋ, ਮੈਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕੰਮ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਫੇਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਪਰਦੇਸੀ ਹੈ ਇਹ, ਇਹਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੈ ਜ਼ਰੂਰ। ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਝੰਡਾ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਅੰਦਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਆਦਰ ਦੇ ਨਾਲ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ ਤੇ ਆਪ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰ ਰਿਹੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕਿੱਥੋਂ ਆਏ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਮਗਧ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਸੱਤ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅੱਗੇ। ਉਥੋਂ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹੋ ਤੁਸੀਂ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਹਾਂ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਆਏ ਨੇ।

ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਕੀ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਤ੍ਰਿਲੋਕੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਕੋਈ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਭੁੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਮਨ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਸੀਂ ਥੱਕ ਗਏ ਹਾਂ। ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਨਿਤਰਦਾ। ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਸ਼ਰਧਾ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਨਾਲ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਕਰਾਮਾਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਬੁਲਾ ਲਏਗਾ, ਬਿਠਾ ਵੀ ਦੇਵੇਗਾ। ਗੱਲਾਂਬਾਤਾਂ ਵੀ ਦਸ ਦੇਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਹੈ ਉਹ ਚੀਜ਼ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ। ਤੰਤਰ ਵਿਦਿਆ ਵਧ ਗਈ ਹੈ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਪਰਚ ਗਏ ਨੇ। ਪੈਸਾ ਕਮਾਉਣਾ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਬਣਦਾ ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਤਿ ਦਾ ਜੀਵਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਰਿਹੈ ਤੇ ਝੂਠ ਦਾ ਜੀਵਨ, ਦਿਖਾਵੇ ਦਾ ਜੀਵਨ ਆ ਰਿਹੈ। ਅੱਜ ਤੇਰੇ ਮੂੰਹੋਂ ਸੁਣਿਐ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਵੀ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਹੈਗਾ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਥੱਕ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ। ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਦੋਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਸੋਭਾ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦਾ ਜਾਂਦੈ, ਤਿਲ ਧਰਨ ਨੂੰ ਥਾਉਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਜੇ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇ, ਪੂਰੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਹੁੰਦਾ ਕੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਚਿੱਤ ਆਉਣ ਲਗ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ -

ਆਵੈ ਸਾਹਿਬੁ ਚਿਤਿ ਤੋਰਿਆ ਭਗਤਾ ਡਿਠਿਆ॥

ਅੰਗ- ੫੨੦

ਦੁਰਮਤਿ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਰਸ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵੀ, ਬੜੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਜਿਹੜਾ ਕੁਛ ਕੋਈ ਮੰਗਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੈ। ਪਰ ਪਿਆਰਿਆ! ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ। ਅਖੀਰ ਦੇ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਿਰਣਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਖੇਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਠੀਕ ਹੈ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ, ਤੁਹਾਡੀ ਖੋਜ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਦੂਰ-ਦਰਾਜ਼ ਤਕ, ਜਿਥੇ ਸਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਤੋਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਅੰਦਰੋਂ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਸਾਰੇ ਕੂੜ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਵਰਤਾਰਾ,
ਸੱਚ ਵਾਲਾ ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ।

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੂੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ ॥
ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ ॥
ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੂ ਰੁਤਿ ਹੋਇ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ ॥ ਅੰਗ - ੪੬੮

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ! ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ, ਸੱਚਮੁੱਚ ਸੱਚ ਦਾ ਕਾਲ ਪੈ ਚੁਕਿਆ। ਸਾਧੂ ਨੇ ਉਪਰੋਂ, ਬਹੁਤ ਵੇਸ-ਭੂਸਨ ਨੇ। ਤੀਰਥਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਉਥੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਾਖੰਡ ਹੈ। ਮੰਦਰਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਪਾਰ ਉਤਾਰਨ ਨੂੰ। ਪੈਸਿਆਂ ਟਕਿਆਂ ਦੀ ਬਾਤਾਂ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ; ਆਹ ਧਰਮ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਔਹ ਧਰਮ ਮਾੜਾ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਨਾ ਜਾਓ, ਓਹਦੇ ਨਾ ਜਾਓ। ਦਵੈਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਰਾ ਹੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ, ਉਹ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਕਸਾਈ ਬਣ ਗਏ। ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਹੋ ਗਏ -

ਕਲਿ ਕਾਤੀ ਰਾਜੇ ਕਾਸਾਈ ਧਰਮੁ ਪੰਖ ਕਰਿ ਉਡਰਿਆ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੫

ਪਰਜਾ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਇਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਤੇ ਪਤੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਿਰਫ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਪਤੀਵਰਤਾ ਧਰਮ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਜਿਹੜੇ ਨੇ ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਭਾਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ। ਚੇਲਿਆਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਉਹ ਕੁਛ ਭੇਟਾ ਕਰੇਗਾ। ਫਿਰ ਤੁਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਏਜੰਟ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਉਹਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਰੱਬ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮਿਲ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖ ਤੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਛ ਮਿਲ ਜਾਏਗਾ। ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਖੰਡ ਜ਼ੋਰ 'ਤੇ ਹੋ ਗਿਆ, ਚਿਲੇ ਕੱਟ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਆਏ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਠਾ ਲੈਣਗੇ, ਆਓ ਭਾਈ। ਦਸ ਦੇਣਗੇ ਕਿ ਤੂੰ ਇਹ ਖਾਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੱਥਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ, ਮਠਿਆਈਆਂ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਹੋਰ ਕੁਛ ਕਰ ਦੇਣਗੇ, ਪਰ ਕੋਰੇ, ਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਕੁਛ ਰਸ ਆਉਂਦੈ, ਨਾ ਮਿਲ ਕੇ ਕੁਛ ਸੋਝੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੌਣ ਤਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ? -

ਥੰਮੇ ਕੋਇ ਨ ਸਾਧੁ ਬਿਨੁ
ਸਾਧੁ ਨ ਦਿਸੈ ਜਗਿ ਵਿਚਿ ਕੋਆ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ
ਕਾਲ ਪੈ ਗਿਆ ਸਾਧੂ ਦਾ, ਮੇਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਧੂ

ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਆਏ ਨੇ। ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣਾਉਣ ਆਏ ਨੇ। ਸੁਮੱਤ ਦਿੰਦੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਿਆ ਹੋਣੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਸੀ ਜਾਦੂਗਰਨੀ ਨੂਰਸ਼ਾਹ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਹਾਂ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਸੁਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਆ ਗਿਆ, ਉਹਨੇ ਉਹਨੂੰ ਹਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤੀ ਸਗੋਂ ਉਹਦੇ ਸਾਰੇ ਜਾਦੂ-ਟੂਣਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹਦਾ ਮਨ ਹਟਾ ਕੇ ਇਕ ਐਸਾ ਨਸ਼ਾ ਉਹਨੂੰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਸ ਨਸ਼ੇ ਨੂੰ ਆਪ ਉਸ ਨੇ ਮਾਣਿਆ ਹੈ ਤੇ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਸੀ ਕਹਿ ਗਿਆ, ਕਿ ਬੀਬੀ! ਹੁਣ ਇਹ ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਵੰਡ ਤੇ ਉਹ ਬਹੁਤ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋ ਗਈ। ਸੁਣਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਲੋਕ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਉਧਰੋਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕ ਵੱਡਾ ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ। ਆਸਾਮ ਵਿਚ ਭੂਮੀਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹੀ, ਵੱਡੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਾਲੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਅਖਤਿਆਰ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਹੁੰਦੇ ਸੀ। ਉਹ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਕਾਉਣ ਦਿੰਦਾ, ਉਹਨੂੰ ਸੁਮੱਤ ਦੇ ਕੇ ਆਏ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦਾ, ਓਹੀ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਨੇ। ਉਹ ਖੋਜ-ਖੋਜ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਕੋਈ ਜਗਿਆਸੂ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਹ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ। ਉਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦਾ ਤਪ ਕਰਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਥੋੜ੍ਹੀਆਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਸਰਾਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਉਹ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ ਜੀ! ਕੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਵੇ। ਜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਤਾਂ ਮਾੜੀ ਹੈ, ਪਰ ਕਹੀਏ ਕੀ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਵਸ ਪੈ ਗਿਆ ਸੰਸਾਰ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮਾਇਆ ਦੇ ਮੋਹੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਾਇਆ ਦੀ ਜਿਲੂਣ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਮਾਇਆ, ਉਹਦੇ 'ਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਚੇਤਨ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਮਾਇਆ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਅਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾਇਆ, ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮਾਇਆ ਨੇ ਤਾਂ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਐਨਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨੇਤਰ ਜਿਹੜੇ ਸੀ ਉਹ ਖੁਲ੍ਹੇ ਨਹੀਂ। ਮੋਤੀਆਬੰਦ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੰਸਾਰ ਲੱਗ ਰਿਹੈ। ਹੁਣ ਦੱਸੋ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ, ਉਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੈ-

ਕਬੀਰ ਬਾਮਨੁ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਗਤ ਕਾ

ਭਗਤਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਨਾਹਿ॥

ਅੰਗ- ੧੩੨੭

ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵਾਲੇ, ਕਰਮ ਕਾਂਡ 'ਚ ਫਸਾਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਅਗਾਂਹਾਂ ਦਾ ਰਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਦਸਦੇ। ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਤੱਤ ਬੇਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਉਹ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਚਲਿਆ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਮਲਕੀਅਤ ਕਰ ਲਈ, ਬੰਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰ ਲਏ। ਪਰ ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਅੰਨ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੈ ਕੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਪਾਰ ਲੰਘੇਗਾ? ਉਹ ਤਾਂ ਆਪ ਵੀ ਡੁੱਬੇਗਾ ਤੇ ਸੰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਡੋਬ ਦਿੰਦੇ -

ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਸਭੁ ਸਾਥੁ ਮੁਹਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਅੰਨ੍ਹਾ ਆਗੂ ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਾਰ ਲਾਵੇ,
ਡੁੱਬੇ ਆਪ ਸੰਗੀ ਡੋਬਦੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਤੁਹਾਡੀ ਜੋ ਖੋਜ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਆਹੀ ਗੱਲ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹਿ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਥੇ ਜਾਓ ਪਾਖੰਡ, ਜਿਥੇ ਜਾਓ ਪਾਖੰਡ। ਰਿੱਧੀਆਂ-ਸਿੱਧੀਆਂ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਚਮਤਕਾਰ। ਦੂਰ-ਦੂਰ ਬੈਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੇ, ਉੱਡ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਗੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਭਾਈ ਝੰਡਾ! ਪੱਲੇ ਕੁਛ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰੇ ਨੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਮਸਤ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ। ਭੇਖ ਬਹੁਤ ਧਾਰਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਬੜਾ ਦਿਖਾਵਾ ਹੈ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇੜੇ ਰੱਖਣਗੇ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕਦਾ। ਡਰ ਪਾ ਦੇਣਗੇ, ਹੋਰ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਜੀਵਨ ਹੋਰ ਹੈ। ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋਰ ਨੇ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਉਹ ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਆਪ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸਿਰਫ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ। ਸੋ ਭਾਈ! ਕੌਣ ਤਾਰੇ, ਨੇਤਰ ਹੈ ਨਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਦੇ। ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪ ਵੀ ਡੁੱਬਣਗੇ। ਅਟਕਲ ਪੱਚੂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨਗੇ, ਅਸਲ ਬਾਤ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਮਾਇਆ ਦਾ ਹਿਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਭਤਾ ਦਾ ਹਿਤ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਕਰੇ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਨੂੰ ਟੋਲ੍ਹ-ਟੋਲ੍ਹ ਕੇ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਪਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਂਦੇ ਸਗੋਂ ਉਹਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਡਿਊਟੀ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਲੈ ਪਿਆਰਿਆ! ਤੂੰ ਵੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ

ਵੀ ਕਰਾ। ਤੂੰ ਸੰਗਤ ਕਾਇਮ ਕਰ, ਧਰਮਸਾਲਾ ਬਣਾ। ਧਰਮਸਾਲਾ 'ਚ ਦੋ ਵੇਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਵੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਵੀ। ਸੋ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੰਗਤ ਬਣਾਉਂਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਕੁਛ ਹਨ੍ਹੇਰਾ ਘਟਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹੈ। ਸੋ ਇਹ ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾ ਸਕਦੇ -

ਮਨਹੁ ਜਿ ਅੰਧੇ ਕੂਪ ਕਹਿਆ ਬਿਰਦੁ ਨ ਜਾਣਨੀ॥

ਅੰਗ- ੧੨੪੬

ਆਪ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਬਿਰਦ ਪਾਲਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹੀ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਕਰੋ -

ਮਨਿ ਅੰਧੈ ਉਧੈ ਕਵਲ ਦਿਸਨਿ ਖਰੇ ਕਰੁਪੁ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੧੧

ਮਨ ਦੇ ਅੰਨ੍ਹੇ ਨੇ ਕਮਲ ਪੁੱਠੇ ਹੋਏ-ਹੋਏ ਨੇ। ਸ਼ਾਂਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਆਵੇ -

ਅੰਧਾ ਆਗੂ ਜੇ ਥੀਐ ਕਿਉ ਪਾਧਰੁ ਜਾਣੈ। ਅੰਗ- ੨੬੭

ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਸਤੇ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਉਹਨੂੰ? ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਮੈਂ ਟੋਏ 'ਚ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਖੱਡੇ 'ਚ ਸੁੱਟ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨੂੰ ਤਾਂ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਨੇਤਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਨੇਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵਿਗੂਣਾ ਕੀ ਰੂਹਾਨੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇਗਾ -

ਆਪਿ ਮੁਸੈ ਮਤਿ ਹੋਛੀਐ ਕਿਉ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣੈ॥

ਅੰਗ - ੨੬੭

ਹੋਛੀ ਮੱਤ ਹੈ। ਕਹਿੰਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਟੋਲ੍ਹੋ। ਆਪ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਰਾਹ ਪਛਾਣੇਗਾ -

ਕਿਉ ਰਾਹਿ ਜਾਵੈ ਮਹਲੁ ਪਾਵੈ ਅੰਧ ਕੀ ਮਤਿ ਅੰਧਲੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੬੭

ਅੰਨ੍ਹੇ ਦੀ ਮੱਤ ਵੀ ਜਿਹੜੀ ਹੈ ਉਹ ਅੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ। ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਤੋਂ ਅਗਾਂਹਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਸ਼ਰੂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਟਪਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸ਼ਰੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਗੇੜੇ ਖਲਾਈ ਜਾਂਦੇ, ਇਥੇ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਵੀ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਫੈਲ ਗਈਆਂ ਨੇ।

'ਚਲਦਾ.....'

(ਵੀਡੀਓ ਫਿਲਮ ਦੀਵਾਨ ਨੰ: 681)

ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-30)

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ-

**ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੈ ਤਿਸ ਦਾ ਬ੍ਰਹਮਤੁ ਰਹੈ
ਏਕ ਸਬਦਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥
ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ
ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ ॥**

ਅੰਗ - ੬੪੯

ਜਿਸ ਦੀ ਲਿਵ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਲਗ ਜਾਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਲੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗਿਰਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਪਰੀਤ ਇਥੋਂ ਤਕ ਹੈ ਕਿ ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਡਰ ਕੇ ਨੱਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

**ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰਭੁ ਆਰਾਧੀਐ
ਮਿਲਿ ਸਾਧ ਸਮਾਰੈ ॥
ਉਚਰਤ ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਜਸੁ
ਦੂਰ ਤੇ ਜਮੁ ਭਾਰੈ ॥
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਜੋ ਜਨੁ ਜਪੈ
ਅਨਦਿਨੁ ਸਦੁ ਜਾਰੈ ॥
ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਨਹ ਜੋਹਈ
ਤਿਤੁ ਚਾਖੁ ਨ ਲਾਰੈ ॥
ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮਦ ਮਾਨ ਮੋਹ ਬਿਨਸੇ ਅਨਰਾਰੈ ॥
ਆਨੰਦ ਮਗਨ ਰਸਿ ਰਾਮ ਰੰਗਿ
ਨਾਨਕ ਸਰਨਾਰੈ ॥**

ਅੰਗ - ੮੧੭-੧੮

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਦੁਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਖਾਤਮਾ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਮਦੂਤ ਵੀ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਹਨ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬਲ ਅਮਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ -

**ਦੂਖੁ ਨ ਲਾਰੈ ਕਦੇ ਤੁਧੁ
ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਚਿਤਾਰੈ ॥
ਜਮਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ
ਗੁਰਸਿਖ ਪਿਆਰੈ ॥
ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਸਮਰਥੁ ਹੈ
ਤਿਸੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਹੋਰੁ ॥
ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਸਰਣਾਗਤੀ ਸਾਚਾ ਮਨਿ ਜੋਰੁ ॥**

ਅੰਗ - ੮੧੮

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੰਤੁ-ਮੰਤੁ ਦੀ ਨਾਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਕੋਈ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਚਲਿਆ ਕਰਦੀ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸਾਮ ਵਲ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸਾਖੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਭੇਡੂ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ hypnotize ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੇਡੂ ਹੀ ਸਮਝਣ ਲਗ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਦੀ ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾਦੂ ਮਹਿਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਤਾਂਤ੍ਰੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਿਆ, ਤ੍ਰਾਟਕ ਕਰਨ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ। ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਲ ਹਾਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕੀਤੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪਛਤਾਈ। ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਤੰਤੁ, ਮੰਤੁ ਦੀ ਮਾੜੀ ਆਦਤ ਕੱਢ ਕੇ ਨਾਮ ਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਇਸ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਕਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਮਰਦਾਨਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਉਪਰ ਅਸਰ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਡਾ. ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਚਮਤਕਾਰ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨੂਰਸ਼ਾਹ ਦਾ ਮਰਦਾਨੇ ਦੇ ਉਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਸਮਝ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਮਸਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਵਜਾਈਆਂ ਕਿ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਲਿਵ ਪ੍ਰਭੁ ਨਾਲੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਸਤ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤ੍ਰਾਟਕ ਉਸ ਉਪਰ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜੰਤੁ ਮੰਤੁ, ਤ੍ਰਾਟਕ ਆਦਿ ਇਕ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਯੁੱਧ ਦੇ ਪਿਛੋਂ ਪਤਨ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੇਦਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬੇਅੰਤ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਆ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਅਜਿਹੇ ਨਿਸ਼ਚੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਿਰਾਰਥਕ ਨਿਸ਼ਚੇ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਾਮ ਮਾਰਗ, ਘੋਰੀ ਪੰਥ, ਚਾਰ ਵਾਕੀਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਤੰਤੁ ਮੰਤੁ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਭੋਗਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗਰਕ ਹੋ ਕੇ ਵਿਸ਼ੇ ਅਨੰਦ ਨੂੰ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਤੰਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰੀ ਜੰਤ੍ਰੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਬਲੀ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦੀ ਬਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ

ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪਰੀਪੂਰਨਤਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਆ। ਸੋ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ ਕਿ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਜੰਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰ, ਤੰਤ੍ਰ ਮੋਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਮਸਾਣ ਵਗੈਰਾ ਜਲਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ, ਭੂਤਾਂ ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਮੁਖ ਕਹਿ ਕੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

**ਮਨਮੁਖਿ ਭੁਲੈ ਜਮ ਕੀ ਕਾਣਿ॥
ਪਰ ਘਰੁ ਜੋਹੈ ਹਾਣੇ ਹਾਣਿ॥
ਮਨਮੁਖਿ ਭਰਮਿ ਭਵੈ ਬੇਬਾਣਿ॥
ਵੇਮਾਰਗਿ ਮੁਸੈ ਮੰਤ੍ਰਿ ਮਸਾਣਿ॥
ਸਬਦੁ ਨ ਚੀਨੈ ਲਵੈ ਕੁਬਾਣਿ॥
ਨਾਨਕ ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਸੁਖੁ ਜਾਣਿ॥**

ਅੰਗ - ੯੪੧

ਸਾਰੀਆਂ ਬਲਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਜੋ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮਹਾਂ ਮੰਤ੍ਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਜਪਣ ਨਾਲ ਕੋਈ ਭੂਤ-ਪ੍ਰੇਤ, ਖਵੀਸ, ਭੈਰੋਂ ਆਦਿ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀਆਂ-

**ਸੁਨਤ ਜਪਤ ਹਰਿ ਨਾਮ
ਜਸੁ ਤਾ ਕੀ ਦੂਰਿ ਬਲਾਈ॥
ਮਹਾ ਮੰਤ੍ਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਥੈ
ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣ ਗਾਈ॥**

ਅੰਗ - ੯੧੪

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਮੰਡੀ ਸਕੇਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਸਾਰਿਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਾਈ। ਕਾਫੀ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਸਮੇਂ ਆਉਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਕੀਰਤਨ ਉਪਰੰਤ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਬਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੰਦਰਾਂ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੋ ਤੰਤ੍ਰ ਮੰਤ੍ਰ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਠਾਕੁਰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਖਿੜਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ ਕਿ ਕਦੇ ਮੌਕਾ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਸ਼ਕਾਇਤ ਲਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਦੰਡ ਦਿਵਾਈਏ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਗਿਆ। ਜਨਮ ਅਸ਼ਟਮੀ ਦਾ ਦਿਨ ਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਰਾਜੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕੋਈ ਬੰਦਾ ਚੁਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਅੱਗ ਨਾ ਜਾਲੇ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਕੋਈ ਅੱਗ ਨਾ ਜਲਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਹੁਕਮ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਤਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਪਰੰਤ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ।

ਇਸ ਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਕੱਟੜਵਾਦੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਕ ਬਗਾਵਤ ਹੀ ਜਾਣਿਆ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਕਾਇਤ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਰਾਜੇ ਨੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੁਛਿਆ। ਤਾਂ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਇਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਗਲਤ ਫਹਿਮੀ ਹੋਈ-ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਜੋ ਕੌੜ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੈ, ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦਾ। ਸਾਰੀ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਉਸ ਦੀ ਇਕ ਖੇਡ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਲੀਲਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਰਦਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਡਾ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ ਹੀ ਬੋਲਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਪਾਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਅਜੂਨੀ ਹੈ, ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਆਪ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਮੁਖ ਜਲ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਜੰਮਦਾ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਨਿਸ਼ਚਾ ਰੱਖੋ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਅਵਤਾਰ ਅਸ਼ਟਮੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਸੇ ਥਿਤਿ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਿਸ਼ਚੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ-ਸਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਦੇ ਅਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਮ੍ਰਿਤੁ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਸਰੀਰ ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰੂਪ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਸੀ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਵੀ ਗਲਤ ਨਿਸ਼ਚਾ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ, ਉਹ ਮਹਾਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਨ, ਭਗਵਾਨ ਸਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਨ, ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹ ਸੀਮਤ ਸਨ, ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਰੇ ਪਰੀਪੂਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਉਸਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਬੈਠਦੇ ਹਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਰਥਕ ਨਿਸ਼ਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ। ਅਸਾਡਾ ਠਾਕੁਰ ਸਦਾ ਹੀ ਜਿਉਂਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਭੂ ਨਾ ਕਦੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਹਰ ਥਾਂ, ਹਰ ਘਟ ਵਿਚ ਸਮਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਮ ਜੋਤ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਬਾਰੇ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ -

**ਸਗਲੀ ਥਿਤਿ ਪਾਸਿ ਡਾਰਿ ਰਾਖੀ॥
ਅਸਟਮ ਥੀਤਿ ਗੋਵਿੰਦ ਜਨਮਾ ਸੀ॥
ਭਰਮਿ ਭੁਲੇ ਨਰ ਕਰਤ ਕਚਰਾਇਣ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਤੇ ਨਾਰਾਇਣ॥**

ਕਰਿ ਪੰਜੀਰੁ ਖਵਾਇਓ ਚੋਰ॥
 ਓਹੁ ਜਨਮਿ ਨ ਮਰੈ ਰੇ ਸਾਕਤ ਢੋਰ॥
 ਸਗਲ ਪਰਾਧ ਦੇਹਿ ਲੋਰੋਨੀ॥
 ਸੌ ਮੁਖੁ ਜਲਉ ਜਿਤ ਕਹਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਜੋਨੀ॥
 ਜਨਮਿ ਨ ਮਰੈ ਨ ਆਵੈ ਨ ਜਾਇ॥
 ਨਾਨਕ ਕਾ ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਿਓ ਸਮਾਇ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੬

ਰਾਜੇ ਨੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਹੁਕਮ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਨਾਸਤਕ ਪੁਰਸ਼ ਦੀ ਇਕ ਲੱਤ ਕੱਟ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ। ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਤੋਂ ਜੋ ਸਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਲੜ ਲੱਗੇ ਸਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ ਕਿ ਬਗੈਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਤੋਂ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਰਾਜਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੇ ਤੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਰਾਜੇ ਪਾਸ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦ ਤੇ ਅੜਿਆ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅੰਦਰੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਤੇਰਾ ਰਾਖਾ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਤੂੰ ਲੜ ਲੱਗਿਆਂ ਹੈਂ, ਉਹ ਤੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨੀ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਦੀ ਰਾਖੀ ਆਪ ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-

ਆਪੇ ਦੈਤ ਲਾਇ ਦਿਤੇ
 ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਉ ਆਪੇ ਰਾਖਾ ਸੋਈ॥
 ਜੋ ਤੇਰੀ ਸਦਾ ਸਰਣਾਈ
 ਤਿਨ ਮਨਿ ਦੁਖੁ ਨ ਹੋਈ॥
 ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਭਗਤਾ ਕੀ ਰਖਦਾ ਆਇਆ॥
 ਦੈਤ ਪੁਤ੍ਰ ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਤਰਪਣੁ
 ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਣੈ ਸਬਦੇ ਮੇਲਿ ਮਿਲਾਇਆ॥

 ਪ੍ਰਹਲਾਦੁ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਪੜੈ
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਛੋਡੈ
 ਡਰੈ ਨ ਕਿਸੈ ਦਾ ਡਰਾਇਆ॥
 ਸੰਤ ਜਨਾ ਕਾ ਹਰਿ ਜੀਉ ਰਾਖਾ
 ਦੈਤੈ ਕਾਲੁ ਨੇੜੈ ਆਇਆ॥
 ਆਪਣੀ ਪੈਜ ਆਪੇ ਰਾਖੈ
 ਭਗਤਾਂ ਦੇਇ ਵਡਿਆਈ॥
 ਨਾਨਕ ਹਰਣਾਖਸੁ ਨਖੀ ਬਿਦਾਰਿਆ
 ਅੰਧੈ ਦਰ ਕੀ ਖਬਰਿ ਨ ਪਾਈ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੭

ਇਹ ਬਚਨ ਜਦੋਂ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਸ਼ ਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ

ਦੱਸ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਕਿਸੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਾ ਰਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸੋਚੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਤਿ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। ਕ੍ਰੋਧ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜਿਹਾ ਨਿੰਦਨੀ ਕਰਮ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਹੈ। ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਪ ਹਾਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪ੍ਰਭੂ ਤੋਂ ਡਰੋ, ਉਸ ਠਾਕੁਰ ਵਲ ਦੇਖੋ, ਉਹ ਸਭ ਦਾ ਰਾਖਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਸਤਿ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੋ; ਉਸ ਠਾਕੁਰ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਓ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਪਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਦੁਖ-ਸੁਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਰਦਾ। ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰ ਨਿਰਭਉ ਹੈ, ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨਿਰਭਉ ਨੂੰ ਜਪਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਤਿਸ ਤੇ ਦੂਰਿ ਕਹਾ ਕੋ ਜਾਇ॥
 ਉਬਰੈ ਰਾਖਨਹਾਰੁ ਧਿਆਇ॥
 ਨਿਰਭਉ ਜਪੈ ਸਗਲ ਭਉ ਮਿਟੈ॥
 ਪ੍ਰਭ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਛੁਟੈ॥
 ਜਿਸੁ ਪ੍ਰਭੁ ਰਾਖੈ ਤਿਸੁ ਨਾਹੀ ਦੁਖ॥
 ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਮਨਿ ਹੋਵਤ ਸੁਖ॥
 ਚਿੰਤਾ ਜਾਇ ਮਿਟੈ ਅਹੰਕਾਰੁ॥
 ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕੋਇ ਨ ਪਹੁਚਨਹਾਰੁ॥
 ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਠਾਢਾ ਗੁਰੁ ਸੂਰਾ॥
 ਨਾਨਕ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰਾ॥

ਅੰਗ - ੨੬੩

ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਮਾਉਣ ਲਈ ਜੀਵ ਨੂੰ ਧਾਰਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਸਤਿ ਵਿਚਾਰ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਪਰ ਤੂੰ ਅਸਾਨੂੰ ਨਾਸਤਕ ਹੀ ਆਖਦਾ ਹੈਂ। ਚੰਗਾ ਤੇਰੀ ਮਰਜ਼ੀ/ ਜੋ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈਂ ਆਪਣਾ ਜੀਅ ਰਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲੈ। ਅਸਾਡਾ ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਖਰ ਦੁਇ ਭਾਖਿ॥
 ਹੋਇਗਾ ਖਸਮੁ ਤ ਲੋਇਗਾ ਰਾਖਿ॥

ਅੰਗ - ੩੨੬

ਰਾਜੇ ਨੇ ਜਲਾਦ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਜਲਾਦ ਸਸ਼ਤਰ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਦੀ ਲੱਤ ਉਪਰ ਜਦੋਂ ਵਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਵੱਡੇ ਵਜ਼ੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਠਹਿਰ ਜਾਹ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗਸ਼ ਪੈ ਗਈ। ਇਕ ਦਮ ਹਕੀਮਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਸ ਰਾਜੇ ਦੇ ਬਚਣ ਦਾ ਹੁਣ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਚੋਂ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਕ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਨੂੰ ਕਿੱਡਾ ਭਿਆਨਕ ਦੰਡ ਦਿਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਜੋ ਠਾਕੁਰ ਹੈ, ਉਹ ਆ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਰਾਜੇ ਦੀ

ਜਾਨ ਤਾਂ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਾਸ ਅਰਦਾਸ ਕਰੇ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ। ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਅਮੀਰ, ਵਜ਼ੀਰ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰੀ ਸਮੇਤ ਰਾਣੀਆਂ ਦੇ, ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਡੇ ਨਰੇਸ਼ ਦੀ ਗਲਤੀ ਮਾਫ ਕਰ ਦਿਓ। ਤੁਹਾਡਾ ਠਾਕੁਰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ ਹੈ, ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾਜ਼ਰ, ਰਖਸ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਰੇਸ਼ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ੁਭ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਦਇਆ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਏ ਅਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਭਾਅ ਮੁਤਾਬਿਕ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜੇ ਦੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਰੁਮਾਲ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਨ ਸਮੇਂ ਬਖਸ਼ਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਜਲ ਵਿਚ ਭਿਓਂ ਕੇ, ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਿਚ ਜਲ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ। ਪਹਿਲਾ ਅੱਖਰ ਮੁੱਖ ਤੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਕਿ ਦੇਖਿਓ! ਉਸ ਪ੍ਰਦੇਸੀ ਦੀ ਲੱਤ ਨਾ ਕੱਟੀ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਦਾ ਠਾਕੁਰ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਬਹੁਤ ਉਚਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਪਾਸ ਲੈ ਚੱਲੋ, ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਖਿਮਾ ਮੰਗਾਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਨੇਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਦੀ ਲਹਿਰ ਉਠੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਾਮ ਦਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਲਾਹਾ ਖੱਟਾਂ। ਭਾਈ ਕਲਿਆਣਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰਕੇ ਇਹ ਨਰੇਸ਼ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਤੋਹਫੇ ਲੈ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਕਾਫੀ ਮਾਇਆ ਵੀ ਭੇਟ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਲ ਲੈ ਲਈ। ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਰਾਜਾ ਗੁਰੂ ਪੰਜਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਜੇ ਦੇ ਕੰਨੀਂ ਇਹ ਬਚਨ ਪਿਆ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ
ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥
ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਜਿਨਿ ਕੀਆ
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਪਗੁ ਧਾਰਿ॥
ਕਰਤੇ ਹਥਿ ਵਡਿਆਈਆ
ਬੁਝਹੁ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰਿ॥
ਲਿਖਿਆ ਫੇਰਿ ਨ ਸਕੀਐ
ਜਿਉ ਭਾਵੀ ਤਿਉ ਸਾਰਿ॥
ਨਦਰਿ ਤੇਰੀ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ
ਨਾਨਕ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ॥

ਅੰਗ - ੯੩੭

ਰਾਜਾ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸੁਣ ਕੀਤਾ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਇਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਲੇਖ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਟ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁਛਾਂ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਲੇਖ ਮਿਟਣੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਮੇਟਣ ਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਹੋ ਗੱਲ ਪੁਛਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਜੇ ਲਿਖੇ ਲੇਖ ਜੀਵ ਨੂੰ ਭੋਗਣੇ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਦਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਭੇਟਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਉਤਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟਿਆ ਕਰਦਾ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਜੀਵ ਦਾ ਭਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਰਾਖਵੀਂ ਸ਼ਕਤੀ (veto power) ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਭੋਗਣਾ ਵੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਸੰਕਟ ਦੂਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੂਲੀ ਦੀ ਸੂਲ ਬਣਾ ਕੇ ਭੁਗਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਇਆ ਨਾਲ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬਚਨ ਵਿਚਾਰਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਰਮਜ਼ ਮਾਰੀ ਸੀ, ਨਾ ਆਈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਲੇਖ ਵੀ ਭੋਗੇ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਸ ਮਾੜੇ ਲੇਖ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਭਲਾ ਵੀ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ।” ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜਨ! ਗੁਰੂ ਅਥਾਹ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ -

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਦਿਖਾਈ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥ ਅੰਗ - ੪੪੨

ਗੁਰੂ ਸਿੱਖ ਦਾ ਭਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਗੱਲ ਤੁਹਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਦੋ ਚਾਰ ਦਿਨ ਸੰਗਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰੋ। ਗੱਲ ਦੱਸੋ ਤੇ ਕੁਝ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਉਪਰ ਆ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਮਝ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਹੋ ਆਈ ਅਤੇ ਮਨ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 45 ਤੇ)

ਨਾਨਕ ਲੇਖੇ ਇਕ ਗਲ ਹੋਰ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਖ (੪੬)

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ
ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ
ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ੧ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ॥
ਹਲਤਿ ਪਲਤਿ ਮੁਖ ਊਜਲ ਹੋਈ ਹੈ
ਨਿਤ ਧਿਆਈਐ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਹ ਹਰਿ ਸਿਮਰਨੁ ਭਇਆ
ਤਹ ਉਪਾਧਿ ਗਤੁ ਕੀਨੀ ਵਡਭਾਗੀ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਕਉ ਗੁਰਿ ਇਹ ਮਤਿ ਦੀਨੀ
ਜਪਿ ਹਰਿ ਭਵਜਲੁ ਤਰਨਾ ॥ ੨ ॥ ੬ ॥ ੧੨ ॥

ਅੰਗ- ੬੭੦

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰੀ ਸਾਧਸੰਗਤ
ਜੀ! ਖਿਆਲਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀਏ। ਚਿੱਤ
ਬਿਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰੀਏ। ਰਸਨਾ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ
ਵਾਸਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ ਜੀ 'ਸਤਿਨਾਮੁ ਸ੍ਰੀ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ।' ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗੁਰੂ ਘਰ
ਦੇ ਸੇਵਕ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਓਟ ਆਸਰਾ ਲੈ
ਕੇ, ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਹਿਜ ਦੇ ਨਾਲ
ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਆਪ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ, ਸੰਪੂਰਨ ਪਾਠ
ਕੀਤਾ। ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸੁਭ ਸੰਸਕਾਰ ਬੱਚਿਆਂ ਉਪਰ
ਵੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।
ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਵੀ -

ਸੀਨੇ ਖਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਧੀ ਓ ਕਰ ਅਰਾਮ ਨਹੀਂ ਬਹਿੰਦੇ।
ਨਿਹੰ ਵਾਲੇ ਨੈਣਾਂ ਕੀ ਨੀਂਦਰ ਓ ਦਿਨੇ ਰਾਤ ਪਏ ਵਹਿੰਦੇ।
ਇਕੋ ਲਗਨ ਲਗੀ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਟੋਰ ਅਨੰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ।
ਵਸਲੋਂ ਉਰੇ ਮੁਕਾਮ ਨ ਕੋਈ ਸੋ ਚਾਲ ਪਏ ਨਿਤ ਰਹਿੰਦੇ।
ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਹੈਨਿ ਵਿਰਲੇ ਨਾਹੀ ਘਣੇ ਫੈਲ ਫਕਤੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਅੰਗ - ੧੪੧੧

ਜਗ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਾਢੀਅਹਿ ਵਿਰਲੇ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੭

ਕਿੰਨੀ ਲਗਨ ਹੈ। ਫੌਜ ਵਿਚ ਰਹੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ
ਉਥੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਜਿਥੇ ਵੀ ਪੋਸਟਿੰਗ ਹੋਣੀ, ਆਪ ਤਾਂ
ਜੁੜੇ ਹੀ ਨੇ, ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜੋੜਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਦੇ
ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ
ਹੋਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਮੀਡੀਏ ਦਾ ਐਨਾ ਜ਼ੋਰ

ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪ੍ਰਿੰਟ ਮੀਡੀਏ ਦੇ ਰਾਹੀਂ, 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ'
ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਗੁਰਮੁਖ ਜਿਥੇ ਵੀ ਹੋਣ,
ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ
ਫਰਜ਼ ਹੈ -

ਆਪਿ ਜਪਹੁ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੦

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤੀਆਂ ਸਾਧੂਆਂ ਤੋਂ
ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੇ ਅੱਗੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ
ਸਾਂਝ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ। 'ਪੂਜਾ ਅਕਾਲ ਕੀ, ਦੀਦਾਰ ਖਾਲਸੇ
ਕਾ, ਪਰਚਾ ਸ਼ਬਦ ਕਾ।'

ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ

ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ ॥

ਅੰਗ- ੭੯੭

ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਵਾਸਾ, ਨਾਮ 'ਚ ਨਿਵਾਸ,
ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤੀ, ਬਾਣੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਬਾਣੀ
ਦੀ ਅਸਲ ਜੁਗਤ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਅਨਹਦ ਬਾਣੀ ਪੁੰਜੀ ॥ ਸੰਤਨ ਹਥਿ ਰਾਖੀ ਕੁੰਜੀ ॥

ਅੰਗ- ੮੯੪

ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ
ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਫੇਰ ਦਸ
ਦਿੰਦੇ ਨੇ। ਨਾਮ ਸਭ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਭਿੱਖਾ ਭੁਖਾ ਕੇ ਨਹੀ ਸਭ ਕੀ ਗਠੜੀ ਲਾਲ।

ਗਠੜੀ ਖੋਲ੍ਹਿ ਨ ਜਾਨਿਆ ਤਾਂ ਤੇ ਭਏ ਕੰਗਾਲ।

ਜੁਗਤ ਦਾ ਨਾ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ
ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਤਮ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ
ਕਿੰਨਾ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਪਿਆ ਹੈ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਗੁਰਮਤਿ ਪਾਏ ਰਾਮ ॥

ਹਉਮੈ ਮਾਇਆ ਬਿਖੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੜੀਏ

ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬਿਖੁ ਲਹਿ ਜਾਏ ਰਾਮ ॥ ਅੰਗ- ੫੩੮

ਵਿਹੁ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਸਾਨੂੰ ਭੁੱਲ ਦੀ, ਮਾਇਆ ਦੀ -

ਏਹ ਮਾਇਆ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਵਿਸਰੈ

ਮੋਹੁ ਉਪਜੈ ਭਾਉ ਦੂਜਾ ਲਾਇਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੧

ਇਸ ਕਰਕੇ ਬਾਣੀ ਦਸ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੇ ਸਭ
ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਸਗਲੇ ਜੰਤ ॥

ਨਾਮ ਕੇ ਧਾਰੇ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੪

ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਜੰਤਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਹੈ, ਨਾਮ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਦਿੰਦਾ, ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਬਾਹਰਿ ਫੁਢਨ ਤੇ ਫੁਟਿ ਪਰੇ
ਗੁਰਿ ਘਰ ਹੀ ਮਾਹਿ ਦਿਖਾਇਆ ਥਾ ॥ ਅੰਗ - ੧੦੦੨

ਨਾਮ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹੈ -

ਨਉ ਨਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੁਭ ਕਾ ਨਾਮੁ ॥
ਦੇਹੀ ਮਹਿ ਇਸ ਕਾ ਬਿਸੁਮੁ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਉਥੋਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਵੀ ਦਸ ਦਿਤੀ -

ਸੁੰਨ ਸਮਾਧਿ ਅਨਹਤ ਤਹ ਨਾਦ ॥
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ਅਚਰਜ ਬਿਸਮਾਦ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਉਥੋਂ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਮੰਤਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਹੈ' ਇਹਨੂੰ ਜਪ ਕੇ 'ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ।' ਕਿਉਂਕਿ -

ਹਉਮੈ ਨਾਵੈ ਨਾਲਿ ਵਿਰੋਧੁ ਹੈ
ਦੁਇ ਨ ਵਸਹਿ ਇਕ ਠਾਇ ॥ ਅੰਗ- ੫੬੦

ਹਉਮੈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਮਿਲਾਪ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਨਾਮ 'ਚ ਅਸਥਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਪਰਮ ਆਪੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸਾਡੀ ਅਸਥਿਤੀ ਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹਦਾ ਜਿਹੜਾ ਮੰਤ੍ਰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਹੈ, ਇਹ ਹਉਮੈ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਇਸੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। 'ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ' ਸਾਰੀਆਂ ਇਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਵਾਲਾ।

ਇਛਾ ਪੂਰਕੁ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਹਰਿ
ਜਾ ਕੈ ਵਸਿ ਹੈ ਕਾਮਧੇਨਾ ॥
ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ
ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥ ਅੰਗ - ੬੬੯

ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਦਾਤਾ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ।

'ਕਾਮਧੇਨਾ' ਕਾਮਧੇਨ ਗਊ ਹੈ ਜੋ ਇੱਛਾ ਪੂਰਦੀ ਹੈ, 'ਕਲਪ ਬ੍ਰਿਛ' ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜੋ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਕਲਪਨਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਬੁੱਝ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਪੁਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬੁਝੈ ॥
ਪੁਭ ਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸੁਝੈ ॥ ਅੰਗ- ੨੬੩

ਸੂਝ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੋਝੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ - 'ਸੋ ਐਸਾ ਹਰਿ ਧਿਆਈਐ ਮੇਰੇ ਜੀਅਤੇ ਤਾ ਸਰਬ ਸੁਖ ਪਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਮਨਾ ॥'

ਬਾਣੀ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਹੈ ਬਾਣੀ ਵਿਚਿ ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਾਰੇ ॥ ਗੁਰੂ

ਬਾਣੀ ਕਹੈ ਸੇਵਕੁ ਜਨੁ ਮਾਨੈ
ਪਰਤਖਿ ਗੁਰੂ ਨਿਸਤਾਰੇ ॥ ਅੰਗ- ੯੮੨

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀ ਚਰਨ-ਸ਼ਰਨ ਲਿਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇੱਛਾਵਾਂ ਪੂਰਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸਤਿਗੁਰ ਆਇਓ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀ ॥
ਮਿਲੈ ਸੁਖੁ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਸੋਭਾ ਚਿੰਤਾ ਲਾਹਿ ਹਮਾਰੀ ॥

ਨਾਨਕ ਚਿੰਤਾ ਮਤਿ ਕਰਹੁ ਚਿੰਤਾ ਤਿਸ ਹੀ ਹੋਇ ॥
ਅੰਗ - ੨੧੩

ਚਿੰਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਹ ਆਪੇ ਹੀ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰਜ ਸਵਾਰਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਜਨ ਤੁਮਰੀ ਭਗਤਿ ਕਰੰਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਜ ਸਵਾਰਤਾ ॥
ਅੰਗ- ੬੯੫

ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਿਥੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ -

ਅਵਰ ਨ ਸੂਝੈ ਦੂਜੀ ਠਾਹਰ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਤਉ ਦੁਆਰੀ ॥
ਲੇਖਾ ਛੋਡਿ ਅਲਖੈ ਛੁਟਹ

ਹਮ ਨਿਰਗੁਨ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥ ੧ ॥
ਸਦ ਬਖਸਿੰਦੁ ਸਦਾ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਸਭਨਾ ਦੇਇ ਅਧਾਰੀ ॥
ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਾਛੈ ਪਰਿਓ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਇਹ ਬਾਰੀ ॥

ਅੰਗ- ੨੧੩

ਆਹ ਵਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਨੁਭਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੈ ਕਿ 60 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਸਾਲ ਲਗ ਗਏ। ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਫੇਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਘੁੰਮਦੇ ਹੀ ਰਹੇ 84 ਲੱਖ ਜੂਨਾਂ ਵਿਚ -

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥
ਕਈ ਜਨਮ ਹੋਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥ ੧ ॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥
ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੬

ਕਿੰਨੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਵਾਰੀ ਆਈ ਹੈ। ਹੁਣ ਰੱਖ ਲਓ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਅੰਤ ਸਮਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਆਵੇ। 'ਅੰਤ ਮਤੇ ਸੋ ਗਤੇ।' ਪਰ ਜੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜੁੜ ਜਾਈਏ ਤਾਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਹੁਣ। ਤਿਆਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਵਾਰ ਲਿਆ ਆਪਣਾ ਜਨਮ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ -

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੨੮
ਬਿਰਥਾ ਚਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪ

ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਜਪਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਜੁੜਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦਸਦੇ ਨੇ। ਕਿੱਡੀਆਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਉਥੇ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਆਹ ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ 40 ਦਿਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਰਾਤ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਲਾ ਦਿਤੀ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਵਾਲੀ ਰੂਹ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਤੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਈਂ। ਬ੍ਰਹਮ ਮਹੂਰਤ ਵਿਚ, ਤੂੰ ਮੈਂ ਜੁਗਤੀ ਦੱਸਾਂਗਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਹੈ। ਹੁੰਦੀ ਹੀ ਹੈ ਜਗਿਆਸਾ। ਭਾਈ ਰਾਜੂ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗਿਆ, ਰਾਤ ਨੂੰ। ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਨੂੰ ਦਿਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਜੁਗਤੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ, ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲਈ ਹੋਈ ਹੈ ਇਸ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਜਣਿਆ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਜੁਗਤੀਆਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ -

ਰਾਮ ਰਾਮ ਸਭ ਕੇ ਕਹੈ ਕਹਿਐ ਰਾਮੁ ਨ ਹੋਇ॥

ਅੰਗ- ੪੯੧

ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਇਹਦੀ ਜੁਗਤੀ ਸਾਧੂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਰ ਲਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਂ ਮਿਲਣਾ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਮਿਲ ਗਿਆ ਇਹਨੂੰ ਸੰਭਾਲੋ।

ਇਹ ਠਹਿਰਨ ਜਾਂਚ ਨਾ ਜਾਣਦਾ,
ਲੰਘ ਗਿਆ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਆਂਵਦਾ।

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਉਹ ਸਮਾਂ ਕਿੰਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਹਰ ਹਫ਼ਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜਿਥੇ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ, ਸਤਿਸੰਗ ਕਰਦੇ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਰਹੇ, ਯੂ.ਪੀ ਗਏ, ਫੌਜ 'ਚ ਰਹੇ, ਸਿੰਧ 'ਚ ਗਏ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਗਏ, ਸਤਿਸੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਇਆ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆਵੀ ਪਦਾਰਥ ਹਨ। ਪਦਾਰਥਕ ਯੁੱਗ ਹੈ। ਉਥੇ ਵੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੀ ਜੁਗਤ ਦੱਸੀ -

ਸੰਤਸੰਗਿ ਅੰਤਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਡੀਠਾ॥ ਅੰਗ - ੨੯੩

ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਦਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ।

ਨਾਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਲਾਗਾ ਮੀਠਾ ॥ ਅੰਗ- ੨੯੩

ਨਹੀਂ ਤਾਂ -

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਉਰਾ ਬਿਖਿਆ ਮੀਠੀ ॥

ਸਾਕਤ ਕੀ ਬਿਧਿ ਨੈਨਹੁ ਡੀਠੀ ॥ ਅੰਗ - ੨੯੨

ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਔਖਾ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ॥ ਅੰਗ- ੯

ਸਾਧੂ ਫੇਰ ਸੁਖਾਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਨੇ -

ਕਲਿਜੁਗ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸੁਖਾਲਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਉਹ ਜੁਗਤ ਦਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਇਹਨੂੰ ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜੋ ਵੀ ਮੰਗੋ ਸਭ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਚਤੁਰ ਦਿਸਾ ਕੀਨੋ ਬਲੁ ਅਪਨਾ

ਸਿਰ ਉਪਰਿ ਕਰੁ ਧਾਰਿਓ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਟਾਖੁ ਅਵਲੋਕਨੁ ਕੀਨੋ

ਦਾਸ ਕਾ ਦੂਖੁ ਬਿਦਾਰਿਓ ॥ ੧ ॥

ਹਰਿ ਜਨ ਰਾਖੇ ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦ ॥

ਕੰਠਿ ਲਾਇ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਮੇਟੇ

ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਬਖਸੰਦ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਠਾਕੁਰ ਅਪੁਨੇ ਤੇ ਸੋਈ ਸੋਈ ਦੇਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਮੁਖ ਤੇ ਜੋ ਬੋਲੈ ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਚੁ ਹੋਵੈ ॥

ਅੰਗ- ੬੮੧

ਸਾਚੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਨਾਹੀ ਘਰਿ ਤੇਰੈ॥ ਅੰਗ - ੯੧੭

ਪਰ ਅਸਲ ਦੇ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਮੰਗਦੇ ਹਾਂ -

ਵਿਣੁ ਤੁਧੁ ਹੋਰੁ ਜਿ ਮੰਗਣਾ ਸਿਰਿ ਦੁਖਾ ਕੈ ਦੁਖ ॥

ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਸੰਤੋਖੀਆ ਉਤਰੈ ਮਨ ਕੀ ਭੁਖ ॥

ਅੰਗ- ੯੫੮

ਕਿੰਨੀ ਸ਼ਾਂਤੀ, ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨ ਸਾਂਤਿ ਹੋਇ ਕਿਤੁ ਬਿਧਿ ਮਨੁ ਧੀਰੇ॥

ਅੰਗ - ੧੦੭

ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਹੈ -

ਕਹੈ ਕਬੀਰ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ

ਇਹੁ ਮਨੁ ਉਡਨ ਪੰਖੇਰੁ ਬਨ ਕਾ॥

ਅੰਗ- ੧੨੫੩

ਮਨ ਤਾਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਮਨੁ ਲੋਚੈ ਬੁਰਿਆਈਅ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਇਹ ਮਨੁ ਹੋੜੀਏ।

ਚਿਤ ਚਰਨ ਕਮਲ ਕਾ ਆਸਰਾ

ਚਿਤ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗ ਜੋੜੀਏ।

ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਮੈਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਇਕ ਐਸਾ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਆਤਮਦਰਸ਼ੀ, ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਪਰਮ ਆਪੇ ਦੇ। ਉਥੇ ਮੈਲ ਪਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਨਮਾਂ-ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਮੈਲ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ -

ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਮਲੁ ਲਾਗੀ
ਕਾਲਾ ਹੋਆ ਸਿਆਹੁ॥
ਖੰਨਲੀ ਧੋਤੀ ਉਜਲੀ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਉ ਧੋਵਣਿ ਪਾਹੁ ॥
ਅੰਗ - ੬੫੧

ਇਹ ਉਜਲੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਇਹਨੂੰ
ਧੋ ਲਵੋ -

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥
ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥
ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥
ਓਹੁ ਧੋਐ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥ ਅੰਗ- ੪

ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੀ ਮਤ ਹੈ ਇਹ ਨਾਮ ਨਾਲ ਧੋਣੀ
ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦਾ ਰੰਗ, ਸਾਧ ਕਾ ਸੰਗ, ਭਜਨ
ਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਐਸੀ ਮੰਗ
ਮੰਗੋ। ਮਿਲ ਤਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਖ ਹੈ,
ਸੁੱਖ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਦੁੱਖ। ਦੁਖ ਤੇ ਸੁੱਖ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਹਰ
ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਦੁਖ
ਜਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਦੁਖ ਵੀ ਦਾਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੁਖ
ਦੀ ਜੰਜੀਰ ਪਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਸਿੱਖ
ਨੂੰ। ਦੁੱਖ ਦਾਰੂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਦਾਰੂ ਸੁਖੁ ਰੋਗੁ ਭਇਆ.....॥ ਅੰਗ - ੪੬੯

ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਸਾਰੇ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਹੀ
ਹੈ। ਇਹੀ ਕਰੋ, ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਜਿੰਨੀਆਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰੀ
ਜਾਓ -

ਨਾਨਕ ਲੇਖੈ ਇਕ ਗਲੁ ਹੋਰੁ ਹਉਮੈ ਝਖਣਾ ਝਾਖੁ॥
ਅੰਗ - ੪੬੭

ਇਕੋ ਗੱਲ ਲੇਖੇ 'ਚ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹੀ ਹੈ।
ਜਿਹੜੀ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ
ਹੈ -

ਦੁਖੁ ਰੋਗੁ ਸੰਤਾਪੁ ਉਤਰੇ ਸੁਣੀ ਸਚੀ ਬਾਣੀ॥ ਅੰਗ - ੯੨੨

ਸੋ ਸਾਰੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ, ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਇਲਾਜ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਨਾਲ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਹ ਹਨ ਅਸਲ ਤੱਤ ਬਚਨ।
ਤੱਤ ਗਿਆਨ। ਲਗਾਤਾਰ ਹੀ ਕਰਦੇ ਜਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਸੇਵਾ
ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਮੁਖ ਹਨ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ -

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ॥
ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਬਾਹੁ ਲੁਭਾਈਐ ॥ ਅੰਗ- ੨੬

ਜਿਥੇ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਸਮਝ ਕੇ
ਕਰੋ। ਫੇਰ ਜੀਵਨ ਕਿੰਨਾ ਅਨੰਦਮਈ ਬਣ ਜਾਏਗਾ।
ਇਹ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ
ਉਹਨੂੰ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਲਾ ਲਓ। ਅਭਿਆਸ ਨਾਲ ਇਹ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਜੁਗਤੀਆਂ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ

ਪਿਆਰਿਓ! ਕਰਦੇ ਜਾਓ। ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੋਲ ਕੇ
ਕਰ ਲਓ, ਮਧਮਾ ਬਾਣੀ 'ਚ ਬੁੱਲ੍ਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੇ,
ਜੀਭ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦੀ, ਅੰਦਰ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਹੋਰ
ਅੰਦਰ ਜਾਓ, ਪਸੰਤੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਜਿਹਬਾ
ਵੀ ਨਹੀਂ ਫੇਰ ਹਿਲਦੀ -

ਬਿਨੁ ਜਿਹਵਾ ਜੋ ਜਪੈ ਹਿਆਇ॥
ਕੋਈ ਜਾਣੈ ਕੈਸਾ ਨਾਉ॥ ਅੰਗ- ੧੨੫੬

ਕਿਉਂਕਿ ਅਵਸਥਾਵਾਂ ਨੇ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਾਂ ਬੋਲਦੇ ਹਾਂ,
ਇਹ ਬੈਖਰੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਬੋਲ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਉੱਚੀ-
ਉੱਚੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਫੇਰ ਜੀਭ ਤਾਂ ਹਿਲਦੀ ਹੈ, ਪਰ
ਬਾਹਰ ਅਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਫੇਰ ਅੰਦਰ ਨੂੰ ਸੁਣਦੀ
ਹੈ ਜੀਭ ਵੀ ਹਿਲਣੇਂ ਹਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਪਰਾ ਬਾਣੀ
ਦੇ ਵਿਚ ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਸੁਖੈਨ
ਜੁਗਤੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਦਰਸਾਈ ਕਿ ਸਵਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖ
ਲਓ। ਸਵਾਸ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਉਠੋ,
ਸਿੱਧੇ ਬੈਠੋ, ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਢਿੱਲਾ ਛੱਡ ਦਿਓ, ਮੋਢੇ ਢਿੱਲੇ
ਕਰੋ, ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖਣੀ ਹੈ। ਸਰੀਰ ਨੂੰ
ਢਿੱਲਾ ਛੱਡਣਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਬੈਠੋ, ਫੇਰ
ਧਿਆਤਾ, ਧਿਆਨ, ਧੇਅ ਦੀ ਤ੍ਰਿਕੁਟੀ ਟੁੱਟ ਕੇ,
ਗਿਆਤਾ ਗਿਆਨ ਗੇਯ ਇਕ ਹੋ ਕੇ, ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ
ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਤੀਕ ਧਿਆਨ ਹੈ, ਸੰਪਤ ਧਿਆਨ
ਹੈ, ਅਹੰਗ੍ਰਹਿ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਫੇਰ -

ਗੁਰ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਧਿਆਨੁ ॥
ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮੰਤੁ ਮਨੁ ਮਾਨੁ ॥ ਅੰਗ - ੯੬੪

ਮੰਤਰ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ, ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਸਵਾਸ 'ਤੇ
ਲਿਆਉਣਾ। ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਸਵਾਸ ਦੀ ਮਦਦ ਦੇ ਨਾਲ
ਉੱਚਾ ਚੁੱਕਣਾ। ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਰਤਿ
ਸਬਦਿ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਕ ਸੁਰਤਿ
ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ ਉਹਦੇ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਗਿਆਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਜੋ ਧੰਨ-ਧੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ
ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਪੂਜਯ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਧੰਨ-ਧੰਨ
ਸਾਡੇ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਹ
ਸੱਤ ਸਤਿਸੰਗ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਹੋਏ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਉਹ
ਜੁਗਤੀਆਂ ਅਪਣਾਵਾਂਗੇ, ਆਪੇ ਹੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ
ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸੋ ਬਹੁਤ ਸੁਖੈਨ ਜੁਗਤ ਸਤਿਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ
ਸੱਤਵੇਂ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਵਾਈ। ਜਿਹੜਾ ਰਾਮ
ਸਾਰੇ ਰਵਿਆ ਹੈ ਉਸ ਵਿਚ ਵਾਸਾ ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਂ

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ
(ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ

ਭਾਈ (ਡਾ.) ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਣਿ ਕਾ ਕਿਆ ਚਿਹਨੁ ਹੈ
ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਖਸਮੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਅੰਗ - ੭੮੫

ਸੰਸਾਰ ਮੰਚ ਉਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜੀਵ
ਇਸਤਰੀਆਂ ਹਾਂ -

ਇਸੁ ਜਗ ਮਹਿ ਪੁਰਖੁ ਏਕੁ ਹੈ
ਹੋਰ ਸਗਲੀ ਨਾਰਿ ਸਬਾਈ ॥

ਅੰਗ- ੫੯੨

ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ (ਪੁਰਸ਼ ਅਤੇ
ਇਸਤਰੀ) ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਐਸੀਆਂ ਸਖਸ਼ੀਅਤਾਂ ਹਨ ਜੋ
ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਨਸਲਾਂ/ਪੀੜੀਆਂ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ
ਹਨ, ਆਦਰਸ਼ਕ ਹਨ, ਪੂਰਨੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਹਨ।
ਸਰੀਰ ਭਾਵੇਂ ਮਰਦ ਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਇਸਤਰੀ ਦਾ, ਇਸ
ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ
ਸਮੁੱਚਾ ਉਪਦੇਸ਼ 'ਜੀਵ' ਜਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਲਈ ਹੈ-

ਪ੍ਰਾਣੀ ਤੂੰ ਆਇਆ ਲਾਹਾ ਲੈਣਿ ॥
ਲਗਾ ਕਿਤੁ ਕੁਫਕੜੇ ਸਭ ਮੁਕਦੀ ਚਲੀ ਰੈਣਿ ॥

ਅੰਗ - ੪੩

ਵੀਚਾਰ ਤਾਂ ਉਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ, ਉਸ ਜਾਮੇ ਨੂੰ
ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਸਫਲ ਕਰਨ
ਦੀ ਹੈ।

ਤਾਂਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ -

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘਾਂ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸੀਸ
ਦਿਤੇ ਭਾਵੇਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿਤੀਆਂ, ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈਆਂ
ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਰੂ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਲੇਖੇ ਲਾਇਆ।
ਇਥੇ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਤੇ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਅਰਦਾਸ
ਵਿਚ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹੈ ਕਿ
ਜਿੰਨਾਂ ਸਿੰਘਾਂ/ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਨੇ - ਬਹੁ ਬਚਨ ਹੈ। ਇਕ
ਨਹੀਂ ਅਨੇਕਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸੀਸ ਦਿਤੇ, ਆਪਾ
ਵਾਰਿਆ। ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਸ਼, ਧਰਮ, ਕੌਮ ਦੇ ਲੇਖੇ
ਲਾ ਦਿਤੀ। ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ
ਹੈ, ਉਥੇ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ।
ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ
ਸਾਡੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪੰਨਾ-ਪੰਨਾ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ
ਰੰਗਿਆ ਹੈ, ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥ-ਪੱਥ ਹੈ ਉਥੇ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ
ਇਸ ਲਾਲ ਖੂਨ ਵਿਚ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਖੂਨ ਵੀ ਸੰਮਲਿਤ
ਹੈ। ਇਹ ਖੂਨ ਮਾਤਾ, ਪਤਨੀ, ਭੈਣ ਅਤੇ ਧੀ ਦੇ ਰੂਪ

ਵਿਚ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੁਲ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਪੈਦਾ
ਹੋਇਆ ਉਹ ਕੁਲ ਤੇ ਮਾਤਾ ਵੀ ਧੰਨਤਾ ਦੇ ਯੋਗ ਹੈ

-

ਧੰਨੁ ਸੁ ਵੰਸੁ ਧੰਨੁ ਸੁ ਪਿਤਾ ਧੰਨੁ ਸੁ ਮਾਤਾ
ਜਿਨਿ ਜਨ ਜਣੇ ॥

ਅੰਗ - ੧੧੩੫

ਤਿਨ ਧੰਨੁ ਜਣੇਦੀ ਮਾਉ ਆਏ ਸਫਲੁ ਸੇ ॥

ਉਹ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਤਰ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਧਰਮੀ ਰਾਜੇ
ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਸੋ ਕਿਉ ਮੰਦਾ ਆਖੀਐ ਜਿਤੁ ਜੰਮਹਿ ਰਾਜਾਨ ॥

ਅੰਗ - ੪੭੩

ਉਹ ਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਦੁਨਿਆਵੀ ਰਾਜ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅਭਿਨਾਸੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਰੱਬ
ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਸੰਤ ਜਨ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਪੰਡਿਤ ਸੂਰ ਫਤ੍ਰਪਤਿ ਰਾਜਾ

ਭਗਤ ਬਰਾਬਰਿ ਅਉਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਅੰਗ- ੮੫੮

ਰਾਜਾ ਸਗਲੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਮਨੁ ਭਿੰਨਾ ॥

ਅੰਗ- ੨੦੭

ਜਿਸ ਨੇ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥

ਅੰਗ- ੫

ਸੋ ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਇਸਤਰੀ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਰਹਿ
ਕੇ ਵੀ ਦੇਸ਼, ਕੌਮ, ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ
ਦਾ ਸਰੋਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਬਾਣੀ
ਵਿਚ 'ਸੁਹਾਗਣ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਮਿਲਦਾ
ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕੁਚੱਜੀ, ਸੁਚੱਜੀ, ਸੁਹਾਗਣ ਤੇ
ਦੋਹਾਗਣ ਦਾ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਚੜ੍ਹਦੀ
ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀਆਂ ਤੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ
ਸ਼ਰਸ਼ਾਰ ਦੀ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ -

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ
ਇਸਤਰੀ ਦੇ 32 ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਨ -

1. ਸੁੰਦਰਤਾ 2. ਸਵੱਛਤਾ 3. ਲੱਜਾ 4. ਚਤੁਰਾਈ
5. ਵਿਦਯਾ 6. ਪਤੀ-ਭਗਤੀ 7. ਸੇਵਾ 8. ਦਯਾ 9.
- ਸਤਯ 10. ਪ੍ਰਿਯਬਾਣੀ 11. ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ 12. ਨਮ੍ਰਤਾ 13.
- ਨਿਸ਼ਕਪਟਤਾ 14. ਏਕਤਾ 15. ਧੀਰਜ 16. ਧਰਮਨਿਯਾ
17. ਸੰਯਮ 18. ਉਦਾਰਤਾ 19. ਗੰਭੀਰਤਾ 20. ਉਦਮ
21. ਸੂਰਵੀਰਤਾ 22. ਰਾਗ 23. ਕਾਵਯ 24. ਚਿਤ੍ਰ 25.

ਔਸਧ 26. ਰਸੋਈ 27. ਸਿਉਣ ਦੀ ਕਲਾ 28. ਪਰੋਣ ਦੀ ਵਿਦਿਆ 29. ਘਰ ਦੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਦਾ ਯਥਾਯੋਗ ਸਿੰਗਾਰਣਾ 30. ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦਾ ਮਾਣ 31. ਘਰ ਆਏ ਪ੍ਰਾਹੁਣਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ 32. ਸੰਤਾਨ ਦਾ ਪਾਲਣ

ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੀ ਆਤਮਿਕ ਜੀਵ ਸੱਚ ਦੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - ੪

ਉਸ ਵਿਚ ਫੇਰ ਇੰਨਾ ਆਤਮਿਕ ਬਲ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਜੋ ਉਹਦੀ ਸੋਭਤ ਵਿਚ ਆਇਆ ਆਤਮਾ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਿਖਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਆਤਮ ਮਾਰਗੀ ਪੈਂਡੇ ਤੇ ਤੁਰੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਰੂਹਾਨੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਸੋਝੀ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪੂਰਨੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ।

ਐਸੇ ਸਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੀਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦੀਆਂ ਭਾਵ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਨਗਰ ਦਾਉਦਪੁਰ (ਨੇੜੇ ਖੰਨਾ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕਾ, ਬੀਜੀ ਦੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਬਣਨ ਦਾ। ਐਸੀ ਰੱਬੀ ਰੂਹ ਆਤਮਿਕ ਮੰਡਲਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨਾਲ ਸਰਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਪੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ' ਵਿਚ 'ਸੰਤ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਮਾਣ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿਤਾ। ਨਿਵਾਜਿਆ ਆਪਣੇ ਅੱਖਰਾਂ ਵਿਚ 'ਸੰਤ' ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ। ਗਵਾਹ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਰੰਗਲੇ ਸੱਜਣ'। ਫਿਰ ਸੰਤ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਦਾ ਖੂਨ ਹੀ ਔਲਾਦ ਵਿਚ ਖੋਲਦਾ ਹੈ। ਵਿਰਾਸਤ 'ਚੋਂ ਮਿਲੀ ਦਾਤ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਦੀ। ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਗੂੜ੍ਹਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ। ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ। ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਪਰਿਵਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਵਿਚੋਂ। ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੋਹਾਗਣਾਂ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ। ਅਗੰਮੀ ਆਤਮਾਵਾਂ, ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਗੰਮੀ ਖੇਡਾਂ, ਅਗੰਮੀ ਕੌਤਕ। ਸਾਡੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਤੋਂ ਪਾਰ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਹਨ। ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਨਮ ਤੋਂ 8 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਨਗਰ ਧਮੋਟ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 8 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਣਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ) ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੌਰਾਨ ਬਚਨ ਸਾਂਝਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ 8 ਸਾਲ ਨੂੰ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਬੇਟੀ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸੰਜੋਗ ਨੇ, ਆਹ ਫੜੋ ਇਕ ਰੁਪਈਆ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ। ਲੈ ਲਿਆ ਸ਼ਗਨਾਂ ਦਾ ਰੁਪਈਆ।

ਵਿਸਮਾਦੀ ਬਚਨ ਹਨ। ਅਗੰਮੀ ਹਨ। ਜਨਮ ਤੋਂ 8 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਿਸ਼ਤਾ!

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ॥

ਅੰਗ- ੮੫੫

ਅਬੁੱਝ ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਹਨ। ਹੋ ਗਿਆ ਜਨਮ ਦੋਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਧਮੋਟ 17 ਜੂਨ, 1918 (ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਤੇ ਨਗਰ ਦਾਉਦਪੁਰ 8 ਅਗਸਤ 1918 ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦਾ। ਵਧ ਰਿਹਾ ਸਮਾਂ, ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਪੂਰੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ, ਮੁੱਢਲੀ ਵਿਦਿਆ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਨੇੜਲੇ ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਆ ਗਿਆ ਸਮਾਂ ਬਚਨ ਦੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣ ਦਾ। ਜੁੜ ਗਏ ਸੰਜੋਗ -

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ॥

ਅੰਗ - ੯

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰੁ ਤਿਨਾ ਮਿਲਾਇਆ

ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਇਆ ਸੰਜੋਗੁ॥

ਅੰਗ - ੯੫੭

ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀ ਸਾਥੀ, ਆਣ ਮਿਲੇ ਫਿਰ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਚ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈਆਂ, ਕਠਨ ਤਪੱਸਿਆਵਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪ੍ਰਗਟ ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਇਸ ਜਹਾਨ ਵਿਚ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਆਪ ਜੁੜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ, ਆਪ ਜਪਿਆ ਨਾਮ, ਜੋੜ ਦਿਤੇ ਲੱਖਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀ। ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਪੂਰਾ ਜੀਵਨ ਭਰ, ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਬੀਜੀ ਨੇ। ਡਿਊਟੀਆਂ ਹਨ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਲੱਗੀਆਂ, ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਸਾਥ ਨੇ ਤਾਰਨਾ ਸੀ ਲੋਕਾਈ ਨੂੰ।

ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਮਾਈ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਏ ਬਚਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੁੰਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਹੋ ਗਿਆ ਮਿਲਾਪ, ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ, ਪੂਰਿਆਂ ਨਾਲ। ਮੇਰੀ ਮੁਰਾਦ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਹੈ। ਧੀ ਵੀ ਹੋਣ ਦਾ ਮਾਣ ਪੂਰੇ ਸੂਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ (ਸੰਤ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ) ਦੀ ਤੇ ਆਤਮਿਕ ਪੈਂਡਿਆਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੂਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ ਪਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ। ਸੰਗਤ ਵੀ ਜੁੜੀ ਉੱਚੀ ਸੁੱਚੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸੰਭਵ ਹੋਇਆ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ। ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦਾ ਆਤਮਿਕ ਸਫਰ ਇਕੱਠੇ ਸੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਕੀਤਾ ਬਚਨ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਬਣੋ, ਅਪੂਰੇ ਨਹੀਂ। ਕਰੋ ਰੱਜ ਕੇ ਕਮਾਈ ਨਾਮ ਦੀ। ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਜੇ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਤੁਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਅੱਡਣਾ। ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਮੰਗਣਾ ਨਹੀਂ, ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਦੇ ਦਿਤਾ ਬਚਨ। 'ਸੂਰਬੀਰ ਬਚਨ ਕੇ ਬਲੀ' ਸਨ

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼। ਗਵਾਹ ਹਨ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅੱਗੇ ਮਾਇਆ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਐਸੀ ਪਰਪਾਟੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪਾਈ ਕਿ ਵਾਜੇ 'ਤੇ ਆਈ ਕੀਰਤਨ ਭੇਟਾ ਵੀ ਉਸੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਭੇਟ ਕਰ ਦੇਣੀ। ਨਾ ਹੀ ਕਦੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਧਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਮੰਤਰੀਆਂ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਦੇ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸੋ ਬੀਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਬਚਨ ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਪਹਿਰਾ ਦਿਤਾ। ਅੱਜ ਵੀ ਟਰੱਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਏ ਹੋਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਰਤਵਾੜਾ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਪਣੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਧਾਰਨਾ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹਨ। **ਲੜ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੱਗ ਜਾਓ, ਛੱਡੋ ਗੁੱਗੇ ਮਾੜੀਆਂ ਨੂੰ।** ਐਸੇ ਬਚਨ ਬੀਜੀ 1980 ਦੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵੇਲੇ ਅਕਸਰ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਗੇ ਮਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਮੱਥੇ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਵਰਜ ਕੇ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਲੱਗਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ।

ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਸੁਣ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ। ਅਚਾਨਕ ਬੀਜੀ ਵਲੋਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਉਹੀ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੁਬਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਐਸੇ ਅਗੰਮੀ ਬਚਨ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੇ। ਜਦੋਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਣ ਲੱਗੀਏ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਧੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦਾ ਸਰੀਰਕ ਸਫਰ ਧਮੋਟ ਤੇ ਦਾਉਦਪੁਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੋਈ। ਇਸ ਸਫਰ ਵਿਚ ਦੋਨਾਂ ਨੇ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿਤਾ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੀਜੀ ਵਲੋਂ ਮੋਢੇ ਨਾਲ ਮੋਢਾ ਜੋੜ ਕੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਂਗੂੰ, ਡਟ ਕੇ, ਦਲੇਰੀ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ। ਗਵਾਹ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਪੂਰਨਿਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ - ਸਿੰਧ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਬੀਜੀ ਵਲੋਂ ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ, ਗੁਰਮੁਖੀ ਸਿਖਾਉਣੀ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸੈਕਟਰੀਏਟ ਵਿਚ ਸਰਵਿਸ ਦੌਰਾਨ, ਯੂ.ਪੀ ਫਾਰਮਿੰਗ ਸਮੇਂ ਬੀਜੀ ਨੇ ਡਟ ਕੇ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ। ਫਿਰ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 1978 ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਰੋਪੜ ਹੁਣ ਮੁਹਾਲੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਾਏ। ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੈਂਟਰ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰ ਦਾ ਸੰਨ 1986 ਵਿਚ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ (ਹੁਣ ਨਿਊ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ) ਅਸਥਾਨ ਦੀ

ਸਥਾਪਨਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਬੀਜੀ ਨੇ ਸੇਧ ਦਿਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਸਾਥ ਦਿਤਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਦਕਾ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਵਡੇਤਰੀ ਬੀਜੀ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਕਰਕੇ ਸੰਭਵ ਰਹੀ। ਇਸ ਸਾਰੇ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਮਰੱਥ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਹੈ। ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਤੇ ਘਾਲਣਾ ਕਮਾਈ ਇਸ ਸੁਭਾਗ ਜੋੜੀ ਦੀ। ਸੋ 8 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਰਬ ਪਾਠਕ ਜਨਾ ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਹੈ। ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਰੂਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਧੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਪਤਨੀ (ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤੇ ਇਕ ਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਦਿਤਾ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਤੇ ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਦੀ ਛੋਹ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਜੀਵ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਉਹ ਮੁਖ ਉਜਲਾ ਕਰਕੇ ਸੱਚ ਵਿਚ ਸਮਾਐ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ਅੰਗ- ੮

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਤਿਨ ਧਨੁ ਪਲੈ ਨਾਨਕ ਕਾ ਧਨੁ ਸੋਈ ॥ ਜੇ

ਕੋ ਜੀਉ ਕਹੈ ਓਨਾ ਕਉ ਜਮ ਕੀ ਤਲਬ ਨ ਹੋਈ ॥

ਅੰਗ - ੧੩੨੯

ਆਪ ਜੀ ਹਰ ਵਕਤ ਮਾਲਾ ਫੜ ਕੇ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹਿੰਦੇ, ਕਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਪਾਠ ਹਰ ਵਕਤ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਬੈਠਣਾ ਤਾਂ ਨੀਵੀਂ ਪੀੜੀ ਦੇ ਉਤੇ। ਜੀਵਨ ਦੀਆਂ ਐਸੀਆਂ ਵਾਰਤਾਵਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਹਨ।

ਸੋ ਐਸੀਆਂ ਰੱਬੀ ਆਤਮਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ -

ਨਾਨਕ ਸੋਹਗਣਿ ਕਾ ਕਿਆ ਚਿਹਨੁ ਹੈ

ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਮੁਖੁ ਉਜਲਾ ਖਸਮੈ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੫

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦੀ ਸਰਬੱਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ-ਲੱਖ ਵਧਾਈ ਹੋਵੇ ਜੀ। ਐਸੀ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਂ ਜੀ ਨੂੰ ਕੋਟਿ-ਕੋਟਿ ਪ੍ਰਯਾਮ।

ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ (ਗੁਰੂ) ਰਾਮਦਾਸ ਜੈਸਾ

ਡਾ. ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਔਲਖ

ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤਤੱਵ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਤਰ ਵਿਚ ਇੰਝ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗਾਗਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਾਗਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਸਫ਼ ਨੂੰ ਸਾਮ੍ਹਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨੇ ਤੀਸਰੇ ਨੂੰ, ਤੀਸਰੇ ਨੇ ਚੌਥੇ ਨੂੰ ਤੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਛਿੱਬਰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ -

ਸਿਖ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅੰਗਦ ਜੇਹਾ ਹੋਇਆ
ਟਹਲੀਆ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਮਰਦਾਸ ਜੇਹਾ ਬਣ ਖੜੋਇਆ।
ਸਾਕ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਰਾਮਦਾਸ ਜੈਸਾ।
ਪੁੱਤਰ ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਅਰਜਨ ਜੈਸਾ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੇ ਪਤੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਗਿਆ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਜੀ ਤੇ ਮੋਹਨ ਜੀ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ ਤੇ ਹੋਰ ਉੱਘੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਟਾਕਰੇ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਦਾਮਾਦ ਘੱਟ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੇਮਿਸਾਲ ਤੇ ਅਨੂਠੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਬਚਨ ਮਗਰੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਸਨ ਤੇ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ 91 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਬਿਰਧ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 40 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਸਹੀ ਹੱਕਦਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਪੁੱਤਰਾਂ, ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ 'ਜੋਤਿ' ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਵਿਚ ਰੱਖ ਦਿਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ। ਇੰਝ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਛਤਰ ਸਿੰਘਾਸਣ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਗਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਥਾਹ ਨਿਮਰਤਾ ਦਾ ਇਕ ਝਲਕਾਰਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ 'ਰਾਗ ਗੁਜਰੀ' ਤੋਂ ਵਿਦਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਪੁਰਖਾ
ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥
ਹਮ ਕੀਰੇ ਕਿਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ
ਕਰਿ ਦਇਆ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ਅੰਗ - ੧੦

ਤੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੋ ਅਪਾਰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕ੍ਰਿਤੰਗਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੁਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ -

ਤੁਮਰੇ ਗੁਣ ਕਿਆ ਕਹਾ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਜਬ ਗੁਰੁ ਬੋਲਹ ਤਬ ਬਿਸਮੁ ਹੋਇ ਜਾਇ ॥
ਹਮ ਜੈਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਅਵਰੁ ਕੋਈ ਰਾਖੈ
ਜੈਸੇ ਹਮ ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਾਖਿ ਲੀਏ ਛਡਾਇ ॥
ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਪਿਤਾ ਤੂੰਹੈ ਗੁਰੁ ਮਾਤਾ
ਤੂੰ ਗੁਰੁ ਬੰਧਪੁ ਮੇਰਾ ਸਖਾ ਸਖਾਇ ॥ ੩ ॥
ਜੋ ਹਮਰੀ ਬਿਧਿ ਹੋਤੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰਾ
ਸਾ ਬਿਧਿ ਤੁਮ ਹਰਿ ਜਾਣਹੁ ਆਪੇ ॥
ਹਮ ਰੁਲਤੇ ਫਿਰਤੇ ਕੋਈ ਬਾਤ ਨ ਪੂਛਤਾ
ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿ ਕੀਰੇ ਹਮ ਥਾਪੇ ॥
ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਨ ਕੇਰਾ
ਜਿਤੁ ਮਿਲਿਐ ਚੁਕੇ ਸਭਿ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪੇ ॥ ਅੰਗ- ੧੬੭

ਅਜਿਹੇ ਸੰਨਿਮਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਅਗਾਧ ਸ਼ਰਧਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ 24 ਸਤੰਬਰ 1534 ਈਸਵੀ (25 ਅੱਸੂ ਕੱਤਕ ਵਦੀ 2 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ 1591) ਨੂੰ ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਹਰਿਦਾਸ ਸੋਢੀ ਖੱਤਰੀ ਤੇ ਮਾਤਾ ਦਯਾ ਕੌਰ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ। ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬਰ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੂਪ ਦੇਈ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਢੀ ਹਰਿਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ 1557 ਸੰਮਤ ਨੂੰ ਹੋਇਆ-

ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸਉ ਸਤਵੰਜਾ ਤਬ ਥੇ ਗਏ।
ਹਰਿਦਾਸ ਜਨਮ ਤਬ ਥੇ ਲਏ।
ਤਾਂ ਕੇ ਧਾਮ ਮਾਤਾ ਅਨੂਪੀ ਦੇਈ।
ਤਾਂ ਕੇ ਜਠਰ ਰਾਮਦਾਸ ਭਵ ਲਈ।

ਰਾਮਦਾਸ ਹਰਦਿਆਲ ਸੋਢੀ ਦੁਇ ਭਾਈ।
ਇਕ ਬੀਬੀ ਰਾਮਦਾਸੀ ਸਕੀ ਭੈਣ ਕਹਾਈ।

ਵੱਡਾ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜੇਠਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਰੰਗ ਬੜਾ ਗੋਰਾ ਸੀ, ਸੁੰਦਰ ਛਬਿ, ਚੌੜਾ ਮੱਥਾ ਤੇ ਨਕਸ਼ ਮੋਟੇ ਸਨ। ਵੱਡੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤੇ ਸਰੂਪ ਹੋਰ ਵੀ ਮਨਮੋਹਣਾ

ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਅਤਿ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਨਵੇਕਲੀ ਬਣਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਅੱਖਾਂ ਸੁੰਦਰ, ਮੁਖੜਾ, ਆਕਰਸ਼ਕ, ਸਰੀਰ ਪਤਲਾ, ਦਾਹੜਾ ਲੰਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਬੋਲ ਮਿੱਠਾ ਤੇ ਸੁਭਾਅ ਕੋਮਲ ਸੀ। ਗਯੰਦ ਭੱਟ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸ਼ਬਦ' ਵਿਚ ਢਾਲਿਆ ਹੈ -

ਕਵਲ ਨੈਨ ਮਧੁਰ ਬੈਨ ਕੋਟਿ ਸੈਨ
ਸੰਗ ਸੋਭ ਕਹਤ ਮਾ ਜਸੋਦ
ਜਿਸਹਿ ਦਹੀ ਭਾਤੁ ਖਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਦੇਖਿ ਰੂਪੁ ਅਤਿ ਅਨੂਪੁ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਗ
ਭਈ ਕਿੰਕਨੀ ਸਬਦ ਝਨਤਕਾਰ ਖੇਲੁ ਪਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਕਾਲ ਕਲਮ ਹੁਕਮੁ ਹਾਥਿ ਕਹਹੁ
ਕਉਨੁ ਮੇਟਿ ਸਕੈ ਈਸੁ ਬੰਮੁ ਗ੍ਰਾਨੁ ਧ੍ਰਾਨੁ
ਧਰਤ ਹੀਐ ਚਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਸਤਿ ਸਾਚੁ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸੁ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ
ਸਦਾ ਤੁਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥
ਅੰਗ - ੧੪੦੨

ਅਜਿਹੇ ਬਾਲਕ ਦਾ ਬਚਪਨ ਬਹੁਤ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਗੁਜ਼ਰਿਆ। ਮਾਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਉਮਰ ਸੱਤ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਵੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਨੀ ਕੋਲ ਪਿੰਡ ਬਾਸਰਕੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਹੋਈ। ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਰੀਬੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘੇ ਤੇ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਵੇਚ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਭਗਤੀ ਸੁਭਾਅ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵੱਲ ਰੁਚੀ ਸੀ। ਆਪ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਕਈ ਵੇਰ ਤਾਂ ਮੁਫਤ ਵੀ ਦੇ ਦਿੰਦੇ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਆਪ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਲ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ ਤੇ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣ ਗਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਬੇਟੀਆਂ ਸਨ। ਵੱਡੀ ਬੇਟੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਛੋਟੀ ਧੀ ਭਾਨੀ ਅਜੇ ਕੁਆਰੀ ਸੀ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਮਹਿਲ ਮਾਤਾ ਮਨਸਾ ਦੇਵੀ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਵਿਆਹੁਣ ਯੋਗ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਈ ਜੇਠਾ ਘੁੰਗਣੀਆਂ ਵੇਚਦੇ-ਵੇਚਦੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸੋਹਣੇ ਸੁਡੌਲ ਗੱਭਰੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਡਤ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਇਸ

ਲੜਕੇ ਵਰਗੇ ਵਰ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਬਸ, ਇਸ ਜਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹੋ ਹੀ ਐ। ਬਿਨਾਂ ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਨਾਨਕੇ-ਦਾਦਕੇ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਦੇ, ਗਰੀਬ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦੀ ਮੰਗਣੀ ਕਰ ਦਿਤੀ ਗਈ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਚਿਰ ਮਗਰੋਂ 22 ਫੱਗਣ 1610 ਬਿਕ੍ਰਮੀ (18 ਜਨਵਰੀ 1554) ਈਸਵੀ) ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਦਾ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਾਤਾ ਭਾਨੀ ਜੀ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਤਿੰਨ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਿਥੀਏ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1615 (1558 ਈਸਵੀ), ਮਹਾਦੇਵ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1617 (1560 ਈਸਵੀ) ਤੇ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਮਤ 1620 (15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1563 ਈਸਵੀ) ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਮਗਰੋਂ ਜੇਠਾ ਜੀ ਵੀ ਭਾਈ ਰਾਮਾ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣ ਕੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਪ੍ਰੋ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੂਬ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਸ੍ਰੀ ਜੇਠਾ ਜੀ ਦਾ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜੁ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਿਥਾਵਿਆਂ ਦੇ ਥਾਂ ਜੁ ਸਨ।

ਆਪ ਇਕ ਸਫਲ ਗ੍ਰਹਿਸਤੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਧਨਾ ਵੀ ਪੂਰੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਜੋ ਵੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਦੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਨ ਲਾ ਕੇ ਕਰਦੇ। ਜਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਾਉਲੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਆਰੰਭੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ। ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਤੇ ਟੋਕਰੀ ਵੀ ਢੇਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਮਗਨ ਟੋਕਰੀ ਢੇਅ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਲਾਹੌਰੋਂ ਸ਼ਰੀਕੇ ਦੇ ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜੇ ਇਸ ਨੇ ਮਿਹਨਤ-ਮਜ਼ੂਰੀ ਹੀ ਕਰਨੀ ਸੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਥਾਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਨ? ਇਸ ਨੇ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਨੱਕ ਹੀ ਵੱਢ ਦਿਤੀ ਹੈ।" ਸੋਢੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਹਣਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ, "ਭੋਲਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਅਸਲੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਸਹੁਰਾ ਘਰ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੇਰਾ ਮੁਕਤੀ ਦਰ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਕੁੜਮਾਚਾਰੀ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹੋ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਭੁੱਲ ਹੈ।" ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਉਲ੍ਹਾਮਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਉਹ ਜੁਆਈ ਤੋਂ ਟੋਕਰੀਆਂ ਚੁਕਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿਤਾ, "ਪੁਰਖੋ, ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਸਿਰ ਗਾਰੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਟੋਕਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਦੀਨ-ਦੁਨੀ ਦਾ ਛਤਰ ਹੈ।"

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਤੁੰਗ, ਗੁਮਟਾਲਾ, ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਚ, ਗਿਲਵਾਲੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਨਾਲ ਲਗਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀਦ ਕੇ 5 ਹਾੜ ਵਦੀ 13 ਸੰਮਤ 1627 ਬਿਕਰਮੀ ਨੂੰ ਮੋੜੀ ਗਡਵਾ ਕੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ ਕਾ ਚੱਕ' ਰੱਖਿਆ। ਫਿਰ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਨਗਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਵਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਗਰੋਂ ਰਾਮਦਾਸਪੁਰ ਤੇ ਫਿਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ (ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਜੀ) ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾਮਾਦਾਂ (ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਜੇਠਾ ਜੀ) ਦੀ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜੇਠਾ ਜੀ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪਰਖ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਉਤਰੇ। ਬਾਬਾ ਮੋਹਨ ਤੇ ਮੋਹਰੀ ਨੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਰਾਮਾ ਤੇ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਾ ਕੇ ਬਾਉਲੀ ਦੀ ਬਣ ਰਹੀ ਇਮਾਰਤ ਬਣਦੀ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥੜ੍ਹਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭਿਆ। ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਥੜ੍ਹੇ ਬਣਾਏ ਪਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਾ ਆਏ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਢਾਹ ਦਿਉ ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਉਂ ਬਣਾਉ।" ਉਹ ਥੜ੍ਹੇ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਰਾਮਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਡੇਰੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੜ੍ਹਾ ਉਸਾਰਦਾ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਹ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕੁਝ ਹੋਰ ਕਹਿ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਸਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਰਧ ਜੁ ਹੋਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।"

ਜੇਠਾ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਬਣਾਓ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਢਾਹੋ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਸਮਝੀ ਉਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਥੜ੍ਹਾ ਢਹਿੰਦਾ ਵੇਖ ਕੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।"

ਇਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜੇਠਾ ਜੀ ਨੂੰ 1 ਸਤੰਬਰ 1574 ਈਸਵੀ (ਦੇ ਅੱਸੂ 1631 ਬਿਕ੍ਰਮੀ) ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਨਿਜੀ ਗੁਣਾਂ, ਕਰਤਾਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਾਰਨ ਜੇਠਾ ਜੀ ਸੋਢੀ ਸੁਲਤਾਨ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ।

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੂ

ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਤਿਨੈ ਸਵਾਰਿਆ ॥
ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਮਾਤਿ ਆਪਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਧਾਰਿਆ ॥
ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ ॥

ਅੰਗ- ੯੬੮

ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਵੀ 'ਰਾਮਕਲੀ ਸਦੁ' ਵਿਚ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -
ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਪਿ ਹੋਏ ਬਹਿ ਰਾਜੁ ਆਪਿ ਟਿਕਾਇਆ ॥
ਸਭਿ ਸਿਖ ਬੰਧਪ ਪੁਤ ਭਾਈ ਰਾਮਦਾਸ ਪੈਰੀ ਪਾਇਆ ॥

ਰਾਮਦਾਸ ਸੋਢੀ ਤਿਲਕੁ ਦੀਆ
ਗੁਰ ਸਬਦੁ ਸਚੁ ਨੀਸਾਣੁ ਜੀਉ ॥ ੫ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਜਿ ਬੋਲਿਆ
ਗੁਰਸਿਖਾ ਮੰਨਿ ਲਈ ਰਜਾਇ ਜੀਉ ॥
ਮੋਹਰੀ ਪੁਤੁ ਸਨਮੁਖੁ ਹੋਇਆ
ਰਾਮਦਾਸੈ ਪੈਰੀ ਪਾਇ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੯੨੩

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰਿਆਈ ਕਾਲ ਭਾਵੇਂ 7 ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਰਜ ਸਦੀਆਂ ਤਕ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੰਮਾਂ ਦੀ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਤੇ ਧਰੋਹਰ ਬਣ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਰਤਨਾਵਲੀ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਬੈਠਾ ਸੋਢੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਰਾਮਦਾਸੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹਾਵੈ॥
ਪੂਰਨੁ ਤਾਲੁ ਖਟਾਇਆ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰਿ ਵਿਚਿ ਜੋਤਿ ਜਗਾਵੈ॥

ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸੱਯਦ ਮੁਹੰਮਦ ਲਤੀਫ ਵੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀ ਅਸਥਾਨ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਐਸਾ ਪੁਰਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਮਗਰੋਂ ਜਾ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਅੱਜ ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪੰਜ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਜੋਂ ਵਿਸ਼ਵ-ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਤੇ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ' ਦੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਡਿਠੇ ਸਭੇ ਥਾਵ ਨਹੀ ਤੁਧੁ ਜੋਹਿਆ ॥
 ਬਧੋਹੁ ਪੁਰਖਿ ਬਿਧਾਤੈ ਤਾਂ ਤੂ ਸੋਹਿਆ ॥
 ਵਸਦੀ ਸਘਨ ਅਪਾਰ ਅਨੁਪ ਰਾਮਦਾਸ ਪੁਰ ॥
 ਹਰਿਹਾਂ ਨਾਨਕ ਕਸਮਲ ਜਾਹਿ
 ਨਾਇਐ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰ ॥ ਅੰਗ- ੧੩੬੨

ਫਿਰ ਸਰੋਵਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -
 ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰਿ ਨਾਤੇ ॥
 ਸਭਿ ਉਤਰੇ ਪਾਪ ਕਮਾਤੇ ॥ ਅੰਗ- ੬੨੫

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਹੈ -
 ਸੰਤਹੁ ਰਾਮਦਾਸ ਸਰੋਵਰੁ ਨੀਕਾ ॥
 ਜੋ ਨਾਵੈ ਸੋ ਕੁਲੁ ਤਰਾਵੈ ਉਧਾਰੁ ਹੋਆ ਹੈ ਜੀ ਕਾ ॥

.....
 ਸੰਤ ਸਰੋਵਰ ਨਾਵੈ ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਪਰਮ ਗਤਿ ਪਾਵੈ ॥
 ਅੰਗ- ੬੨੩

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦੁੱਤੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਮਾਰਗ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਰਾਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਆਰਥਿਕ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਉਸਾਰੂ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਉਪਰ ਖਰਚ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਸੰਦ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਮਸੰਦਾਂ ਨੂੰ ਰਾਮ 'ਦਾਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਮਸੰਦ ਸੰਗਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਹੀ ਪਈ ਸੀ। ਮਸੰਦ ਪਦ ਫਾਰਸੀ ਦੇ ਪਦ 'ਮਸਨਦ' ਤੋਂ ਬੋਲ-ਚਾਲ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਦੇ ਵੱਡੇ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ 'ਮਸਨਦ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਥਾਪੇ ਗਏ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ 'ਮਸਨਦ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਮਗਰੋਂ ਮਸੰਦ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ 22 ਮੰਜੀਆਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਮਸੰਦਾਂ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਉਹ ਕਾਰ ਭੇਟਾ ਉਗਰਾਹੁਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜੋ ਮੰਜੀ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸ ਜਾਂ ਸਥਾਨਕ ਮੁਖੀਆਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਮਸੰਦ ਇਹੋ ਮਾਇਆ ਹਰਿਮੰਦਰ ਤਾਲ ਤੇ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਭਲਾਈ ਦੇ

ਕਾਰਜਾਂ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਭੇਟਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਵਰਣਨਯੋਗ ਕਾਰਜ ਉਦਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਸੰਪਰਦਾਇ ਚਲਾਈ ਸੀ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਵਿਹਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਨਾ ਦਿਤੇ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ। ਉਹ ਅਜੇ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਜਾਣ ਕੇ ਅੱਗੋਂ ਲੈਣ ਗਏ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਇੰਨੀ ਲੰਮੀ ਦਾੜੀ ਕਿਉਂ ਵਧਾਈ ਹੋਈ ਹੈ?" ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਆਪ ਜੈਸੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਝਾੜਨ ਵਾਸਤੇ।" ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਥਨੀ ਨੂੰ ਕਰਨੀ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲੱਗੇ ਤੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨ ਪੂੰਝਣ ਲੱਗੇ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਚਰਨ ਗੁਰੂ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਖਿੱਚ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਵੱਡੇ ਹੋ, ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਕਥਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਡੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਉਣਗੇ, ਉਹ ਤਰ ਜਾਣਗੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਤ ਦੀ ਕਿਰਿਆ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨਿੱਤ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਦੇ ਤੜਕੇ ਸੋਚ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤਾੜੀ ਲਾ ਕੇ ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਸਨ। ਪਹੁ ਫੁੱਟੀ ਤੋਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਆ ਕੇ 'ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਨਿਮਰਤਾ, ਸੋਜ, ਵੈਰਾਗ ਤੇ ਭਗਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਝਲਕਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਮਰਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਬਾਬਾ

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ -

ਨਿਮਰਤਾ ਭਗਤੀ ਕਰ ਸੇਵਾ॥
ਲਈ ਗੁਰਿਆਈ ਅੰਗਦ ਦੇਵਾ॥
ਹਰ ਗੁਰ ਕੇ ਸੁਤ ਛੁਡ ਰਹਾਏ॥
ਸੇਵਾ ਤੇ ਮੇਵਾ ਤੁਮ ਪਾਏ॥

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੱਤ-ਕ੍ਰਿਆ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਲਿਖਦੇ ਹਨ -

ਕੀਰਤਨ ਕਥਾ ਨਿਤਾ ਪਤਿ ਹੋਵਤਾ॥
ਸਿੱਖਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਦੁਖ ਖੋਵਤਾ॥
ਅਸਨ ਬਸਨ ਗ੍ਰੀਬਨ ਕੇ ਮਿਲਬੀ॥
ਦੋਇ ਵਕਤ ਸੰਗਤ ਬਹੁ ਭਿਲਹੀ॥

ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਤਾ ਪਰਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਰਾਹੀਂ ਦਿਸ਼ਾ-ਮਾਰਗ ਵਜੋਂ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ
ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ
ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਰਿ ਨਾਵੈ ॥
ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ
ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖੁ ਪਾਪੁ ਦੇਖੁ ਲਹਿ ਜਾਵੈ ॥
ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ
ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ ॥
ਜੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ
ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਮਨਿ ਭਾਵੈ ॥
ਜਿਸ ਨੇ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ
ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਕੀ
ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹੁ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ ॥ ਅੰਗ- ੩੦੫

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ 'ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ' ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ 'ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ' ਤੇ ਬਾਰਹਮਾਹ ਦਾ ਪਾਠ ਹਰ ਸਿੱਖ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦੇ ਰਚੇ ਹੋਏ ਲਾਵਾਂ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇ ਲਖਾਇਕ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘੋੜੀਆਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਰਚੇ ਗਏ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਊਲ-ਜਲੂਲ ਸਿੱਠਣੀਆਂ ਤੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਤੋਂ

ਕਿਨਾਰਾ ਕਰਨ। ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਥਾਨ ਵਿਚ ਇਸ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਰਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਆਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ 679 ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਆਪ ਦੀ ਬਾਣੀ 30 ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੈ। ਆਪ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ 'ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ' ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਜਨਮ ਨੂੰ ਨਾਮ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਜਪਣ ਲਈ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਜਿਨੀ ਐਸਾ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਨ ਚੇਤਿਓ

ਸੇ ਕਾਹੇ ਜਗਿ ਆਏ ਰਾਮ ਰਾਜੇ ॥

ਇਹੁ ਮਾਣਸੁ ਜਨਮੁ ਦੁਲੰਭੁ ਹੈ

ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਰਥਾ ਸਭੁ ਜਾਏ ॥

ਅੰਗ- ੪੫੦

ਪਰੰਤੂ ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ -

ਗੁਰ ਤੁਠੈ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਚੁਕੇ ਧਕ ਧਕੇ ॥

ਹਰਿ ਜਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹੋਇਆ ਨਾਨਕੁ ਹਰਿ ਇਕੇ ॥

ਅੰਗ- ੪੪੯

ਪਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸਤਿਸੰਗਤ ਵਿਚ ਵਸਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਇਕ ਚਿੱਤ ਹੋ ਕੇ, ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੱਸ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਮਹਾਂ ਰਸ ਵਰਤਦਾ ਹੈ -

ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਨਿ ਭਾਈ ਹਰਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ

ਵਿਚਿ ਸੰਗਤਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੋਇ ਜੀਉ ॥ ਅੰਗ- ੪੪੯

ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਇਤਨੇ ਸੋਜ਼ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ-ਸੁਣਦਿਆਂ ਮਨ ਵਿਚ ਅਨੋਖੀਆਂ ਤਰੰਗਾਂ ਉਛਾਲੇ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਆਕੁਲਤਾ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਹ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਅਨੂਠਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਨਿਮਨ ਲਿਖਿਆ ਛੰਤ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਰਾਗੀ (ਸਵਰਗਵਾਸੀ) ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮਨ ਵਿਚ ਇਕ ਅਦਭੁੱਤ ਝਰਨਾਹਟ ਛਿੜਦੀ ਸੀ।

ਮੇਰੇ ਮਨ ਪਰਦੇਸੀ ਵੇ ਪਿਆਰੇ ਆਉ ਘਰੇ ॥

ਹਰਿ ਗੁਰੂ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਘਰਿ ਵਸੈ ਹਰੇ ॥

ਰੰਗਿ ਰਲੀਆ ਮਾਣਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਕਰੇ ॥

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕੁ ਤੁਠਾ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲੇ ਹਰੇ ॥ ੧ ॥

ਮੈ ਪ੍ਰੇਮੁ ਨ ਚਾਖਿਆ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਾਉ ਕਰੇ ॥

ਮਨਿ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨ ਬੁਝੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨਿਤ ਆਸ ਕਰੇ ॥

ਨਿਤ ਜੋਬਨੁ ਜਾਵੈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਮੁ ਸਾਸ ਹਿਰੇ ॥
 ਭਾਗ ਮਣੀ ਸੋਹਾਗਣਿ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ
 ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਉਰਿ ਧਾਰੇ ॥ ੨ ॥
 ਪਿਰ ਰਤਿਅੜੇ ਮੈਡੇ ਲੋਇਣ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ
 ਚਾੜਕ ਬੁੰਦ ਜਿਵੈ ॥
 ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਹੋਆ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਹਰਿ ਬੁੰਦ ਪੀਵੈ ॥
 ਤਨਿ ਬਿਰਹੁ ਜਗਾਵੈ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨੀਦ ਨ ਪਵੈ ਕਿਵੈ ॥
 ਹਰਿ ਸਜਣੁ ਲਧਾ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਲਿਵੈ ॥ ੩ ॥
 ਚੜਿ ਚੇਤੁ ਬਸੰਤੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਭਲੀਅ ਰੁਤੇ ॥
 ਪਿਰ ਬਾਝੜਿਅਹੁ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਆਂਗਣਿ ਧੁੜਿ ਲੁਤੇ ॥
 ਮਨਿ ਆਸ ਉਡੀਣੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਦੁਇ ਨੈਨ ਜੁਤੇ ॥
 ਗੁਰ ਨਾਨਕੁ ਦੇਖਿ ਵਿਗਸੀ
 ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਉ ਮਾਤ ਸੁਤੇ ॥ ਅੰਗ- ੪੫੨

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਭੂ ਲਈ ਮਨ ਵਿਚੋਂ ਉਠੀ
 ਹੁਕ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ
 ਵਿਚ ਅਨੋਖੀ ਬਿਹਬਲਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਅਗਮ ਠਾਕੁਰ ਕਾ
 ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਸਰਧਾ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਈਆ ॥
 ਗੁਰ ਦੇਖੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਪੂਰੀ
 ਜਿਉ ਚਾੜਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ ਬੁੰਦ ਮੁਖਿ ਪਈਆ ॥ ੧ ॥
 ਮਿਲੁ ਮਿਲੁ ਸਖੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਈਆ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਇਆ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭੁ ਮੇਲੇ
 ਮੈ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਸਿਰੁ ਕਟਿ ਕਟਿ ਪਈਆ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਇਕ ਬੇਦਨ
 ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਦੇਖੇ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਨ ਪਈਆ ॥
 ਬੈਦਕ ਨਾਟਿਕ ਦੇਖਿ ਭੁਲਾਨੇ
 ਮੈ ਹਿਰਦੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮ ਪੀਰ ਲਗਈਆ ॥ ੨ ॥
 ਹਉ ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਰਹਿ ਨ ਸਕਉ
 ਬਿਨੁ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜਿਉ ਬਿਨੁ ਅਮਲੈ ਅਮਲੀ ਮਰਿ ਗਈਆ ॥
 ਜਿਨ ਕਉ ਪਿਆਸ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੀ
 ਤਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਕੋ ਦੁਈਆ ॥

ਅੰਗ- ੮੩੬

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨਿਮਰਤਾ, ਪ੍ਰਭੂ
 ਪ੍ਰੇਮ ਤੇ ਇਕ ਆਦਰਸ਼ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਭੰਡਾਰ
 ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਜ਼ ਹੈ, ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਸੁਰਤਾਲ ਹੈ,
 ਸੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ।

ਆਖਰੀ ਸਮੇਂ ਆਪ ਆਪਣੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਗਲਤ
 ਵਤੀਰੇ ਤੋਂ ਸਤੁੰਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ
 ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਪਟ ਤੋਂ ਨਾ
 ਟਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ

"ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਹੱਕ ਮੇਰਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਮੇਰੇ ਛੋਟੇ
 ਭਰਾ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ।" ਤਦ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਕਾਹੇ ਪੂਤ ਝਗਰਤ ਹਉ ਸੰਗਿ ਬਾਪ ॥
 ਜਿਨ ਕੇ ਜਣੇ ਬਡੀਰੇ ਤੁਮ ਹਉ ਤਿਨ ਸਿਉ ਝਗਰਤ ਪਾਪ ॥
 ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੨੦੦

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਪਹਿਲੀ ਸੰਤਬਰ 1581
 ਈਸਵੀ (ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਮਤ 2 ਅੱਸੂ 1638 ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ
 ਤੀਜ) ਨੂੰ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ। ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਭੱਟ
 ਹਰਿਬੰਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ
 ਹਨ -

ਦੇਵ ਪੁਰੀ ਮਹਿ ਗਯਉ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਭਾਯਉ ॥
 ਹਰਿ ਸਿੰਘਾਸਣੁ ਦੀਅਉ ਸਿਰੀ ਗੁਰੁ ਤਹ ਬੈਠਾਯਉ ॥
 ਰਹਸੁ ਕੀਅਉ ਸੁਰ ਦੇਵ ਤੋਹਿ ਜਸੁ ਜਯ ਜਯ ਜੰਪਹਿ ॥
 ਅਸੁਰ ਗਏ ਤੇ ਭਾਗਿ ਪਾਪ ਤਿਨੁ ਭੀਤਰਿ ਕੰਪਹਿ ॥
 ਕਾਟੇ ਸੁ ਪਾਪ ਤਿਨੁ ਨਰਹੁ ਕੇ
 ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸੁ ਜਿਨੁ ਪਾਇਯਉ ॥
 ਛਤੁ ਸਿੰਘਾਸਨੁ ਪਿਰਥਮੀ ਗੁਰੁ
 ਅਰਜੁਨ ਕਉ ਦੇ ਆਇਅਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੯

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਉਪਮਾ - ਮਹਿਮਾ

ਵਾਰ ਰਾਮਕਲੀ ਵਿਚ ਸਤੇ ਬਲਵੰਡ ਨੇ ਸੱਤਵੀ
 ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਧੰਨੁ ਧੰਨੁ ਰਾਮਦਾਸ ਗੁਰੁ
 ਜਿਨਿ ਸਿਰਿਆ ਤਿਨੈ ਸਵਾਰਿਆ ॥
 ਪੂਰੀ ਹੋਈ ਕਰਾਮਾਤਿ ਆਪਿ ਸਿਰਜਣਹਾਰੈ ਧਾਰਿਆ ॥
 ਸਿਖੀ ਅਤੈ ਸੰਗਤੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਕਰਿ ਨਮਸਕਾਰਿਆ ॥

ਨਾਨਕੁ ਤੂ ਲਹਣਾ ਤੂਹੈ ਗੁਰੁ ਅਮਰੁ ਤੂ ਵੀਚਾਰਿਆ ॥
 ਗੁਰੁ ਡਿਠਾ ਤਾਂ ਮਨੁ ਸਾਧਾਰਿਆ ॥ ਅੰਗ- ੯੬੮

2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਵਿਚ ਭੱਟਾਂ
 ਨੇ 60 ਸਵੱਈਏ ਰਚੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 13 ਕਲੁਸਹਾਰ ਨੇ,
 ਕੀਰਤ ਨੇ 4, ਸਲਯ ਨੇ 2 ਨਲਯ ਨੇ, 16 ਗਯੰਦ ਨੇ
 13 ਕਲੁਸਹਾਰ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ -

ਸਤਿਗੁਰਿ ਖੇਮਾ ਤਾਣਿਆ ਜੁਗ ਜੁਥ ਸਮਾਣੇ ॥
 ਅਨਭਉ ਨੇਜਾ ਨਾਮੁ ਟੇਕ ਜਿਤੁ ਭਗਤ ਅਘਾਣੇ ॥
 ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਅੰਗਦੁ ਅਮਰੁ ਭਗਤ ਹਰਿ ਸੰਗਿ ਸਮਾਣੇ ॥
 ਇਹੁ ਰਾਜ ਜੋਗੁ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਤੁਮੁ ਹੂ ਰਸੁ ਜਾਣੇ ॥

ਅੰਗ- ੧੩੯੮

ਫਿਰ ਭੱਟ ਕੀਰਤ ਨੇ ਉਪਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-
 ਹਮ ਅਵਗੁਣਿ ਭਰੇ ਏਕੁ ਗੁਣੁ ਨਾਹੀ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਛਾਡਿ ਬਿਖੈ ਬਿਖੁ ਖਾਈ ॥
 ਮਾਯਾ ਮੋਹ ਭਰਮ ਪੈ ਭੂਲੇ
 ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਸਿਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਗਾਈ ॥
 ਇਕੁ ਉਤਮ ਪੰਥੁ ਸੁਨਿਓ
 ਗੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤਿਹ ਮਿਲੰਤ ਜਮ ਤ੍ਰਾਸ ਮਿਟਾਈ ॥
 ਏਕ ਅਰਦਾਸਿ ਭਾਟ ਕੀਰਤਿ ਕੀ
 ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਰਾਖਹੁ ਸਰਣਾਈ ॥ ੪ ॥ ੫੮ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੬

ਭੱਟ ਸੱਲੂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ -
 ਤੂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਚਹੁ ਜੁਗੀ ਆਪਿ ਆਪੇ ਪਰਮੇਸਰੁ ॥
 ਸੁਰਿ ਨਰ ਸਾਧਿਕ ਸਿਧ ਸਿਖ ਸੇਵੰਤ ਧੁਰਹ ਧੁਰੁ ॥
 ਅੰਗ- ੧੪੦੬

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਵਾਰ 24 ਤੇ ਪਉੜੀ 14 ਤੋਂ 17 ਤੱਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਉਪਮਾ-ਮਹਿਮਾ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਰਾਗ ਦੇਖ ਨਿਰਦੇਖੁ ਹੈ ਰਾਜੁ ਜੋਗ ਵਰਤੈ ਵਰਤਾਰਾ।
 ਮਨਸਾ ਵਾਚਾ ਕਰਮਣਾ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਪੈ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ।
 ਦਾਤਾ ਭੁਗਤਾ ਦੈਆ ਦਾਨਿ ਦੇਵਸਥਲੁ ਸਤਿਸੰਗੁ ਉਧਾਰਾ
 (ਪਉੜੀ ੧੪)
 ਗੁਰਮਤਿ ਜਾਗਿ ਜਗਾਇਦਾ ਕਲਿਜੁਗ ਅੰਦਰਿ ਕੌੜਾ ਸੌੜਾ।
 ਦੀਨ ਦੁਨੀ ਦਾ ਥੰਮੁ ਹੋਇ ਭਾਰੁ ਅਥਰਬਣ ਥੰਮੁ ਖਲੋਤਾ॥
 (ਪਉੜੀ ੧੫)

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਜਿਥੇ ਇਕ ਅਤਿਅੰਤ ਸੰਨਿਮਰ ਸਨ ਉਥੇ ਉਹ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਤੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਵੀ ਸਨ। ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਇਕ ਪਿਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਤੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅੱਜ ਵੀ ਹੰਕਾਰੀ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਈ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਨਹਿਰੀ ਕਾਲ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਗੁਰਿਆਈ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਕੇ ਬਲਵਾਨ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਕੇ ਅਦਭੁੱਤ ਕਾਰਜ ਕੀਤੇ। ਨਗਰ ਵਸਾਏ, ਸਰੋਵਰ ਖੁਦਵਾਏ ਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਵਿਚ ਕਹਿਣ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਗੱਲ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੀ। ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸੇ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਾਮ ਦੀ ਦਾਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਸਿੱਖੀ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਉਪਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦਾ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਸ੍ਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ, ਕਥਾ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੌਣ ਵੇਲੇ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲੇ ਦਾ ਪਾਠ ਸੁਣਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਸੰਸਾ ਲੱਗਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮ ਦਾ ਫਲ ਜ਼ਰੂਰ ਭੋਗਣਾ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਮਤ, ਮੰਤਾਂਤਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਕਰਮਫਲ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ? ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਲਿਆ ਕੇ ਆਪਣੇ ਡੇਰੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕਿਆ ਪਰ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਪਲੰਘ ਤੇ ਪਏ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ, ਕੀ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੋਗ ਭੋਗਦਾ ਮ੍ਰਿਤੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਇਕ ਨਗਰ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਲ ਕੇ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ, ਵਿਆਹ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਕਈ ਬੱਚੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਚਾਨਕ ਉਥੇ ਵੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਪਨੇ ਵਿਚ ਦਿਲ ਧਕ-ਧਕ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਘਭਰਾਹਟ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਗਈ। ਸਾਰਾ ਸੁਪਨਾ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਘੁੰਮ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਉਥੇ ਚੰਡਾਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕੁਝ ਵੀ ਸਮਝ ਨਾ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਹ ਪੱਕੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਾ ਬਣ ਗਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਮਰ ਕੇ ਚੰਡਾਲਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਨਮ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਉਹੋ ਘਰਵਾਲੀ ਦਾ ਚੇਹਰਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗਲਵੱਕੜੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ, ਸਾਰੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਾਮ੍ਰਣੇ ਐਉਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਸਚਮੁਚ ਉਸ ਨੇ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਰਮਾਂ ਉਪਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਿੱਡੇ ਮਾੜੇ ਕਰਮ ਹਨ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗਣ ਲਈ ਐਨੀ ਛੋਟੀ ਜਾਤੀ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਸੋਚ-ਸੋਚ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਹੰਝੂ ਵਗ ਤੁਰੇ, ਨੀਂਦ ਆਉਂਦੀ ਨਹੀਂ, ਪਛਤਾਵਾ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਚਮੁਚ ਇਵੇਂ ਵਰਤੋਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਹਨ, ਫੁਰਮਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ -

ਲੇਖੁ ਨ ਮਿਟਈ ਹੇ ਸਖੀ
 ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਕਰਤਾਰਿ॥ ਅੰਗ - ੯੩੭
 'ਚਲਦਾ....'

ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਰਥ ਭੰਡਾਰ

ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਧਾਵੇ' ਵਾਲੇ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-47)

ਸਿਰੀਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ੧
ਆਪੇ ਗੁਣ ਆਪੇ ਕਥੈ
ਆਪੇ ਸੁਣਿ ਵੀਚਾਰੁ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸੁਭ ਗੁਣ ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਦਇਆ, ਧਰਮ, ਵੀਚਾਰ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਆਪ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਆਪ ਹੀ ਹਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਵੀਚਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਗਿਆਸੂ ਰੂਪ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਪੂਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਆਦਿ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਗੁਣ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਕਥਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਆਪ ਹੀ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਜਗਿਆਸੂ=ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸੁਣਕੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹਨ, ਇਹ ਈਸ਼ਵਰ ਅੰਦਰ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਣ ਜਗਿਆਸੂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਆਪ ਹੀ ਸੁਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਆਪੇ ਰਤਨੁ ਪਰਖਿ ਤੂੰ
ਆਪੇ ਮੋਲੁ ਅਪਾਰੁ॥

ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ, ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ, ਨਾਮ ਰੂਪ ਰਤਨ ਹੈਂ।

ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਜੌਹਰੀ ਹੈਂ ਵਾ: ਆਪ ਹੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਪਰਖਣ ਵਾਲਾ ਬਿਬੇਕੀ ਹੈਂ। ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਰੂਪ ਮੁੱਲ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਦੇ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈਂ।

ਸਾਚਉ ਮਾਨੁ ਮਹਤੁ ਤੂੰ
ਆਪੇ ਦੇਵਣਹਾਰੁ॥੧॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸੱਚਾ ਤ੍ਰੈਕਾਲ ਅਬਾਧ ਰੂਪ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨੁ=ਸਨਮਾਨ ਤੇ ਮਹਤੁ=ਮਹਾਤਬਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਸਾਚਉ=ਸੱਚ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਮਹਤੁ=ਵੱਡਾ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਨੁ=ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਵਾ: ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਉੱਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਕਰਤਾਰੁ॥

ਹੇ ਹਰਿ=ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਜੀਉ=ਜੀ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਰਤਾਰੁ=ਰਚਨਵਾਲਾ ਹੋ ਕੇ ਉਤਪਤ ਕਰਤਾ=ਕਰਦਾ ਹੈਂ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਲਬਧ ਰੂਪ, ਚੇਤਨ ਸੱਤਾ ਰੂਪ, ਰੋਜ਼ੀ ਰੂਪ ਤਾਰ ਫੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ਭਾਵ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਹੀ ਵਸ ਵਿਚ ਹਨ।

ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਤੂੰ
ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਆਚਾਰੁ॥੧॥ਰੰਧਾਉ॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਜਿਉ=ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਤਿਉ=ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੁ=ਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਜਿਵੇਂ ਹੁਣ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਭਾਵੇਗਾ ਤਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰੇਗਾ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਭਾਵੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਖੋ, ਅਸੀਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਭਾਵ ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਪਰ ਹੇ ਹਰਿ=ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ! ਐਸੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰਨੀ ਮਿਲੇ ਭਾਵ ਨਾਮ ਦੇ ਜਪਣ ਦਾ ਆਚਾਰੁ=ਕਰਤਬ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਚਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅੱਠੇ ਪਹਿਰ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਰਹੀਏ।

ਆਪੇ ਹੀਰਾ ਨਿਰਮਲਾ
ਆਪੇ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੀਰਾ ਹੈਂ ਵਾ: ਆਪ ਹੀ ਨਾਮ ਰੂਪ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਮਲਾ=ਚਿਤ ਨੂੰ ਮਲ-ਵਿਖੇਪ ਦੇ ਮੈਲ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ, ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਮਜੀਠ ਦੀ ਨਿਆਈਂ ਪੱਕਾ ਰੰਗ ਹੈਂ।

ਆਪੇ ਮੋਤੀ ਉੱਜਲੇ
ਆਪੇ ਭਗਤ ਬਸੀਠੁ॥

ਆਪ ਹੀ ਤਰ ਤੀਬਰ, ਤਰ ਤਮ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਉੱਜਲ ਮੋਤੀ ਹੈਂ, ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਮੋਤੀ ਹੈਂ। ਚਿਤ ਨੂੰ ਉੱਜਲੇ=ਪਵਿੱਤਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈਂ। ਐਸਾ ਵੈਰਾਗ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਗਿਆਸੂ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੀ ਆਦਿ ਦੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਟਾ ਸਮਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਤਿਆਗ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਸਲਾਹਣਾ
ਘਟਿ ਘਟਿ ਡੀਠੁ ਅਡੀਠੁ॥੨॥

ਹੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ! ਐਸੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੁਆਰਾ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹਣਾ

ਕਰੀਏ ਤੁਸੀਂ ਅਡੀਠੁ=ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ, ਪਰੰਤੂ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਲਾਹੁਣੇ ਕਰਕੇ ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਡੀਠੁ=ਦਿਸ ਪੈਂਦੇ ਹੋ ਅਥਵਾ ਹੋ ਵਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੈਂ। ਅਗਿਆਨੀ ਆਪ ਨੂੰ ਦੇਖ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਤੂੰ ਅਡਿੱਠ ਹੈਂ ਪਰ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਡੀਠੁ=ਪ੍ਰਗਟ ਦਿਸ ਰਿਹਾ ਹੈਂ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਅਗਿਆਨੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਹੋ ਪਰਮਾਤਮਾ! ਤੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਾਸਤੇ ਅਡੀਠ ਹੈਂ ਭਾਵ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਪਰ ਆਪ ਤੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਘਟਾਂ-ਘਟਾਂ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈਂ।

ਆਪੇ ਸਾਗਰੁ ਬੋਹਿਥਾ
ਆਪੇ ਪਾਰੁ ਅਪਾਰੁ॥

ਹੇ ਵਹਿਗੁਰੂ! ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤੱਖ ਵਾ: ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਹੈਂ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਪਾਰੁ=ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਉਰਵਾਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ ਤੇ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਅਪਾਰੁ=ਪਾਰਲਾ ਕਿਨਾਰਾ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵੈਰਾਗ ਰੂਪ ਕਿਨਾਰੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਕਿਨਾਰੇ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਬੋਹਿਥਾ=ਜਗਜ਼ ਹੈਂ ਵਾ: ਆਪ ਹੀ ਪਾਰੁ=ਪਾਰਾਵਾਰ ਵਾਲਾ ਸਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਅਪਾਰੁ=ਨਿਰਗੁਣ ਸਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੇ ਪਾਰਾਵਾਰ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

ਸਾਚੀ ਵਾਟ ਸੁਜਾਣੁ ਤੂੰ,
ਸਬਦਿ ਲਘਾਵਣਹਾਰੁ॥

ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਰੂਪ ਵਾਟ=ਰਸਤਾ ਹੈਂ ਅਤੇ ਆਪ ਹੀ ਸੁਜਾਣੁ=ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਗੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਭਗਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਤੋਰਦਾ ਹੈਂ। ਆਪ ਹੀ ਸਬਦਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ (ਟਿਕਟ) ਦੇ ਕੇ, ਨਾਮ ਦੇ ਜਗਜ਼ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈਂ ਵਾ: ਸ਼ਬਦ ਰੂਪ ਅਨੁਕੂਲੀ ਪੱਣ ਦੇ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਪਾਰ ਲੰਘਾਉਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਲਾਹ ਆਪ ਹੀ ਹੈਂ।

ਨਿਡਰਿਆ ਡਰੁ ਜਾਣੀਐ
ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਗੁਬਾਰੁ॥੩॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਜੇ ਤੇਰੇ ਨਿਡਰਿਆ=ਭੈ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਡਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਣੀਐ=ਜਾਣੀਦਾ ਹੈ।

ਅਸਥਿਰੁ ਕਰਤਾ ਦੇਖੀਐ
ਹੋਰੁ ਕੇਤੀ ਆਵੈ ਜਾਇ॥

ਹੇ ਕਰਤਾ=ਰਚਣਹਾਰ ਪ੍ਰਭੂ! ਇਕ ਤੈਨੂੰ ਹੀ ਅਸਥਿਰੁ=ਇਸਥਿਤ ਦੇਖੀਐ=ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੇਤੀ=ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਵੈ=ਆਉਣ ਜਾਇ=ਜਾਣ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ

ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਦੇਖਣਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਇਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੀ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਤਨੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵ ਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਥਵਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਕੀਤਾ ਭਾਵ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਫਿਰ ਅਸਥਿਰੁ=ਇਸਥਿਤ ਭਾਵ ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਇਕ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਦੇ ਪਿਆਰੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਕੇਤੀ=ਕਿਤਨੀ ਹੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਜਨਮ ਧਾਰ ਕੇ ਆਵੈ=ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮਰ ਕੇ ਜਾਇ=ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਆਪੇ ਨਿਰਮਲੁ ਏਕੁ ਤੂੰ
ਹੋਰ ਬੰਧੀ ਧੰਧੈ ਪਾਇ॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ! ਇਕ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਨਿਰਮਲੁ=ਉੱਜਲ ਸਰੂਪ ਹੈਂ, ਹੋਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਧੰਧੈ=ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬੰਧੀ=ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੀਵਾਂ ਦੇ ਧੰਦਿਆਂ ਰੂਪ ਸੰਗਲ ਗਲਾਂ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਧੰਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੇੜੀਆ ਪਾ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਹੀ ਧੰਦੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਗੁਰਿ ਰਾਖੇ ਸੇ ਉਬਰੇ
ਸਾਚੇ ਸਿਉ ਲਿਵ ਲਾਇ॥੪॥

ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰਾਖੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਸੇ=ਉਹ ਹੀ ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਦਿਆਂ ਵਾ: ਜਮਾਂ ਤੋਂ ਉਬਰੇ=ਬਚੇ ਹਨ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਖੇ ਬਣਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਤੇਰੇ ਸਾਚੇ=ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਸਿਉ=ਨਾਲ ਚਿੱਤ ਦੀ ਲਿਵ=ਬਿਰਤੀ ਲਾਈ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਲਿਵ ਲੱਗੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਲੋਕ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਰਾਖੇ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ, ਨਰਕਾਂ ਤੋਂ, ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਉਬਰੇ=ਬਚ ਗਏ ਹਨ।

ਹਰਿ ਜੀਉ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੀਐ
ਸਾਚਿ ਰਤੇ ਗੁਰ ਵਾਕਿ॥

ਹੇ ਭਾਈ! ਹਰਿ=ਹਰੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸਬਦਿ=ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਕਮਾਈ ਕਰਕੇ ਪਛਾਣਨਾ ਕਰੀਏ। ਜਿਹੜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਵਾਕਿ=ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੇ ਵਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਰਤੇ=ਰੰਗੇ ਗਏ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ।

ਤਿਤੁ ਤਨਿ ਮੈਲੁ ਨ ਲਗਈ
ਸਚ ਘਰਿ ਜਿਸੁ ਓਤਾਕੁ॥

ਤਿਤੁ=ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਨਿ=ਸਰੀਰ ਵਾ: ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਅਭਿਮਾਨ ਦੀ, ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧਾਦਿ ਦੀ, ਦੇਹ ਅਧਿਆਸ ਦੀ, ਪਾਪਾਂ ਦੀ, ਅਵਿਦਿਆ ਆਦਿ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ=ਲਗਾਈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਓਤਾਕੁ=ਬੈਠਕ ਮਿਲੀ ਹੈ (ਜਿਹੜੇ ਪਚਾਦੇ ਲੋਕ ਹਨ, ਉਹ ਬੈਠਕ ਨੂੰ ਓਤਾਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ)ਵਾ: ਸੱਚੇ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬੈਠਣਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਰੂਪ ਘਰ ਵਿਚ (ਓ+ਤਾਕੁ) ਓ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਤਾਕੁ=ਤੱਕ ਲਿਆ ਹੈ, ਫਿਰ ਉਸ ਦੇ ਤਨਿ=ਸਰੀਰ ਵਾ: ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਮੈਲ ਨਹੀਂ ਲਗਾਈ।

ਨਦਰਿ ਕਰੇ ਸਚੁ ਪਾਈਐ
ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਕਿਆ ਸਾਕੁ॥ ਪ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਸੱਚੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੱਚੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਆ=ਕਾਹਦਾ ਸਾਕੁ=ਸੰਬੰਧ ਹੈ? ਭਾਵ ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਕਾ-ਸੰਬੰਧੀ ਨਹੀਂ, ਅੰਤ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਾਥ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਵੀ ਨੇੜੇ ਦਾ ਸੰਬੰਧੀ ਪੁੱਤਰ, ਭਰਾ, ਘਰਵਾਲੀ ਆਦਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ ਪਰ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਜਿਨੀ ਸਚੁ ਪਛਾਣਿਆ
ਸੇ ਸੁਖੀਏ ਜੁਗ ਚਾਰਿ॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨਾ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਸੇ=ਉਹ ਚਾਰੇ ਜੁਗਾਂ ਵਿਚ ਸੁਖੀ ਹਨ। ਜੁਗ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਪਰ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਪਛਾਣਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨ - ਵੈਰਾਗ, ਬਿਬੇਕ, ਖਟ ਸੰਪਤੀ, ਮੋਖ ਇੱਛਾ ਵਾ: ਚਾਰ ਅੰਤ੍ਰੀਵ ਸਾਧਨ - ਸ੍ਰਵਣ, ਮੰਨਣ, ਨਿਧਿਆਸਣ, ਤੱਤ ਤੂੰ ਪਦ ਦਾ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਜੁਗ=ਸਮਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਹਉਮੈ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਮਾਰਿ ਕੈ
ਸਚੁ ਰਖਿਆ ਉਰਧਾਰਿ॥

ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੇਹ ਹੰਗਤਾ ਨੂੰ ਅਤੇ ਰਸਾਂ ਕਸਾਂ, ਭੋਗਾਂ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨੂੰ ਉਰ=ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰਿ=ਵਸਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ।

ਜਗ ਮਹਿ ਲਾਹਾ ਏਕੁ ਨਾਮੁ
ਪਾਈਐ ਗੁਰ ਵੀਚਾਰਿ॥੬॥

ਇਸ ਜਗ=ਸੰਸਾਰ ਮਹਿ=ਵਿਚ ਏਕੁ=ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਹੀ ਲਾਹਾ=ਲਾਭ ਹੈ ਜੋ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵੀਚਾਰ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਧਾਰ ਕੇ ਪਾਈਐ=ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀਦਾ ਹੈ।

ਸਾਚਉ ਵਖਰੁ ਲਾਦੀਐ
ਲਾਭੁ ਸਦਾ ਸਚੁ ਰਾਸਿ॥

ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਸੱਚ ਨਾਮ ਰੂਪ ਵਖਰੁ=ਸੌਦਾ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਅੰਤਸ਼ਕਰਣ ਰੂਪ ਗੱਡੇ 'ਤੇ ਲਾਦੀਐ=ਲੱਦਣਾ ਕਰੀਏ ਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਸਦਾ ਲਾਭ ਰਹੇਗਾ ਤੇ ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਵੀ ਇਹ ਸੱਚੀ ਰਾਸਿ=ਪੁੰਜੀ ਨਾਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੈਸਈ
ਭਗਤਿ ਸਚੀ ਅਰਦਾਸਿ॥

ਜਿਹੜੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸੱਚੀ ਅਰਦਾਸਿ ਭਾਵ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਦੇ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ, ਉਹ ਸੱਚੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਦਰਗਹ=ਨਿਆਏਂ ਸਭਾ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਬੈਸਈ=ਬੈਠਣਾ ਕਰਨਗੇ।

ਪਤਿ ਸਿਉ ਲੇਖਾ ਨਿਬੜੈ
ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ॥੭॥

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਰਗਾਸਿ (ਪਰ+ਗਾਸਿ) ਪਰ=ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਗਾਸਿ=ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਰਜ ਚੜੇ ਤੋਂ ਹਨੇਰਾ ਮਿਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਰਾਤ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ ਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਚਾਨਣਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਿ=ਇੱਜ਼ਤ ਦੇ ਸਹਿਤ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਲੇਖਾ=ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਨਿਬੜੈ=ਮੁਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਬਾਕੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਜੰਮਣ ਮਰਣ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਸਾਕਤ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਬੇਇੱਜ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਸਗੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਚਾ ਉਚਉ ਆਖੀਐ
ਕਹਉ ਨ ਦੇਖਿਆ ਜਾਇ॥

ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਉੱਚਾ ਹੈ, ਉਸ ਉੱਚੇ ਤਾਈਂ ਸਭ ਕੋਈ ਉੱਚਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਉੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਆਖੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਸੰਸਾਰੀ ਜੀਵਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਉੱਚਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਉੱਚਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 51 ਤੇ)

ਨਾਮ-ਜਪ-ਸਿਮਰਨ: ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ?

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-)

ਸਾਧਨਾ ਪੱਖ

ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ? ਵਿਧੀ -

ਸਿਮਰਨ ਕਿਉਂ ਕਰੀਏ? ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ? ਅਸੀਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਚਾਨਣ ਵਿਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਾਂਗੇ ਕਿ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕੌਣ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਕੀ ਇਹ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਆਪਣਾ ਉੱਦਮ ਹੈ ਜਾਂ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ? ਫਿਰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਣੀ-ਨਿਧਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਇਹ ਵੀ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਿਮਰਨ ਕੇਵਲ ਜੁਬਾਨ ਨਾਲ ਗੁਰਮੰਤਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹੈ? 'ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਭੂ ਏਕੁ ਧਿਆਇ' ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਅਗਲੀ ਵਿਚਾਰ ਇਹ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿਮਰਨ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਲਈ ਸਰਵੋਤਮ ਸਮਾਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ? ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀਦਾਰ ਦੀ ਇਕ ਝਲਕ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰ :

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜਾਂ ਵਾਹਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਤੋਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮ-ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਸਰਵੋਤਮ ਨਾਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਪਰ 'ਵਾਹੁ' ਅਤੇ 'ਗੁਰੁ' (ਗੁਰੂ) ਸ਼ਬਦ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਰੱਬੀ ਸਿਫਤ ਲਈ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਨ। 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਲਈ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਅਸਚਰਜ, ਅਦਭੁੱਤ, ਵਿਸਮਾਦੀ ਅਤੇ ਰਹੱਸਮਈ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵੀ 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਹੈ -

'ਵਾਹੁ' 'ਵਾਹੁ' ਸਾਚੈ ਮੈ ਤੇਰੀ ਟੇਕ॥ ਅੰਗ-੧੫੩

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 'ਵਾਹੁ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਸੱਚੀ ਸਿਫਤ, ਸੱਚਾ ਨਾਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਵਾਹੁ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦੇ ਭਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਹੈ -

ਪਹੁਚਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਜਨ ॥

ਗੁਰ ਪੁਰੇ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸੁਖ ਲਗਾ ਚਿਤਾਰਿ ਮਨ ॥

ਅੰਗ- ੫੧੯

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਪਾਈਅਨੁ ਠਾਢਿ ਆਪਿ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਮਿਹਰਵਾਨੁ ਤਿਸ ਨੇ ਸਦਾ ਜਾਪਿ ॥

ਅੰਗ- ੫੨੧

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਸਵੱਯਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਾਹਿ ਜੀਉ ॥

ਅੰਗ- ੧੪੦੨

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਗੁਰਮੰਤਰ' ਕਿਹਾ ਹੈ -

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤਰੁ ਹੈ ਜਪੁ ਹਉਮੈ ਖੋਈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਮਾਤ੍ਰਿਕ ਵੰਡ ਕਰਦਿਆਂ 'ਵ' ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਨ, 'ਹ' ਨੂੰ ਹਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, 'ਰ' ਨੂੰ ਰਾਮ ਅਤੇ 'ਗ' ਨੂੰ ਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮੰਨਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਤਰਕ-ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਅਦਭੁੱਤਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਉਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਅਤੇ ਅਨੰਤਤਾ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ 'ਵਾਹੁ' 'ਵਾਹੁ' ਦੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਅਜਿਹੀ ਰਹੱਸਮਈ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਾਹੁ, ਖੂਬ, ਵਿਸਮਾਦ, ਸੁਬਾਨ ਆਦਿ ਕਈ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭੱਟਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਕੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਨੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿਤੀ ਹੈ।

'ਵਾਹਿਗੁਰ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਪਾਨ ਵੇਲੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਨਿਤ-ਨੇਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਗੁਰਮੰਤਰ ਦੇ ਜਾਪ ਦੀ ਦੀਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੁਰ-ਦੀਖਿਆ ਉਪਰੰਤ 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਉਚਾਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਅਭਿਆਸ ਰਾਹੀਂ ਅਨੁਭਵ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਕਿ ਜਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਅਸੀਂ ਧਿਆਨ ਉਚਾਰਨ ਅਤੇ ਸੁਣਨ, ਦੋਹਾਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸੁਰਤ-ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਮੇਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਨ

ਕਿਰਿਆ ਬੰਦ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੇਵਲ ਰਸਨਾ ਜਾਪ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਖਿੰਡ ਪੁੰਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਣਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਨਾਮ ਕਰਨ ਸੁਣਿ ਜੀਵੇ ॥
 ਪ੍ਰਭੁ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਅਮਰ ਥਿਰੁ ਥੀਵੇ ॥ ੨ ॥
 ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੇ ਦੁਖ ਨਿਵਾਰੇ ॥
 ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਵਜੇ ਦਰਬਾਰੇ ॥ ੩ ॥ ਅੰਗ- ੧੧੩੭

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਉਚਾਰਨ (ਆਵਾਜ਼) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਲਾ ਕੇ ਸੁਣਨਾ ਹੈ। ਅੰਦਰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭਾਵਨਾ ਹੋਵੇ, ਚੌਕੜਾ ਮਾਰ ਕੇ, ਪਿੱਠ ਦੀ ਰੀੜ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਿੱਧੀ ਰੱਖ ਕੇ, (ਸਾਵਧਾਨ, ਇਕਾਗਰ ਚਿਤ) ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਸਣ ਲਾ ਕੇ, ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ 'ਗੁਰੂ ਮੇਰੇ ਸੰਗਿ ਸਦਾ ਹੈ ਨਾਲੇ ॥' ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰੋ, ਫਿਰ ਸਹਜ ਵਿਚ ਮੂੰਹੋਂ ਬੋਲੋ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ, ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ, ਇਸ ਬੋਲ/ਆਵਾਜ਼ ਨੂੰ ਪੂਰੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਣੋ, ਅੰਦਰ ਲੈ ਜਾਵੋ, ਸੁਣਨ ਲੱਗਿਆਂ 'ਕੰਨ-ਰੂਪ' ਹੋ ਜਾਉ, ਕੇਵਲ ਰਸਨਾ, ਕੇਵਲ ਕੰਨ, ਬੋਲੋ, ਸੁਣੋ, ਬੋਲੋ, ਸੁਣੋ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਹਰਕਤ, ਕੋਈ ਖਿਆਲ, ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ, ਨੇੜੇ ਨਾਂਹ ਆਵੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਉਚਾਰਨ ਵਿਚ 4-5-6 ਸਕਿੰਟ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਸਾਹ ਵਿਚ 5-6 ਵਾਰੀ ਇਹ ਉਚਾਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਚਾਰਨ ਸਹਿਜ ਵਿਚ ਕਰਨਾ ਹੈ। 5-6 ਵਾਰੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, ਆਰਾਮ ਨਾਲ, ਸਹਜ ਨਾਲ ਸਾਹ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਸਹਜ ਵਿਚ ਸਾਹ ਲਵੋ, ਫੇਰ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ। ਤੁਹਾਡੀ ਬੈਠਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 10 ਮਿੰਟ, ਹੋ ਸਕੇ ਤਾਂ 20 ਮਿੰਟ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਹੂਲਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਮਾਂ ਲੱਗੇ, ਬੈਠ ਜਾਉ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਠਦਿਆਂ, ਬੈਠਦਿਆਂ, ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਜਾਂ ਬਿਸਤਰ ਤੇ ਲੇਟ ਕੇ, ਤੁਰਦਿਆਂ, ਫਿਰਦਿਆਂ, ਸੈਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਗੱਡੀ ਚਲਾਂਦਿਆਂ, ਸਫ਼ਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਧੀਮੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਉਚਾਰਨ ਕਰਦੇ ਰਹੀਏ ਤੇ ਕੰਨਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਦੇ ਰਹੀਏ। ਸੁਣਨ ਨਾਲ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ -

ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨ॥ (ਜਪੁ ਜੀ)

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ, ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਅਭਿਆਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਵਾਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿਮਰਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਵਾਸ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਰਿਆ ਸਹਜ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵਲੋਂ,

ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਰੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਹ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਸਮੇਂ 'ਵਾਹਿ', ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ 'ਗੁਰੂ' ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਉਚਾਰਨ ਕਰੋ, ਅੰਦਰ ਹੀ ਸੁਣੋ। ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਿਮਰਨ ਚਲ ਪਏਗਾ। ਆਪੇ ਹੀ, ਸਹਜ ਵਿਚ, ਸਿਮਰਨ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਯਾਦ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਵਿਸਰਦਾ ਨਹੀਂ।

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਉੱਚੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਮ-ਜਪੁ ਨਾਲ ਏਨਾ ਸਨੇਹ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਨਾਮ ਏਨਾ ਪਿਆਰਾ ਤੇ ਮਿੱਠਾ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮਨ ਹਿਰਦਾ ਚਾਹੇ ਕਿ ਮੇਰੀਆਂ ਇਕ ਦੋ ਨਹੀਂ, ਲੱਖਾਂ ਜੀਭਾਂ ਹੋ ਜਾਣ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਨਿਰੰਤਰ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕ-ਰੂਪਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਵਾਂ।

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥
 ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥
 ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥

ਅੰਗ - ੭

ਪਰ ਇਹ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੂ ਕਿਰਪਾ ਦੀ ਹੈ, ਮਨ-ਹਠ ਹੀ ਨਹੀਂ -

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ॥ ਅੰਗ - ੭

ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਤਾਕੀਦ ਹੈ ਕਿ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪੋ। ਜੇ ਜੀਭਾ ਹਰੀ ਦਾ ਜਸ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਮਨੋਂ ਤਨੋਂ ਹੋ ਕੇ ਮੂੰਹੋਂ ਹਰੀ-ਨਾਮ (ਵਾਹਿਗੁਰੂ) ਬੋਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਰੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰੀ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਰਸਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਸੁਆਦ ਚਖਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਹੋਰ ਰਸਾਂ ਵਲ ਨਹੀਂ ਦੌੜਦੀ, ਨਾਮ-ਰਸ ਵਿਚ ਲਿਵਲੀਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਰੱਜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੇ ਰਸਨਾ ਸਦਾ ਪਿਆਰੇ ਹਰੀ ਦੇ ਗੁਣ ਗਾਉਂਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰਨਾਂ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਜੀਭਾ ਤੇ ਹਰੀ ਆਪ ਦਿਆਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹੋ ਹੀ 'ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ' ਜਪਦੀ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਦਾ ਜਾਪ ਜਪਦੀ ਹੈ, ਗੁਰਵਾਕ ਹੈ -

ਹਰਿ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਖਰੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ॥
 ਜੋ ਮਨਿ ਤਨਿ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ਸਾ ਹਰਿ ਭਾਵਣੀ ॥
 ਜੋ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਖੈ ਸਾਦੁ ਸਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾਵਣੀ ॥
 ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਪਿਆਰੇ ਨਿਤ ਗੁਣ ਗਾਇ ਗੁਣੀ ਸਮਝਾਵਣੀ ॥
 ਜਿਸੁ ਹੋਵੈ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਸਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੂ ਬੁਲਾਵਣੀ ॥

ਅੰਗ - ੬੪੭

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੰਸਾਰਕ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੇ ਰਸਾਂ ਵਲੋਂ ਬਿਰਤੀ ਘਟਦੀ-ਘਟਦੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਜਪੁ-ਸਿਮਰਨ ਦਾ ਸੁਆਦ ਵਧਦਾ-ਵਧਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਸਵਾਸ-ਸਵਾਸ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਕੋ ਜਸੁ ਗਾਉ ॥
ਆਨ ਸੁਆਦ ਬਿਸਾਰਿ ਸਗਲੇ ਭਲੇ ਨਾਮ ਸੁਆਉ ॥ ੧ ॥
ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਮਾਲਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਉ
॥ ੨ ॥ ੬੧ ॥ ੮੪ ॥ ਅੰਗ- ੧੨੨੦

ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਾਂਗੇ, ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਕਿਰਤ ਸੁੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਕਿਰਤ-ਕਾਰ ਰੂਪੀ ਦੁੱਧ ਰੜਕੀਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਹਿਜੇ-ਸਹਿਜੇ ਨਾਮ-ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਰਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਤਬ ਮਥੀਐ
ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪਾਵਹੁ ॥ ੨ ॥ ਅੰਗ- ੭੨੮

ਰਸਨਾ ਨਾਲ ਨਾਮ-ਜਪ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਗੁਰਬਾਣੀ ਤੋਂ ਜਾਣੀਏ -

ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਗੋਪਾਲ ਨਿਧਿ ਗਾਇਣ ॥
ਸਾਂਤਿ ਸਹਜੁ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ
ਸਗਲੇ ਦੁਖ ਪਲਾਇਣ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋ ਮਾਗਹਿ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਹਿ
ਸੇਵਿ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਰਸਾਇਣ ॥
ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹਹੁ ਤੇ ਛੁਟਹਿ
ਭਵਜਲੁ ਜਗਤੁ ਤਰਾਇਣ ॥ ੧ ॥
ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਿਓ ਦਾਸ ਗੋਵਿੰਦ ਪਰਾਇਣ ॥
ਅਬਿਨਾਸੀ ਖੇਮ ਚਾਹਹਿ ਜੇ ਨਾਨਕ
ਸਦਾ ਸਿਮਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ॥ ੨ ॥ ੫ ॥ ੧੦ ॥

ਅੰਗ- ੭੧੩

ਅਰਥਾਤ ਸਰਬ ਸੁਖਾਂ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਗੋਪਾਲ-ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣ ਜੀਭ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ, ਆਤਮਕ ਅਡੋਲਤਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਸੁਖ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਰਸਾਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਚਰਨ ਸੇਵ ਕੇ, ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪ ਕੇ, ਮਨੁੱਖ ਜੋ ਮੰਗਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੇ ਗੇੜ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖੋਜ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ ਜੀਵਨ ਦਾ ਤੱਤ ਸਾਰ ਇਹ ਲੱਭਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਮਨੁੱਖ ਸੁਖ ਭਾਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦਾ ਰਹੇ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ

ਭਰੋਸਾ ਰਖਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਾਣੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ਪਾਠ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਲਾਭ ਹੋਣਗੇ। ਦੁਖ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ, ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆਵੇਗੀ ਇਤਿਆਦਿ ਪਰ ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੀ ਦਾਤ ਲੈ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਦੀ ਦਾਤ ਹੈ, ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਹੈ, ਇਹ ਆਪਣੀ 'ਹਉਂ' ਕਾਇਮ ਰਖ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ -

ਬਾਬਾ ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਸੋਈ ਜਨੁ ਪਾਵੈ ॥
ਪਾਵੈ ਤ ਸੋ ਜਨੁ ਦੇਹਿ
ਜਿਸ ਨੋ ਹੋਰਿ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਵੇਚਾਰਿਆ ॥
ਇਕਿ ਭਰਮਿ ਭੂਲੇ ਫਿਰਹਿ ਦਹ ਦਿਸਿ
ਇਕਿ ਨਾਮਿ ਲਾਗਿ ਸਵਾਰਿਆ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮਨੁ ਭਇਆ ਨਿਰਮਲੁ
ਜਿਨਾ ਭਾਣਾ ਭਾਵਏ ॥
ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਜਿਸੁ ਦੇਹਿ ਪਿਆਰੇ
ਸੋਈ ਜਨੁ ਪਾਵਏ ॥ ੮ ॥

ਅੰਗ- ੯੧੮

---'ਚਲਦਾ...'

(ਪੰਨਾ 48 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਹਿਰਨ ਗਰਭ, ਵਿਰਾਟ ਆਦਿ ਉੱਚਾ ਕਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਕੇਵਲ ਕਹਿਣੇ ਕਰਕੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਭਾਵ ਉਸ ਨੂੰ ਉੱਚਾ-ਉੱਚਾ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਹਿਣੇ ਮਾਤਰ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦਿਸਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫੇਰ ਦਿੱਸੇਗਾ ਕਿਵੇਂ? ਤਾਂ ਦਸਦੇ ਹਨ -

ਜਹ ਦੇਖਾ ਤਹ ਏਕੁ ਤੂੰ
ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਦਿਖਾਇ॥

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਰਕੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਵਿਖਾ ਦਿਤਾ ਤਾਂ ਅਜਿਹੀ ਅਵਸਥਾ ਬਣ ਗਈ ਕਿ ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੈਂ ਜਿਧਰ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ, ਉਥੇ ਇਕ ਤੂੰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈਂ।

ਜੋਤਿ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜਾਣੀਐ
ਨਾਨਕ ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ॥੮॥੩॥

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਨਿਰੰਤਰ=ਇਕ ਰਸ ਜਾਣ ਲਈ ਹੈ।

ਚਲਦਾ.....!'

ਈਸ਼ਰ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ

ਕ੍ਰਿਤ - ਸੰਤ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ

77. ਬ੍ਰਹਮਕਾਰ ਬਿਰਤੀ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਸ਼ ਕਾ ਜੀਵਨ ਹੋਤਾ ਹੈ

ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਬਿਰਤੀਓਂ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਅਭੇਦ ਜਾਨ ਕਰ ਜੋ ਪੁਰਸ਼ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚਿੰਤਨ ਮੇਂ ਰਹਿਤੇ ਹੈਂ, ਵੁਹੀ ਗਿਆਨੀ ਹੈਂ ਔਰ ਵੁਹੀ ਯੋਗੀ ਹੈਂ ਔਰ ਵੁਹੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੈਂ। ਅਰ ਮਾਇਆ ਤੋ ਭੂਲ ਕਰ ਭੀ ਉਨ ਕੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਨਹੀਂ ਫਟਕ ਸਕਤੀ। ਯਾਨੀ ਮਾਇਆ ਜੋ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪ ਹੈ, ਵੁਹ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਉਨ ਲੋਗੋਂ ਕਾ ਮਨ ਹਰ ਵਕਤ ਸ਼ਾਂਤ ਸਰੋਵਰ ਮੇਂ ਹੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ ਉਨ ਕੋ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਔਰ ਸਾਕਾਰ ਉਨ ਕੋ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਏਕ ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਆਤਮਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸਮਾਧ ਰੂਪ ਹੈ।

ਮੁਝ ਹੀ ਵਿਕਲਪ ਹੀਨ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਜਗਤ ਦੇਏ ਨਾਮ

ਮੈਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਆਤਮਾ ਹੂੰ। ਕਿਸੀ ਜਿਸ ਮੇਂ ਕਿਸਮ ਕੀ ਕਲਪਨਾ ਨਹੀਂ, ਉਸੀ ਕੇ ਅਗਿਆਨ ਮੇਂ ਜਗਤ ਔਰ ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ, ਦੋ ਨਾਮ ਕਲਪਤ ਹੈਂ। ਅਸਲ ਤੋਂ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਤਮਾਮ ਕਲਪਨਾਓਂ ਸੇ ਸੁੰਨ ਨਿਰਵਿਕਲਪ ਸਮਾਧ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ = ਬ੍ਰਹਮ ਸਚਦਾਨੰਦ ਵਗ਼ੈਰਾਹ

ਅਗਿਆਨ ਅਵਸਥਾ = ਜਗਤ, ਸੰਸਾਰ ਯਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਹੈ।

ਸਰਬ ਰੂਪ ਸਬ ਤੇ ਪਰੇ, ਮਮ ਸਰੂਪ ਹੈ ਸੋਇ॥

78. ਮਨ ਕੋ ਉਠਾਓ ਔਰ ਬੁੱਧਿ ਕੋ ਜਗਾਓ

ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ ਜੋ ਪਰਪੰਚ ਹੈ - ਮਨ ਕੋ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਕੇ ਧਿਆਨ ਔਰ ਗੁਰਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਸੇ ਉਪਰ ਉਠਾਓ ਔਰ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਨ ਸਿਮਰਨ ਔਰ ਧਿਆਨ ਮੇਂ ਇਕਾਗਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ, ਉਸ ਸੇ ਬਾਦ ਬੁੱਧਿ, ਜੋ ਕਿ ਅਵਿਦਿਆ ਰੂਪੀ ਨੀਂਦ ਮੇਂ ਸੋਈ ਹੁਈ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਦੁਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਸੇ ਉਸ ਕੋ (ਬੁੱਧਿ ਕੋ) ਜਗਾਓ, ਜਿਸ ਸੇ ਯਹ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪੀ ਸੁਪਨ ਖਤਮ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੀ ਅੰਤਹਕਰਨ ਰੂਪੀ ਸੇਜਾ ਪਰ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਦੇਖੇਗਾ ਔਰ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਰੂਪ ਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਹੋ ਕਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਗੀ।

ਅੰਤਹਿਕਰਣ

ਅੰਤਹਿਕਰਣ - ਮਨ, ਚਿੱਤ, ਬੁੱਧ, ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ। ਵੈਸੇ ਤੋ ਏਕ ਫੁਰਨੇ ਕੇ ਯਹ ਚਾਰ ਨਾਮ ਹੈਂ-

1. ਮਨ = ਸੰਕਲਪ ਔਰ ਵਿਕਲਪ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

2. ਚਿੱਤ = ਚਿਤਵਨੀ ਔਰ ਚਾਹਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

3. ਬੁੱਧ = ਵਿਚਾਰ ਔਰ ਨਿਸ਼ਚੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

4. ਅਹੰਕਾਰ = ਹੰਕਾਰ ਹੰਗਤਾ ਕੋ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ।

ਜਿਸਮ ਰੂਪੀ ਸ਼ਹਿਰ ਮੇਂ ਯਹ ਅੰਤਹਕਰਨ ਰੂਪੀ ਚਾਰੋਂ, ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਕੇ ਵਜ਼ੀਰ, ਕੋਤਵਾਲ ਔਰ ਅਹਿਲਕਾਰ ਵਗ਼ੈਰਾ ਹੀ ਕਾਮ ਕਰਨੇ ਔਰ ਹਕੂਮਤ ਚਲਾਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ। ਆਤਮਾ ਰੂਪੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਤੋ ਸਿਰਫ ਸਤਾ ਹੀ ਦੇ ਰਹਾ ਹੈ।

79. ਜਗਤ ਹੀ ਆਤਮਾ ਹੈ

ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਜਗਤ ਕੇ ਆਪਨਾ ਆਪ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬੀਜ ਹੀ ਦਰੱਖਤ, ਫੂਲ ਔਰ ਫਲ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਲਹਿਰੇਂ ਫੇਨ ਔਰ ਬੁਲਬੁਲੇ ਪਾਨੀ ਹੀ ਹੂਆ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਇਸੀ ਤਰਹ ਸੇ ਆਤਮ-ਵੇਤਾ ਜਗਤ ਕੇ ਆਪਨਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਆਕਾਸ਼ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਹੈ, ਪਾਤਾਲ ਮੇਰੇ ਪਾਓਂ ਹੈਂ, ਚਾਂਦ ਔਰ ਸੂਰਜ ਦੋ ਆਂਖੇਂ ਹੈਂ ਔਰ ਮਧ ਲੋਕ ਪੇਟ ਹੈ। ਦਰਿਆ ਪੇਟ ਕੀ ਨਾੜੀਆਂ ਹੈਂ ਔਰ ਤਮਾਮ ਜੀਵ ਪੇਟ ਕੇ ਕਿਰਮ ਹੈਂ, ਪਹਾੜ ਹੱਡੀਆਂ ਔਰ ਬਨਸਪਤੀ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰੋਮਾਵਲੀ ਹੈ ਔਰ ਸਮੁੰਦਰ ਮੂਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ। ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਔਰ ਅਸਚਰਜ ਰੂਪ ਹੈ।

ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਰੂਪੀ ਮਨ ਕਾ ਮਨ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ

ਜਿਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਸ਼ ਰੂਪੀ ਮਲ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇ ਨਵਿਰਤ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਔਰ ਖਾਹਿਸ਼ਾਤ-ਏ-ਤਮਾਮ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਕੀਆ ਜਾਤਾ, ਉਤਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਔਰ ਆਤਮ ਇਸਥਿਤੀ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਹੀ ਹੂਆ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਨ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ ਆਤਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ।

ਰਾਗ ਦ੍ਰੈਸ਼ - ਕਿਸੀ ਸੇ ਪਿਆਰ ਔਰ ਕਿਸੀ ਸੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾ ਹੋਨਾ ਔਰ ਇਨ ਕਾ ਮਨ ਮੇਂ ਇਸਥਿਤ ਰਹਿਨਾ। ਖਾਹਿਸ਼ਾਤ ਤਕਰੀਬਨ ਇਸਤਰੀ-ਪੁੱਤਰ, ਧਨ-ਜਾਇਦਾਦ ਔਰ ਮਾਨਪ੍ਰਭਤਾ ਕੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਇਨ ਮੇਂ ਤਮਾਤ ਹੀ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਤੀ ਹੈਂ। ਆਤਮ ਇਸਥਿਤੀ ਹੀ ਪਰਮਾਨੰਦ ਹੈ।

80. ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਮਾਤ੍ਰ

ਯੇਹ ਤਮਾਮ ਸੰਸਾਰ ਮਾਇਆ ਮਾਤਰ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਤਮਾਮ ਪਦਾਰਥ ਅਵਿਦਿਆ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਹੈਂ ਔਰ ਸਿਰਫ ਸੁਪਨ ਅਵਸਥਾ ਤਕ ਹੀ ਮਹਿਦੂਦ ਹੈਂ। ਜਾਗ੍ਰਤ ਮੇਂ ਰਹਿਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਸੁਪਨਾਵੀ ਕਾ ਅਪਨਾ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹੋਤੇ ਹੈਂ। ਇਸ ਤਰਹ ਸੇ ਯੇਹ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪਦਾਰਥ ਭੀ ਅਵਿਦਿਆ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮਿਥਿਆ ਹੀ ਹੈਂ ਔਰ ਕਰਤਾ, ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰਮ ਵਗੈਰਾ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਜੋ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਯਹ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਅਨਹੋਤੇ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਹਤੇ ਹੀ ਉਸ ਕੋ ਹੈਂ ਕਿ ਹੋ ਕੁਛ ਨਾ ਔਰ ਅਨਹੋਤਾ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਰਹੇ।

ਸਿਰਫ ਆਤਮਾ ਕਾ ਵਿਵਰਤ ਔਰ ਅਵਿਦਿਆ ਕਾ ਪ੍ਰਣਾਮ ਹੀ ਤਮਾਮ ਸੰਸਾਰ ਹੈ।

ਜਗਤ ਚਿਤ੍ਰ

ਇਸ ਜਗਤ ਕਾ ਚਿਤ੍ਰ ਦੇਖੋ - ਜੋ ਕਿ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਪਰਦੇ ਪਰ ਮਨ ਰੂਪੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਦੁਆਰਾ ਯਹ ਫਿਲਮ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਰਕਤ ਕਰਤੀ ਹੈ। ਸਭ ਕੁਛ ਹੋਨੇ ਕੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭੀ (ਉਸ ਪਰਦੇ ਪਰ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਕੀ ਖੇਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਨੇ ਪਰ ਭੀ) ਜੈਸੇ ਵੁਹ ਪਰਦਾ (ਬਿਸਤ੍ਰ) ਵਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤਾ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਵਗੈਰਾ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਹੁਏ ਭੀ, ਆਤਮਾ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਕੇ ਬਗੈਰ ਕੁਛ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਕਿ ਸਤਿ-ਚਿੰਤ-ਅਨੰਦ, ਪਰੀਪੂਰਨ, ਨਿਰਾਕਾਰ, ਨਿਰਵਿਕਲਪ, ਅਦ੍ਵੈਤ, ਚਿਦਾਕਾਸ਼ ਔਰ ਕੇਵਲ ਕੇਵਲੀ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾਓ ਮੇਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕੇ ਲੀਏ ਇਸਥਿਤ ਹੈ।

81. ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਜਾਦੂ

ਅਵਿਦਿਆ, ਮਾਇਆ, ਅਗਿਆਨ, ਈਸ਼ਵਰੀ ਜਾਦੂ, ਦ੍ਵੈਤ, ਮਨ ਤਕਰੀਬਨ ਏਕ ਹੀ ਵਸਤੂ ਕੇ ਮੁਖਤਿਲਿਫ (ਅੱਡ-ਅੱਡ) ਨਾਮ ਹੈਂ। ਇਸ ਕਾ ਮਤਲਨ ਯੇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੋਵੇ ਕੁਛ ਨਾ ਔਰ ਅਨਹੋਤਾ ਹੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇ। ਜੈਸੇ ਸੁਪਨ-ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੋਤਾ ਕੁਛ ਨਹੀਂ, ਅਨਹੋਤਾ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾ ਮਲੂਮ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਤਰਹ ਆਤਮ ਵਸਤੂ ਕੇ ਬਗੈਰ ਹੈ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਔਰ, ਸੰਸਾਰ ਹੋਤਾ ਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕਾ ਬਹੁਤ ਬੜਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਅਵਿਦਿਆ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਜਨਮਤਾ ਔਰ ਮਰਤਾ ਸਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਸੱਚ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ ਸੁਪਨ ਮੇਂ।

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ ॥ ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ ॥

ਆਵਨੁ ਜਾਵਨੁ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਅਨਦ੍ਰਿਸਟਿ ॥ ਆਗਿਆਕਾਰੀ ਧਾਰੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ॥

ਅੰਗ- ੨੮੧

ਅਵਿਦਿਆ ਰਚਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀਂ।

ਸੁਆਮੀ ਰਾਮ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ (Inspired Thoughts of Swami Ram)

ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ ਡਾ. ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਜੁਲਾਈ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-55)

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਧਰ ਜਾਂ ਕਹਿ ਲਓ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ, ਸਰੀਰਕ ਸਿਹਤ ਨਾਲੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਰੀਰ ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਤੇ ਮਨ ਇਕੱਠੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਹਰ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਰਹੇਗਾ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਖਰਾਬ ਰਹੇਗਾ ਹੀ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਇਲਾਜ ਤਾਂ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਮਨ ਠੀਕ ਹੋਵੇ।

ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕ ਮਾਨਸਿਕ ਦਬਾਅ ਦੇ ਥੱਲੇ ਦਬੇ ਪਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਤਾਕਤ ਇਸ ਦਬਾਅ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਰ ਕੋਈ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਕਿੱਥੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਕੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਬੋਝ ਤੋਂ, ਇਸ ਤਨਾਓ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਇਸ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ, ਉਹ ਦਵੰਦ ਵਿਚ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਹ ਮਾਨਸਿਕ ਬੋਝ ਨਾਲ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ, ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਹੀ ਸੋਚ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜੀਣਾ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਬੋਝ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ, ਬੋਝ, ਮਾਨਸਿਕ ਤਣਾਓ (stress) ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਚ ਹੀ ਲਗ ਜਾਏਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰੋਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਦੇ ਬੋਝ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਕਰ ਸਕਾਂਗੇ। ਬੋਝ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਨਣਾ, ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਜਾਨਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਇਲਾਜ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕ, ਜਿਹੜੇ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ

ਪਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਬੈਠ ਕੇ ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅੱਜ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕੀ ਤਕਦੀਰ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਅੱਜ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦਵੰਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਭੰਬਲ-ਭੂਸਾ (confusion) ਨਾ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਸੰਤਾਪ ਨਾ ਹੋਵੇ ਇਹ ਸਭ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਦੇਸ਼ ਥੋੜ੍ਹੇ ਠੀਕ ਹਨ। ਕੋਈ ਪੈਸਿਆਂ ਵਲੋਂ, ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਵਲੋਂ ਅੱਗੇ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਅਜੇ ਪਿੱਛੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਹਨ। ਅਜੇ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਸਭਿਅਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ ਜਿਹੜੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਸਕੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਹੋਵੇ। ਉਹ ਸਮਾਜ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਖੁਸ਼ ਹੋਣ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਫਰਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਲਈ ਜਲਨ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਮਨ ਤੇ ਤਾਕਤ ਤੇ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਵਧੇਰੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਅਸੀਂ ਵਧਾਈਆਂ ਹੀ ਹਨ ਘਟਾਈਆਂ ਨਹੀਂ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਸਤਿ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਹ ਖੋਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕੇ।

ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ ਜਿਥੇ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਰਹਿ ਸਕਾਂਗੇ। ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਸਕਾਂਗੇ ਪਰ ਇਹ ਉਦੋਂ ਹੀ ਹੋਏਗਾ ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਹੈ - ਸਰੀਰ ਨੂੰ, ਇੰਦਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ, ਮਨ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰੋ ਤਾਂ ਜੋ ਅੰਦਰ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੋਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਗਿਆਨ ਅੱਗੇ ਆ ਸਕੇਗਾ। ਜਿਹੜਾ ਅੰਦਰ ਦਬਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅੰਦਰ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਕੰਮ ਬੜੇ ਸ਼ਾਂਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨੇ ਪੈਣੇ

ਹਨ। ਤੁਹਾਡਾ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ, ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਜਿਹੜਾ ਤੁਸੀਂ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਰੋਗੇ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਕਰੇਗਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕੰਮ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਜੋ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਮ ਬੋਝ ਨਾ ਬਣ ਸਕੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਦੁਖ ਸੰਤਾਪ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹੋਗੇ।

ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਦਰਦ ਕੇਵਲ ਆਪਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਸਰੀਰਕ ਹੋਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਮਾਨਸਿਕ ਹੋਵੇ, ਕੋਈ ਵੀ ਦਰਦ ਹਟਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਦਰਦ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਸਮਝ ਹੋਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਰਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਰਹਿਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਗਿਆਨ, ਪਵਿੱਤਰ ਗਿਆਨ। ਸੰਤ, ਕਵੀ ਆਦਿ ਦਸਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਮਨ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ, ਇਹ ਗਿਆਨ ਦੁਖ ਦਰਦ ਖੁਸ਼ੀ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਮਨ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਮਨ ਨੂੰ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਮਨ ਕਦੇ ਵੀ ਵਧਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗਾ, ਉਹ ਸਦਾ ਹੀ ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਸਚਾਈ ਵਿਚ ਦੀਵਾਰ ਬਣ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਾਡਾ ਮਨ ਆਪਣੇ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦੇ। ਜਦੋਂ ਲੈਂਪ ਵਿਚ ਤੇਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਤੀ ਡਗਮਗਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੀ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਚੇਤਨਤਾ ਤਕ ਨਾ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਸੰਸਾਰਕ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਉਲਝ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ।

ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਅੰਦਰ ਦੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਰਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਲੋੜ ਹੈ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਤੇ ਬਾਹਰ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਸੰਤੁਲਨ ਆ ਸਕੇ।

ਮੰਤਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ

ਮੰਤਰ ਤੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਉਹ ਪੁਸਤਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਜਿਹੜੇ ਪਾਠਕ ਉਲਝੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹਦੇ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਧੇਰੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਰ

ਸਕੋਗੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਅੰਦਰ ਖੁਲ੍ਹਣ ਲਗਦਾ ਹੈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿਸੇ ਮਾਹਿਰ (expert) ਦੀ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਗਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਦਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖੋ, ਸਮਝੋ। ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸਿਖਾਉਂਦਾ ਕਿ ਅੰਦਰ ਦੇਖੋ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖੋ। ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਵੀ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਜਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਦਾ ਗਿਆਨ ਜਾਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤਾਂ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜਾਣ ਸਕਾਂਗੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਅੰਦਰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੋਈ ਖੋਜ ਵਿਚ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਡਾ. ਆਰੀਆ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਹਨ, ਮੰਤਰ ਹਨ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਜਾਣਾ ਭਾਵ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਵੀ ਖਾਸ ਤਰੀਕਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ, ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਨ ਜੀਉਣਾ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ, ਅਰਦਾਸ ਮੰਤਰ ਸਮਝ ਜਾਣਗੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਹਨ।

ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਕੋਈ ਰਸਮੀ (ritual) ਨਹੀਂ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਧਰਮ, ਕਿਸੇ ਆਚਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਚਾਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਛਮੀ ਲੋਕ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਡਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਇਹ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਹੈ। ਪੂਰਬੀ ਰਵਾਇਤ ਤੋਂ ਹੈ। ਉਹ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ਦਸਿਆ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਜਾਓ ਤੇ ਸੋਚੋ ਕਿ ਮੈਂ ਹੀ ਰੱਬ ਹਾਂ। ਸ਼ਾਂਤ ਕਿਵੇਂ ਹੋਣਾ ਹੈ ਇਹ ਹੀ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਵੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਪੱਖੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖੋਂ ਤੇ ਆਤਮਿਕ (spiritual) ਪੱਖੋਂ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੈ।

ਚਲਦਾ.....।'

ਪਿਆਰੇ ਪਾਠਕ ਜਨੋ ਅਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ!

ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁਖੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਲਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਰਵਣ ਕਰਨ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਟੀ.ਵੀ. ਤੇ ਸਬਸਕਰਾਇਬ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਟੀ.ਵੀ. ਨੈਟਵਰਕ

ਚੈਨਲ ਨੰਬਰ - 221 ਪੰਜਾਬ ਪਲੱਸ ਰਾਹੀਂ

ਸਮਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ - ਸਵੇਰੇ

4.45 ਤੋਂ 6.45 ਤੱਕ (2 ਘੰਟੇ)

ਸੱਚਖੰਡ ਵਾਸੀ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਇਹ ਕੀਰਤਨ ਪ੍ਰਵਚਨ ਸਾਰਾ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਹਰਿਆਣਾ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਫਾਸਟਵੇਅ ਕੇਬਲ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਉਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਸਥਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

ਸਾਰੇ ਐਤਵਾਰ - ਸਮਾਂ-ਦੁਪਹਿਰ 12.00 ਤੋਂ 3.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ।

ਭਾਦੁਇ - ਸੰਗਰਾਂਦ-17 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਬੁੱਧਵਾਰ (ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 5.30 ਤੋਂ 8.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 12 ਅਗਸਤ, ਦਿਨ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ - ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ,

(ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮੀ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਬੇਨਤੀ

'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਜਾਂ ਦਸਵੰਧ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਖਾ ਰਾਹੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਵਿਚ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ।

ਭਾਰਤ (INDIA)

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ/ਰਿਨਿਊਲ ਭੇਜਣ ਲਈ

VGRMCT/Atam Marg Magazine

A/C No. 12861100000008, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286,

Branch Code - C1286

ਦਸਵੰਧ ਭੇਜਣ ਲਈ -

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

A/C No. 12861100000005, RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

Within India

Subscription	Period	By Registry	Post/Cheque
1 Year			Rs. 300/320
3 Year			Rs. 750/770
5 Year			Rs. 1200/1220
Life (20Year)			Rs 3000/3020

ਜੇਕਰ ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਸਾਰ Gurudwara Ishar Parkash Ratwara Sahib, P.O. Mullanpur Garibdas. Distt SAS Nagar (Mohali) - 140901 ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ ਜੀ। ਜੇਕਰ Online ਮਾਇਆ ਭੇਜਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਾਇਆ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਅਤੇ ਪੂਰਾ ਪਤਾ ਮੋਬਾਈਲ ਨੰ: +91 98889 10777 'ਤੇ sms ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

PURSUANT OF GOVT. OF INDIA FCRA GUIDELINES REGARDING DONATIONS FROM ABROAD

It is for your kind information that Bank Account No. 0779000100179603 earlier opened in Punjab National Bank, Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901 for receiving donation from foreign countries has been changed with immediate effect. Now, FCRA Saving Bank Account for this purpose has been opened in State Bank of India as per instructions of Govt. of India. Particulars of the New Account are given below for online transfer of donation amount:

Name of Account – Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust

Account No. – 40227222757, Bank - State Bank of India

Branch - New Delhi Main Branch, 11 Sansad Marg, New Delhi-110001

Swift Code - SBININBB104, IFSC Code - SBIN0000691, Branch Code – 00691,

Purpose Code - P1303 (Donations to religious and Charitable Institutions in India)

You are requested that forthwith all donations amounts should be sent to the Trust only through one of the following banks specified by Govt. of India:

LIST OF CORRESPONDENT BANKS

Australia

1. Commonwealth Bank Of Australia CTBAAU2S
2. Australia And NewZealand Banking Group Ltd ANZBAU3M
3. National Australia Bank Ltd NATAAU33
4. Westpack Banking Corporation WPACAU2F

Canada

1. SBI Canada Bank SBINCATX
2. Canadian Imperial Bank Of Commerce CIBCCATT
3. Bank Of Montreal BOFMCAM2
4. Royal Bank Of Canada ROYCCAT2
5. The Toronto Dominion Bank TDOMCATT
6. The Bank Of Nova Scotia (SCOTIA BANK) NOSCCATT

Germany

1. Commerze bank AGCOBADEFF
2. DZ Bank AG Deutsche Zentral-Genos GENODEFF
3. Uni Credit Bank AGHYVEDEMM
4. Bayerische Landes bank BYLADEMM
5. Landes bank Baden Wurttemberg SOLADEST
6. Norddeutsche Landes bank Girozen trale NOLADE2H
7. Deutsche Bank AGDEUTDEFF
8. HSBCT rinkauss & Burkhadt AGTUBDDEDD

Italy

1. Credit Agricole Italia SpACRPPIT2P
2. Intesa Sanpaolo Sp ABCITITMM
3. Unicredit SPAUNCRITMM
4. Banca Popolare di Sondrio Società Cooperativa per Azioni POSOIT22
5. BPER Banca Sp ABPMOIT22

United Kingdom

1. Standard Chartered Bank SCBLGB2L
2. Coutts and Company COUTGB22
3. National Westminster Bank Plc (NatWestBank) NWBKGB2L
4. Royal Bank of Scotland Plc RBOSGB2L
5. Barclays Bank Plc BARCGB22
6. HSBC Bank Plc MIDLGB22
7. Lloyds Bank Plc LOYDGB2L
8. State Bank of India (UK) Ltd. SBOIGB2L

United States

1. Fifth Third Bank FTBCUS3C
2. HSBC Bank USA National Association MRMDUS33
3. Deutsche Bank Trust Company Americas BKTRUS33
4. Wells Fargo Bank National Association WFBIUS6S
5. Silicon Valley Bank SVBKUS6S
6. State Bank of India (California) SBCAUS6L
7. The Bank of New York Mellon IRVTUS3N
8. PNC Bank National Association PNCCUS33
9. BOKF National Association BAOKUS44
10. MUFG Union Bank National Association BOFCUS33
11. Bank of America National Association BOFAUS3N
12. Key bank National Association KEYBUS33
13. US Bank National Association USBKUS44
14. Citi bank NACITUS33
15. JP Morgan Chase Bank National Association CHASUS33
16. The Northern Trust Company CNORUS44

In case you want to send donations by cheque, please send it to the Trust along with Donor's ID Proof & Address Proof at the address : Gurdwara Isher Parkash, Ratwara Sahib, (Near New Chandigarh), P.O Mullanpur Garibdas, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)-140901, Punjab (India)

For any query, please contact Mobile No. 98889-10777. Email id : gurmukh4124@gmail.com

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਤ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਜੋ ਕਿ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉਪਲੱਬਧ ਹਨ।

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ
1. ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ	120/-	70/-
2. ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ	120/-	35/-
3. ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ	400/-	400/-
4. ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ -	400/-	
5. ਹੋਵੈ ਅਨੰਦੁ ਘਣਾ		30/-
6. ਚਉਥੈ ਪਹਰਿ ਸਬਾਹ ਕੈ	55/-	60/-
7. ਸੁਰਤਿਆਂ ਉਪਜੈ ਚਾਉ	40/-	60/-
8. ਬਾਬਾਣੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ	50/-	50/-
9. ਸਰਬ ਪ੍ਰਿਅ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ	10/-	10/-
10. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫੁਹਾਰ	10/-	10/-
11. ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ	60/-	70/-
12. ਪੁਰਾਤਨ ਟੀਕਾ - ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ	30/-	
13. ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ	20/-	15/-
14. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਸੰਗ ਨਿਵਾਸ	100/-	
15. ਅਮਰ ਗਾਥਾ	200/-	100/-
16. ਧਰਮ ਯੁਧ ਕੇ ਚਾਇ	50/-	
17. ਪਵਿੱਤਰ ਪੈਂਡਾ	25/-	
18. ਭਗਤ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ	10/-	10/-
19. ਵੈਸਾਖੀ	10/-	10/-
20. ਸਾਜਨ ਚਲੇ ਪਿਆਰਿਆ		10/-
21. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 1		90/-
22. ਅਬਿਨਾਸੀ ਜੋਤ ਭਾਗ - 2	90/-	
23. ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ (ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ)	200/-	
(ਰੂਹਾਨੀ ਗੁਲਦਸਤਾ ਭਾਗ 1 ਅਤੇ 2)		
24. ਸੰਤ ਤੁਮਾਰੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ	50/-	
25. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਪਰਸੀਐ	100/-	
26. ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ		
27. ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ	60/-	
ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉੱਤਰ		
28. ਅਨੁਭਵੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	300/-	
29. ਅੰਦਰਲੀ ਖੋਜ	300/-	
30. ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ	300/-	
31. ਰੂਹਾਨੀ ਪ੍ਰਵਚਨ	35/-	
32. 'ਸੇਵਾ ਸਿਮਰਨ ਜੁਗਤੀਆਂ	250/-	
33. 'ਮਾਨੁਖ ਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ'	300/-	
34. ਜੀਵਨ ਜੁਗਤਿ	440/-	
35. ਮਾਰਗ ਚੋਣ	60/-	
36. ਮਨੋਭਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਵਰਤੋਂ	50/-	
37. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 1	120/-	
38. ਜਨਮ ਪਦਾਰਥੁ ਸਫਲੁ ਹੋਇ	120/-	
39. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -1)	65/-	
40. ਜਨ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਆਏ (ਭਾਗ -2)	65/-	
41. ਗੁਰ ਅੰਗਦ ਅਮਰ ਨਿਧਾਨ	10/-	
42. ਕਲਜੁਗਿ ਜਹਾਜ ਅਰਜੁਨ ਗੁਰ	100/-	

ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਮ	ਪੰਜਾਬੀ
43. ਧਰਮ ਹੇਤਿ ਸਾਕਾ	20/-
44. ਮੰਝ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬੋਹਿਥਾ	30/-
45. ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ	30/-
46. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮਾਨਿਉ	10/-
47. ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ	10/-
48. ਤ੍ਰੈ ਸ਼ਤਾਬਦੀ	20/-
49. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 2	120/-
50. ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਭਾਗ - 3	120/-
51. ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਦੀ ਚਿਰ ਸਥਾਈ...	

English Version

English Version	Price
1. Baisakhi (ਬੈਸਾਖੀ)	5/-
2. How Rend The Veil of Untruth (ਕਿਵ ਕੁੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ)	70/-
3. Discourses on the Beyond - 1(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 1)	50/-
4. Discourses on the Beyond - 2(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 2)	50/-
5. Discourses on the Beyond - 3(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 3)	50/-
6. Discourses on the Beyond - 4(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 4)	60/-
7. Discourses on the Beyond - 5(ਬਾਤ ਅਗੰਮ ਕੀ ਭਾਗ - 5)	60/-
8. The way to the imperceptible (ਅਗੰਮ ਅਗੋਚਰ ਦਾ ਮਾਰਗ)	80/-
9. The Lights Immortal (ਅਮਰ ਜੋਤਾਂ)	20/-
10. Transcendental Bliss (ਚਉਥੈ ਪਹਿਰਿ ਸਬਾਹਿ ਕੈ)	70/-
11. How to Know Thy Real Self-(Vol-1) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
12. How to Know Thy Real Self-(Vol-2) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	80/-
13. How to Know Thy Real Self-(Vol-3) (ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ)	110/-
14. The Dawn of Khalsa Ideals	10/-
15. A Glimpse of His Holiness - Baba ji	5/-
16. Divine Word Contemplation Path (ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਾਰਗ)	150/-
17. The Story of Immortality (ਅਮਰ ਗਾਥਾ)	260/-
18. Why not thy contemplate the Lord? (ਸਿਮਰਤ ਕਹਾਂ ਨਹੀਂ?)	200/-

ਉਪਰੋਕਤ ਪੁਸਤਕਾਂ ਆਪ ਜੀ ਮਨੀਆਰਡਰ,ਚੈਕ ਜਾਂ ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ ਰਾਹੀਂ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜਾਂ ਟਰਸਟ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਸਿੱਧੀ ਮਾਇਆ ਜਮਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਮੋਬਾਇਲ ਨੰਬਰ 9417214391, 9417214379, 8437812900 ਤੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

A/c Name : VGRMCT / Atam Marg Magazine
Punjab & Sind Bank - S/B A/C No. 12861100000008
RTGS/IFSC Code - PSIB0021286, Branch Code - C1286

Our Address: Gurdwara Ishar Parkash,
Ratwara Sahib,
(Near New Chandigarh) P.o. Mullanpur Garibdas,
Teh. Kharar, Distt. S.A.S Nagar (Mohali)
140901, Pb. India

Discourses on the Beyond (Part - 6)

Chapter - 9

Guru Tegh Bahadur Sahib Displayed Great Bravery in Kalyuga

Guru Tegh Bahadur Sahib's time was politically hideous and full of cruelty. Aurangzeb was ruling the country. He had gained the kingdom by treading on the dead bodies of his brothers. This wanton person put his own father in the prison and tormented him greatly. Once his father wrote to him "It is very hot these days. The water you give me is not enough to quench my thirst. Kindly increase the supply of water to me so that, in this hot summer, I may be able to quench my thirst." This is what Aurangzeb wrote in reply: "Dear father! from your letter I have felt that you have put excess water in the inkpot. This is evidenced by the diffused letters in the writing. I feel that you have surplus water which you are wasting by putting it into the inkpot."

Once Shah Jahan wrote to his son, "Kindly send children of the royalty to me. I want to teach them the Holy Quran." To this he replied: "Dear father! your longing to rule has not ended as yet. On the excuse of teaching them the Holy Quran, you want to rule over them." From these things, we come to know Aurangzeb's cheap mentality. He took the cover of religion to hide his sinful deeds but savants with spiritual understanding were not taken in by his sham religiosity. On ascending to the throne, he sent some gifts to the Chief Cleric of the holy *Kabah*. But in view of Aurangzeb's sinful deeds, he did not accept them. He got killed exalted and enlightened

holy men like Sarmad and Aghornath. He made very unjust and ignoble laws for the Hindus according to which, they could neither build a new temple, nor preach Hinduism publically. He ordered the temples to be demolished and idols to be installed at very mean and dirty places. This badly shook the hearts of the Hindus and 'tilak' (consecration mark on a Hindu's forehead) and 'janeu' (holy thread worn by the Hindus) were put in danger. A tax called 'Zazia' was imposed on the Hindus and their fairs and festivals. Prohibitions were imposed on their food and dress, so much so, by interfering grossly in the performance of their rites and rituals, they were harassed and tormented. During Aurangzeb's time, freedom of the people was badly hampered. It was ordered that India should be made an *Islamic* state, where infidels should have no right to live. In the chronicles of the time, we find mention of most horrible atrocities committed on the Hindus. It does not behove us to describe them in the '*Atam Marg*'.

What we today describe as 'human rights' were totally trampled upon. At that time, forcible conversions of religion were in full swing. Believers of religions other than *Islam* were lamenting under cruelty of the Muslim emperor. But no god or goddess was coming to their rescue as had come the Lord to save Prehlad. They had become disheartened thinking that even the gods and goddesses had run away out of fear. So,

it was in such an atmosphere that Guru Tegh Bahadur Sahib ascended Guru Nanak Sahib's spiritual throne as the Ninth Sovereign. From childhood itself, he was of a compassionate nature.

According to a tale, his mother dressed him in beautiful clothes and ornaments. When he went out, a poor Brahmin begged him for help. He gave him all his beautiful clothes and ornaments. Once he went out riding his horse dressed in beautiful garments, ornaments and weapons. When a 'doom' (member of a class of Muslim bards and singers) begged alms, he gave all his clothes, ornaments and weapons to him and returned home. At Bakala, Guru Tegh Bahadur Sahib practised rigorous meditations and austerities. Even this is written that inspite of having been married, he remained a celibate till the age of 44 years. He totally renounced physical indulgence. For practising Divine Name meditation and God's devotional worship, he sat for five days at a stretch in paddy straw, and sometimes, he became lost in trance in sugarcane fields. The Sikhs attending on him kept looking for him, but he was all the time absorbed in God's meditation and devotional worship. He ate very frugally. Sometimes, he did not eat anything for five days at a stretch. He had conquered suffering and hunger completely, as is the *Gurbani* edict -

*'In the minds of the Guruwards or God-directed is serenity;
Their self to the Tenth Plane (sky) is ascended;
There neither is sleep nor hunger;
In the ambrosial Name of the Lord is joyful living there.
Saith Nanak: Pain and pleasure occur not there,*

Where illumination of the all-pervading Lord falls.'
P. 1414

*ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜੁ ਹੈ ਮਨੁ ਚੜਿਆ ਦਸਵੈ ਆਕਾਸਿ॥
ਤਿਥੈ ਊਂਘ ਨ ਭੁਖ ਹੈ ਹਰਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਸੁਖ ਵਾਸੁ॥
ਨਾਨਕ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਵਿਆਪਤ ਨਹੀ ਜਿਥੈ ਆਤਮ ਰਾਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ॥*

Guru Sahib was totally desireless. When the Sovereign Eighth Guru Sahib mingled with the Eternal Light in Delhi, he swung five *paisas* and a coconut in the direction of the Panjab and hinted that the Guru's Light was at Baba Bakala. When hypocrites came to know of this, then many *Sodhis* and *Bedis* who had some relationship with the Guru's family came to Baba Bakala and set up their seats and hired agents to advertise themselves as the next Guru. Some of them even offered fifty percent of the offerings, they would receive from the people, to the '*masands*' (tithe collectors) because even half of the offerings would have been quite sizable. In this way, it was a period of darkness in the Sikh world. Spiritual seekers and Guru-lovers were at sea as to who among the twenty-two claimants was the real Guru. Dheermal illumined the holy volume of *Sri Guru Granth Sahib* and declared that he was the true heir to the Guru's spiritual seat. At that time, the Sikhs were suffering from the pangs of separation and were praying: "O Guru Nanak! how has this Spiritual seat disappeared? Among all these sham Gurus, there is not even one who measures up to the marks and merits of the Guru, such as -

*'He, who shows the Lord's Abode within man's mind home,
He alone is the omnipotent and omniscient True Guru.
The Lord is manifest in the Tenth Gate, where the celestial strain resounds to the accompaniment of the five musical*

instruments.

Struck with wonder, one sees all the islands, universes, underworlds, continents and spheres there.

There one hears the resounding of strings of musical instruments and sees the True Throne of the Sovereign Lord.' P. 1291

ਘਰ ਮਹਿ ਘਰੁ ਦੇਖਾਇ ਦੇਇ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਸੁਜਾਣੁ ॥
ਪੰਚ ਸਬਦੁ ਧੁਨਿਕਾਰ ਧੁਨਿ ਤਹ ਬਾਜੈ ਸਬਦੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥
ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ਤਹ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਹੈਰਾਨੁ ॥
ਤਾਰ ਘੋਰ ਬਾਜਿੰਤੁ ਤਹ ਸਾਚਿ ਤਖਤਿ ਸੁਲਤਾਨੁ ॥

Such a one is not to be seen among the twenty-two claimants." Sometimes, the devotees tried to test them according to the merits of the True Guru enunciated by Bhai Gurdas Ji -

*'The True Guru is inaccessible;
He is unique and without enmity.
Regard him as the land of religion or righteousness and the true place of worship.
As one sows, so does one reap; determines he the fruit of actions.
Like a clear mirror, he views or reflects the world.
Man sees in him what he seeks.
The Guru's servant acquits himself honourably in the Court Divine, while the apostate is disgraced.*

Bhai Gurdas Ji, Var 34/1

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੁਰਖੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਨਿਰਵੈਰੁ ਨਿਰਾਲਾ ॥
ਜਾਣਹੁ ਧਰਤੀ ਧਰਮ ਕੀ ਸੱਚੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ॥
ਜੇਹਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੈ ਫਲ ਕਰਮ ਸਮਾਲਾ ॥
ਜਿਉਂ ਕਰ ਨਿਰਮਲ ਆਰਸੀ ਜਗ ਵੇਖਣਿ ਵਾਲਾ ॥
ਜੇਹਾ ਮੁਹੁ ਕਰਿ ਭਾਲੀਐ ਤੇਹੋ ਵੇਖਾਲਾ ॥
ਸੇਵਕ ਦਰਗਹ ਸੁਰਖਰੁ ਵੇਮੁਖੁ ਮੁਹੁ ਕਾਲਾ ॥

No peace is obtained by going to anyone of these who have set up themselves as the Guru. Not to speak of bliss and bloom, not even a friendly feeling is gained by going to them -

*'The True Holy Preceptor is he by whose contact bliss comes;
Duality of mind is shattered
And the Lord, Supreme Blessing, obtained.'*

P. 168

ਜਿਸੁ ਮਿਲਿਐ ਮਨਿ ਹੋਇ ਅਨੰਦੁ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਹੀਐ ॥
ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਬਿਨਸਿ ਜਾਇ ਹਰਿ ਧਰਮ ਪਦੁ ਲਹੀਐ ॥

All these prayers were reaching Guru Tegh Bahadur Sahib but by emerging among these sham gurus (preceptors), he did not want to court any unseemly controversy. At that moment, by working a strange miracle, Guru Nanak Sahib showed the right path to the devotees about the identity of the True Holy Preceptor.

A rich travelling merchant of village Tandu in Gujarat used to go by ship to sell his merchandize. He had tremendous faith in the Guru. This time when he embarked with his ship laden with merchandize, he was to go to Masak Mandi. But due to a change in the direction of the wind, his ship got stuck in sand. In spite of all efforts, the ship could not be taken into the sea. He started promising to make offerings to various holy men and mendicants, if his ship came out of the sand. He made prayers to gods of rivers, winds and seas but in vain. His wife was a great devotee of the Guru's Abode. She asked him to promise to make an offering to the Guru, if his task was accomplished. Heeding her advice, he prayed to Guru Nanak Sahib, "O Sovereign Guru! Guide and row my ship ashore. One fourth of the profit, I shall offer to the capable Guru who adorns your spiritual throne." Such a powerful storm came that water rose in the sea and easily lifted the ship out of the sandy bank and pushed it into the deep sea. Seeing this manifested, Makhan Shah, the merchant thanked the Guru. He kept selling his goods in the market. In the entire trade, he made a profit of 2000 gold coins, out of which he was to offer 500 coins to the Guru. Getting free

from his business, he, along with four-five hundred companions who were employed with him, set out in search of the True Guru. He learnt that Guru Harkrishan Sahib had mingled with the Eternal Light and the new Guru had so far not emerged and occupied his spiritual seat. Otherwise, twenty-two persons had set up their seats at Baba Bakala who claimed to be Gurus. Makhan Shah's inner self testified that none of the twenty-two claimants was the True Guru. So, he decided to test them. He who saved his ship must be knowing it. If he commanded me to make the full payment of the offering promised by me, I would be satisfied.

Hearing of the arrival of a very rich merchant in Baba Bakala, the agents of the sham Gurus started alluring him to their respective Gurus. Makhan Shah said that he would pay obeisance to them the next day. He made an offering of two gold coins to each one of them. Maximum ostentation was observed by Dheermal. His agents were very clever. To impress Makhan Shah, they narrated many cock and bull stories about him. But he made an offering of only two gold coins to Dheermal. Dheermal gave him many expensive '*siropas*' (robes of honour) because he being rich, Dheermal wanted to keep him on his side. This is because he who is false, uses cheap tricks. When he had met all the twenty-two false claimants, he asked the crowd, if there was anyone else also belonging to the Guru's family. One of them told him about Guru Tegh Bahadur Sahib who remained absorbed in himself and did not care for those who came. Besides, he did not project himself as the Guru. He lived in a mud room. There was

none other than he from the Guru's dynasty. The man also revealed that he met visitors very rarely.

In utter devotion, Makhan Shah entered Guru Sahib's narrow basement and offered two gold coins at his feet. At this Guru Sahib remarked: "Makhan Shah! I have no hunger for gold coins, but my dear, at that time, you had promised to make an offering of one-fourth of your profit at the Guru's spiritual throne which works out to be five hundred coins." No sooner did Makhan Shah hear this, a tingling sensation started in every particle of his body and tears started streaming from his eyes. He submitted, "O Master! why are you living in hiding? Show thy mercy to the devotees. Look! how sham Gurus are looting the devotees! They are falling into the snares of these cunning '*masands*' (tithe-collectors). O Sovereign! I am going to raise a hue and cry, and am going to declare by the beat of the drum that the True Guru has been found." Guru Sahib said: "Makhan Shah! he who reveals me to the devotees shall have his face blackened and seated on a donkey, and shall be paraded in the town." Makhan Shah went to his camp, blackened his face, and brought a donkey. After paying salutations to Guru Sahib, he climbed the roof and shouted loudly - "The Guru has been found! The Guru has been found!" In this manner, Guru Sahib became revealed to the devotees. Devotees came swelling and offered heaps of tithe and goods. The sham Gurus rolled their bag and baggage and prepared to leave. But Sheehan Masand said to Dheermal, "The Guru has no force with him. I will go and loot all the offerings in a moment." He took fifty musclemen with

him and attacked Guru Sahib's abode, and looted all the goods and money. He committed another unbecoming deed that he shot a bullet at the guru which brushed past his brow and hit the wall. Guru Sahib remained undisturbed and calm; so much so he blessed even the shooter saying: "My dear! may you also prosper!" When Makhan Shah learnt about it, he retrieved all the stolen money and goods. He brought the holy volume of *Sri Guru Granth Sahib* too. After a few days, Guru Sahib received a message from Guru Harkishan Sahib's mother at Kiratpur. Leaving everything, he got ready to go there. When he noticed the holy volume of *Sri Guru Granth Sahib*, he told the Sikhs to return it to Dheermal, but nobody was ready to see his face. Guru Sahib offered the holy volume to the river Beas and sent a message to Dheermal that he should take the volume out of the river. Dheermal came and took out the holy volume and surprisingly only the margins were found to have become wet. So, in this way, Guru Tegh Bahadur Sahib assumed Guruship. He bought the land of Makhawal and founded the town of Anandpur Sahib as it is called today. The Gursikhs said to Guru Sahib, "O True Sovereign! the holy volume of *Sri Guru Granth Sahib* ought to remain with the Gurus because devotees make offerings to it." Guru Sahib said, "My dear devotees! in Guru Nanak Sahib's religion, subsisting on the people's offerings is strictly forbidden. [Bhai Gurdas Ji has described the peoples' devotional offerings as poison]. One who lives on the devotees' offerings is a sick person. He becomes confused and loses his sense of reason. He becomes alienated from God and cannot become absorbed in the Name Divine.

Therefore, the money that is offered in a place of worship or temple, and to the deities and scriptures is called '*Pooja da dhaan*' [offerings made as God's worship]. There is no harm in using or eating the money that comes naturally to the holy men. A holy man should not keep all this money with himself but use for preaching and propagating religion, dig wells, tanks, '*baolis*' (wells with steps leading down to the water level), inns for the devotees and spend it for running free community kitchens.

*'Dig wells, build houses,
Set up towns and inhabit them.'*

ਕੁਧ ਲਗਾਵਹੁ, ਸਦਨ ਬਨਾਵਹੁ।
ਖਰਚਹੁ ਪੁਰ ਕੇ ਹੇਤ ਬਸਾਵਹੁ।

Guru Sahib used to teach the devotees in a very proper manner.

A Sikh asked Guru Sahib, "O Master! In spite of having wealth, houses, mansions, and off-spring, why does one's mind remain disturbed? Why doesn't worry and anxiety leave man?" Guru Sahib said, "Desire or avarice is the cause of this mental perturbation. This avarice does not leave without contentment -

'The thirst (desire) of only a few is quenched (stilled). Pause

Man amasses millions and billions but restrains not his mind.

He longs for more and more.'

P. 213

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਬਿਰਲੇ ਹੀ ਕੀ ਬੁਝੀ ਹੇ॥
ਕੋਟਿ ਜੋਰੇ ਲਾਖ ਕ੍ਰੋਰੇ ਮਨੁ ਨ ਹੋਰੇ॥
ਪਰੈ ਪਰੈ ਹੀ ਕਉ ਲੁਝੀ ਹੇ॥

'In contentment alone lies satisfaction

All other actions are worthless as resolves and actions in dream.'

P. 279

ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੈ॥
ਸੁਪਨ ਮਨੋਰਥ ਬਿਥੇ ਸਭ ਕਾਜੈ॥

When man makes achievements as per the writ of Fate and gains contentment, his mind is at peace."

Another Sikh asked Guru Sahib, "O Master! who is a *Gurmukh* (Guruward, or God-directed)?" Guru Sahib said, "A Guruward has been described in detail in *Gurbani*. A Guruward sees God pervading every living being and accepts His will cheerfully -

'Within the God-directed reigns peace - their mind and body in the Name absorbed. The Name they contemplate; the Name they study, In the Name their minds absorbed. As blessing of the Name they obtain, fled is their anxiety. By meeting the holy Preceptor arises devotion to the Name. And all desire and avarice removed.' P. 653

ਗੁਰਮੁਖਿ ਅੰਤਰਿ ਸਾਂਤਿ ਹੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ॥
ਨਾਮੋ ਚਿਤਵੈ ਨਾਮੁ ਪੜੈ ਨਾਮਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਨਾਮੁ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ਚਿੰਤਾ ਗਈ ਬਿਲਾਇ॥
ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਨਾਮੁ ਉਪਜੈ ਤਿਸਨਾ ਭੁਖ ਸਭ ਜਾਇ॥

'As the elephant under the goad, as iron under the anvil - So, the seeker laying mind and body before the master, In service should keep standing. Thus by the Master's guidance may egoism be annulled, And one may win sovereignty of the whole world. Saith Nanak: By the Master's guidance comes realization

As the Lord Himself shows grace.' P. 648
ਹਸਤੀ ਸਿਰਿ ਜਿਉ ਅੰਕਸੁ ਹੈ ਅਹਰਣਿ ਜਿਉ ਸਿਰੁ ਦੇਇ॥
ਮਨੁ ਤਨੁ ਆਗੈ ਰਾਖਿ ਕੈ ਊਭੈ ਸੇਵ ਕਰੇਇ॥
ਇਉ ਗੁਰਮੁਖਿ ਆਪੁ ਨਿਵਾਰੀਐ ਸਭੁ ਰਾਜੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਕਾ ਲੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਝੀਐ ਜਾ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ॥

He, who lives in obedience to the Divine Ordinance cheerfully as Bhai

Bhikhari lived in Sovereign Fifth Guru's time, he accepts joys and sorrows in the same manner. He obeys the Lord's command or will. Such a man is a *Gurmukh* (Guruward, or God-directed) -

'The God-directed the Divine Ordinance recognize, And by obedience to the Ordinance in the Lord are absorbed.' P. 1036
ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਸੁ ਹੁਕਮੁ ਪਛਾਣੈ ਮਾਨੈ ਹੁਕਮੁ ਸਮਾਇਦਾ॥

The God-directed gives up pride in the body and attachment with it and remains ever absorbed in the holy Preceptor -

'The God-directed or Guruward eliminates pride from within. He has discarded temporal love and is imbued with God's love.' P. 362

ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇ॥
ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇ॥

Even though living with the family, a God-directed or Guruward is a renunciate and living in equipoise, treats joys and sorrows uniformly in the same manner. Everywhere, in his understanding, it is God who is operating. At all times, he glimpses God in every living being, as is the Guru's edict -

'The Guruwards become desireless and attain to Supreme bliss. In household they remain unattached and imbibe affection for the Detached Lord.' P. 1249

ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਏ ਨਿਰਾਸ ਪਰਮ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ॥
ਵਿਚੇ ਗਿਰਹ ਉਦਾਸ ਅਲਿਪਤ ਲਿਵ ਲਾਇਆ॥

'Age never overpowers the God-directed, In whose selves is lodged God-consciousness and realization: Ever Divine merits they contemplate, Inside them is serene meditation lodged. Ever in joy and wisdom they abide; Joy and sorrow to them are alike. In all creation they behold the Sole Pervasive

ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੁਢੇ ਕਦੇ ਨਾਹੀ ਜਿਨਾ ਅੰਤਰਿ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨੁ ॥
 ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਰਵਹਿ ਅੰਤਰਿ ਸਹਜ ਧਿਆਨੁ ॥
 ਓਇ ਸਦਾ ਅਨੰਦਿ ਬਿਬੇਕ ਰਹਿ ਦੁਖਿ ਸੁਖਿ ਏਕ ਸਮਾਨਿ ॥
 ਤਿਨਾ ਨਦਰੀ ਇਕੋ ਆਇਆ ਸਭੁ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਛਾਨੁ ॥

Guru Sahib said: "The mind and body of a God-directed or Guruward person are under his control. When they watch the festivities of the world, they consider them as God's own wondrous play. They always remain absorbed in God's love and devotion. Such persons are called 'Gurmukh' (God-directed or Guruward)."

Once a Sikh asked Guru Sahib, "O True Sovereign! who is a 'jiwan-mukta' (liberated while physically living)?" Guru Sahib replied, "A 'jiwan-mukta' is one who always abides in obedience to God's Will. He obeys God's command with perfect love and devotion. His egoism is totally annulled. Gold and dust appear to him alike. He sees God's image in both nectar and poison. He treats joys and sorrows as equal and similar. His mind never falls into bereavement and always remains in a state of bloom. He considers honour and dishonour as equal. He does not discriminate between a pauper and a king. A person who leads such a life is called a 'jiwan mukta' [liberated while physically living].

*'One that the Lord's command in mind cherishes,
 Is truly to be called 'jiwan-mukta'.
 To such a one are joy and sorrow alike;
 Ever in joy, never feels he sorrow.
 Gold and a clod of earth are to him alike,
 As also 'amrita' and foul-tasting poison.
 To him are honour and dishonor alike;
 Alike also pauper and prince.
 One that such a way practises,
 Saith Nanak, a 'jivan-mukta' may be called.'*

ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਆਗਿਆ ਆਤਮ ਹਿਤਾਵੈ ॥
 ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਸੋਊ ਕਹਾਵੈ ॥
 ਤੈਸਾ ਹਰਖੁ ਤੈਸਾ ਉਸੁ ਸੋਗੁ ॥
 ਸਦਾ ਅਨੰਦੁ ਤਹ ਨਹੀ ਬਿਓਗੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਸੁਵਰਨੁ ਤੈਸੀ ਉਸੁ ਮਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤੈਸੀ ਬਿਖੁ ਖਾਟੀ ॥
 ਤੈਸਾ ਮਾਨੁ ਤੈਸਾ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥
 ਤੈਸਾ ਰੰਕੁ ਤੈਸਾ ਰਾਜਾਨੁ ॥
 ਜੋ ਵਰਤਾਏ ਸਾਈ ਜੁਗਤਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਓਹੁ ਪੁਰਖੁ ਕਹੀਐ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ॥

So, delivering sermons of this type, Guru Sahib set out on a long tour of India. A Gursikh had taken a vow that he would not lie on the beautiful bedstead he had made until Guru Sahib sat on it first. Many Gursikhs had constructed beautiful houses and taken the vow that they would not enter them until Guru Sahib sanctified them by stepping into them. Some had got made beautiful and expensive garments for Guru Sahib. If one had raised a horse for Guru Sahib, another had made a palanquin for him. They made repeated prayers: Just as God had helped King Amrik, saved the honour of Draupadi, ate the simple food offered by Bidar, grazed Saint Dhanna's herds of cattle and ate Karmo Bai's 'khichdi' by manifesting himself, similarly, O Guru! you are omnipotent; kindly fulfil our desires, grant us your glimpse so that we may also be able to serve you." To fulfil such desires of the devotees, Guru Sahib set out from Anandpur Sahib and passing through Ghanauli, Kanaurh, Dadumajra, Uggana and Naulakha, reached Saif Khan at Bahadurgarh. He was a brother-in-law of Shah Jahan.

Guru Sahib set up his camp in his garden. He served Guru Sahib with great love and devotion. He made Guru Sahib sanctify his palace by visiting it. Guru Sahib

said, "Saif Khan! you have built your palace like a fort." He submitted, "Sir! here a sheep had given birth to a lamb. Two wolves came to carry it away, but the sheep did not yield and accept defeat. At last, the two wolves had to retreat. Considering this place to be invincible, I have built a fort-like mansion."

Travelling through many villages and delivering sermons to the devotees there, he stayed at the house of Bhai Mooroo at Gandhoo village. He had displayed great valour in the battles fought by Guru Hargobind Sahib and had prayed that he should have the Guru's glimpse, when he was going to die. At that time, Guru Sahib had made this utterance: "We will fulfil your desire in our Ninth attire." So, as he had a glimpse of Guru Tegh Bahadur Sahib, he placed his head at the latter's feet and passed away. Performing such wonderful acts, Guru Sahib reached Patna Sahib, where Guru Gobind Singh Ji was born. Aurangzeb sent Raja Ram Singh at the head of an army to conquer Assam. At that time, sorcery was in full swing in Assam and all other generals who had come earlier had either got killed, or returned defeated. Raja Ram Singh came to know that Guru Sahib was on a visit to Dhaka in Bengal. He reached in Guru Sahib's refuge. He prayed, "O True Sovereign! Aurangzeb has sent me to conquer Assam. Nobody has been able to do so earlier. Mir Jumla fighting against Ahomia had got killed. Now nobody wishes to come here because the people of Assam make use of terrible sorcery of which there are many strange tales."

Guru Sahib had weaned away Noor Shah sorceress and blessed her with the life of a Sikh. Guru Sahib granted Raja Ram

Singh's prayer and accompanied him to Assam. The Assamese practised many magic tricks on them but in vain. Guru Sahib managed to bring about peace between the Assamese rulers and the Mughals. Describing the glory and greatness of the Name Divine, Guru Sahib said to them -

*'The Master's Name is invaluable.
None knows its worth.'*

P. 81

ਸਾਈ ਨਾਮੁ ਅਮੋਲੁ ਕੀਮ ਨ ਕੋਈ ਜਾਣਦੋ॥

He aligned them with Sikhism and preached it a lot. After having accomplished this great task, Guru Sahib returned to Anandpur Sahib. He had spent considerable time in East India. In Punjab, a fierce campaign was on to convert the Hindus to Islam. The people of India were lamenting and wailing. But no god or goddess manifested to come to their rescue. In Kashmir, Hindus were being converted to Islam forcibly by inflicting brutal tortures on them. Going to the Amarnath cave, they went on fasts unto death and prayed, "O God! save us. At this hour of crisis, to whose portal should we go who may come to our rescue?"

It is recorded in history that when they had been praying for quite sometime, a holy man with matted hair emerged and said, "O Brahmins! today in this Dark age, there is no god who can help you in putting an end to these atrocities. Only the Ninth Sikh Guru, Sahib Sri Guru Tegh Bahadur Ji, the present incumbent of Guru Nanak Sahib's spiritual seat, is capable of helping you." They felt comforted and consoled. They felt that Lord Shiva had himself appeared and commanded them what they should do. Historians have written this too that the chief of the

Brahmins Kirpa Ram had a glimpse of Lord Shiva, who said, "Now except Guru Tegh Bahadur there is none who can rescue Hinduism and bail you out of the situation." At that time, a huge gathering was held under the leadership of Pandit Kirpa Ram. It was decided that a delegation of 500 Brahmins under the leadership of Pandit Kirpa Ram should go to Anandpur Sahib to make a request to Guru Sahib. Pandit Kirpa Ram, who was a resident of *Matan* (Kashmir), had also been imparting education to Guru Gobind Singh Ji. He was the great grandson of Pandit Brahm Dass whom Guru Nanak Sahib had blessed with Divine insight. This very Kirpa Ram became a Singh and died fighting in the battle of Chamkaur in December 1704. Appearing in the august presence of Guru Tegh Bahadur Sahib, he submitted: "O True Sovereign! drunk with power the Turks are bent upon uprooting the tree of Hinduism. In the presence of a lion like you, we are sure that they will be defeated." He also submitted with folded hands, "When religion is in danger, then, as stated in the *Gita*, a great holy man is born in the world:

*'Like an intoxicated elephant is Mughal Aurangzeb's glory.
He is intoxicated at the sight of the tree of Hinduism.
He wants to pull it out from the roots.
This he wishes to accomplish in the presence of a brave lion like you.'*
Sri Gurpartap Suraj Parkash Granth, Ras 12, Ch. 28, Verse 40, Vol. VIII, P. 574

ਗਜ ਸਮ ਤੁਰਕ ਤੇਜ ਚਵੱਗਤਾ।
ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਤੁਰਕੋ ਪਿਖਿਮਤਾ।
ਤੋਰਤਿ ਮੂਲ ਉਖਾਰਯੋ ਜੋਵਭਿ।
ਬਲੀ ਕੇਹਰੀ ਤੁਮਰੇ ਹੋਵਤਿ।

'When going to disappear from the world is religion,

At once, does God incarnate Himself to remedy the situation.'

Sri Gurpartap Suraj Parkash Granth, Ras 12, Ch. 28, Verse 43, Vol. VIII, P. 574

ਜਗ ਤੇ ਬਿਨਸਨ ਲਗਹਿ ਧਰਮ ਜਬ।
ਪ੍ਰਭ ਅਵਿਤਾਰ ਸੁਧਾਰਿ ਤੁਰਤੁ ਤਬ।

'Thou art benevolent, slayer of Mura, the demon, possessing great power.

Thine advent is holy in defence of religion.

Thou art its very axis.

Let all hear that the revered Guru Tegh Bahadur is the shield and protector of the Hindus.'

ਤੁਮ ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਰੂਪ ਮੁਰਾਰੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਭਾਰੀ ਯਤੈਵਰੈ।
ਹਿਤ ਧਰਮ ਪੁਰਾਵਨ, ਤੁਮਾਰਾ ਆਵਨ, ਹੈਯੋ ਪਾਵਨ ਧਰਾਪਰੈ।
ਇਤਿਯਾਦਕ ਬਾਨੀ, ਹਿੰਦੁਨਿ ਭਾਨੀ, ਦੀਨ ਕਿਤਾਨੀ, ਹੋਇਜਬੈ।
ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁਨਿ ਚਾਦਰ, ਰੱਖਕ ਸਾਦਰ, ਸੁਨਯੋਸਬੈ।

You are an incarnation of God. Come to our rescue. Take across our boat by becoming its rower. At this moment, you are the sole support and prop of the Hindus -

'O saint! thou art our only prop.

Give us thy hand lest we all drown.

Let us board the boat of thy mercy!

Becoming its rower,

Now become the Hindus' prop, otherwise not even one will be left in the world.'

Sri Gurpartap Suraj Parkash Granth, Ras 12, Ch. 28, Verse 42 and 45, Vol. VIII, P. 574

ਏਕ ਆਸਰਾ ਆਪ ਗੁਸਾਈ।
ਗਹਰੁ ਬਾਹੁ ਡੁਬਤਿ ਸਭਿ ਜਾਈ।
ਨਿਜ ਕਰੁਨਾ ਤਰਨੀ ਬਰ ਧਰੈ।
ਕਰਨ ਧਾਰਿ ਬਨਿ ਪਾਰਹਿ ਕਰੈ।
.....
ਰਾਖਹੁ ਅਬ ਹਿੰਦੁਨ ਕੀ ਟੇਕ।
ਨਾਹਿਤ ਜਗ ਮਹਿ ਰਹੇ ਨ ਏਕ।

On hearing their prayers, Guru Sahib took up the challenge of protecting them, because they were pleading again and again

'Afflicted Brahmins have come all the way to Anandpur.

O son of Guru Hargobind! Provide us succour.'

ਦੁਖੀਏ ਬਿਪ੍ਰ ਜੁ ਚਲਕੇ, ਆਏ ਪੁਰੀ ਅਨੰਦ।
ਬਾਂਹਿ ਅਸਾਡੀ ਪਕਰੀਏ, ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਚੰਦ॥

He (Kirpa Ram) requested, "O Sovereign! thou art an incarnation of Lord Krishna in the *Kalyuga* (Dark age) -

*'With folded hands did Kirpa Ram pray,
Dutt Brahmin from village Matan:
Sapped now is all our strength, Sovereign
Guru Tegh Bahadur!
Thou art the elephant's liberator.
Thou art the One who saved Draupadi's
honour,
And set right Sudama's affairs.
Before coming to Thee, O Lord, much did we
wander;
Tired do we fall at Thy door.
O Lord! To Thee we make this prayer;
Of the Dark age, art Thou Krishna, Mura's
slayer.'*

ਹਾਥ ਜੋਰ ਕਹਿਯੋ ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ।
ਦਤ ਬ੍ਰਹਮਣ ਮਟਨ ਗੁਮ।
ਹਮਰੋ ਬਲ ਅਬ ਰਹਯੋ ਨ ਕਾਈ।
ਹੇ ਗੁਰ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਰਾਈ।
ਗਜ ਕੇ ਬੰਧਨ ਕਾਟਨ ਹਾਰੇ।
ਤੁਮ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਵਤਾਰੇ।
ਜਿਮ ਦਰੋਪਤੀ ਰਾਖੀ ਲਾਜ।
ਦਿਯੋ ਸਵਾਰ ਸੁਦਾਮੈ ਕਾਜ।
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਏ ਥਾਰੈ।
ਥਾਕ ਪਰੈ ਹਉਂ ਤਉ ਦਰਬਾਰੈ।
ਸੇਵਾ ਹਰੀ ਇਸ ਅਰਜ ਗੁਜ਼ਾਰੀ।
ਤੁਮ ਕਲਜੁਗ ਕੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੁਰਾਰੀ।

After listening to all these prayers, Guru Sahib was lost in serious and deep reflection, when the Tenth Guru, who had gone out to play with companions, arrived. Observing the serious atmosphere, he asked the reason. Guru Sahib said, "Today Hinduism's '*tilak*' (sacred mark on the brow) and '*janeu*' (sacred thread worn by Hindus) are so much in danger that if they are not helped, they will be obliterated from India forever." When the child (Guru) Gobind Rai

asked, "Respected father, what have you thought about it", Guru Sahib said, "Son! unless a perfect holy man lays down his head, they (Hindus) can't be liberated." At that moment, child Gobind (Rai) said spontaneously, "Respected father! there is no holy man greater than you. Lay down your head and save them." To the *Pandits* (Brahmins) child Gobind Singh said, "You should write in your petition that Guru Tegh Bahadur is your Guru (Holy Preceptor). We, the whole of India, are under his command. If you convert him to Islam, we, all the Hindus of India, will naturally come into the fold of Islam." When this petition reached Aurangzeb, he read it, and Guru Sahib was called to Delhi. First, detailed talks were held. Thereafter, Guru Sahib was sought to be brought round with the use of force. In order to terrorize him, on the first day, Bhai Matidas was tied to a wooden plank and sawn into two. It is written that when the saw was working over his head, the first utterance he made was: "The saw is felt sweet by me. When the body sawn into two pieces fell upon the earth, then both parts were heard to be reciting Jap Ji Sahib:

*'When the body was sawn into two halves,
The two parts fell upon the earth.
Both parts were heard to be reciting Jap Ji
Sahib.*

Seeing this, all were wonderstruck.'
Sri Gurpartap Suraj Parkash Granth, Ras 12,
Ch. 54, Verse 46, Vol. VIII, P. 732

ਅਰਧੋ ਅਰਧ ਚਿਰਾਇ ਸੁ ਡਾਰਾ।
ਪਰਯੋ ਪ੍ਰਿਥੀ ਪਰ ਹੂੰ ਦੋ ਫਾਰਾ।
ਦੋਨਹੁ ਤਨ ਤੇ ਜਪੁਜੀ ਪਛੈ।
ਹੇਰਤ ਸਭ ਕੇ ਅਚਰਜ ਬਛੈ॥

On the second day, Bhai Dayala Ji was martyred by boiling him in a cauldron of water. The great *Gursikh* (Guru's disciple)

neither clenched his teeth, nor uttered a cry of pain but embraced martyrdom while reciting Gurbani. The third Sikh of Guru Sahib, Bhai Sati Das Ji, who used to write stories and Gurbani a lot, was martyred by wrapping him in cotton and setting on fire. Thereafter, Guru Sahib was brought to Chandani Chowk and offered three options:

*'Decide among the options three.
Choose the one which seems good to thee.
Recite the 'Kalma' (Islamic sacred text) and follow its code.
The king will grant gifts many a load,
And thou shalt live in comforts' abode.
If you are adamant and don't accept this,
Then perform some miracle as per the king's wish, which shall the king appease.
Ram rai, your grandson, always obeyed the king;
Hundreds of miracles did he show as per the king's bidding.
If you accept neither option, you will do your own destruction.
As for the third option of losing life, we will suffer it on our self.
We will keep Hinduism living in the world;
With your efforts it can't be destroyed.'*
Sri Gurpartap Suraj Parkash Granth, Ras 12, Ch. 64, Verse 28, 29, 30, 32 & 42, Vol. VIII, P. 792-794

ਤੀਨ ਬਾਤ ਨਿਰਨੈ ਕਰ ਲੀਜੈ।
ਲਖਹੁ ਭਲੀ ਸੋ ਧਾਰਨਿ ਕੀਜੈ।
ਸਰ੍ਹਾ ਚਲਹੁ ਕਲਮੇ ਕਹੁ ਪਦਿ ਮੁਖ।
ਦੇਹ ਸਾਹੁ ਭੋਗਹੁ ਸਭਿ ਬਿਧਿ ਸੁਖ।
ਜੇ ਹਠ ਕਰਹੁ ਨ ਮਾਨਹੁ ਏਹੋ।
ਕਰਾਮਾਤ ਕਾਮਲ ਹੁਇ ਦੇਹੋ।
ਜਿਮ ਹਜ਼ਰਤ ਤੁਮ ਤੇ ਕਰਵਾਵੈ।
ਤਿਮ ਕਰਿ ਦੇਹੁ ਦੇਖਿ ਹਰਖਾਵੈ।
ਰਾਮ ਰਾਇ ਜਿਮ ਤੁਮਰੋ ਪੋਤਾ।
ਸਦਾ ਸਾਹੁ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਤਾ।
ਜਏ ਇਹ ਦੋਨਹੁ ਨਾਹਿਨ ਮਾਨਹੁ।
ਆਪਨੇ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਕਹੁ ਹਾਨਹੁ।
ਤ੍ਰਿਤੀਏ ਪ੍ਰਾਨ ਹਾਨ ਕੀ ਬਾਤ।
ਸੋ ਹਮ ਸਹੈ ਆਪਨੇ ਗਾਤ।

Guru Sahib talked about losing his life.

He was taken out of the cage. He bathed at the well and recited Jap Ji Sahib. thousands Delhi-ites were assembled there. The Qazi (Muslim Judge) pronounced the verdict. Executioner drew out his sharp sword and martyred Guru Sahib. At that moment, nature suffered such a jolt that a terrible dust storm started blowing, plunging the place in pitch darkness. The earth shook with a rumbling sound. There was hue and cry on all sides. It was such a dust storm that perfect darkness of the night spread everywhere. At that moment. Bhai Jaita Ji picked up Guru Sahib's head, and thereafter, Bhai Nigahey, Bhai Lakhi Shah picked up Guru Sahib's torso and taking him to his hut cremated it. It was a unique martyrdom. In defence of one's own religion, people do lay down their head, but sacrificing one's life for defending another's faith is something remarkable. According to Guru Nanak's teachings, Sikhs neither put a sacred mark on the brow, nor put on a 'janeu' (sacred thread). But it is a mighty attribute to sacrifice one's life for alleviating the suffering of another. About Guru Tegh Bahadur Sahib's martyrdom, Tenth Guru Sahib has written thus in the 'Bachitar Natak':

*'Having broken the (body's) earthen pitcher,
On the head of the king of Delhi,
He departed to the world of God.
Nay, not one has performed the Deed
That Tegh Bahadur had.
The whole world mourned his loss:
And cried, 'Alas, alas', but the domain of gods
Resounded with the shouts of
"Victory, victory, victory be to the Man of
God."
Bachittar Natak, Tenth Guru, Chapter V,
Dohira 15-16*

ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਸ ਸਿਰਿ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਆ ਪਯਾਨ।

ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ।
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ।
 ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ।

The principle which Guru Tegh Bahadur Sahib has taught us is:

*'Whosoever frightens none, nor is afraid of anyone,
 Says Nanak: Hear thou my soul!
 Call thou him a man of Divine Knowledge.'*

P. 1427

ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਗਿਆਨੀ ਤਾਹਿ ਬਖਾਨਿ॥

It is neither to frighten others, nor of others to stand in fear. The soul does not die with the death of the body. The body is destroyed, but not the soul that is immortal.

Guru Sahib says -

*'O saints! know that this body is perishable.
 The Lord, who abides within it,
 Him alone, recognize thou as real.'* P. 1186

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ॥
 ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਸਾਚੋ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ॥

Knowing the soul to be immortal and by instilling the soul-form in *Gursikhs*, he rids them of the notion of being a mere physical body. The soul can neither be severed, nor burnt, nor killed, nor shrivelled, nor made to wither. The life of the soul is eternal. Describing the marks of a self-knowing person, Guru Sahib says -

*'The man, who in pain feels not pain, who is affected not by pleasure, love and fear and deems gold as dust,
 Who is swayed not by slander or praise,
 And who suffers not from greed, worldly love and pride,
 Who remains unaffected by joy or sorrow, and who minds not honour or dishonor.
 He, who renounces all hope and yearning, remains desire-free in the world,
 And whom lust and wrath touch not;
 Within his mind abides the Lord.'* P. 633

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹੁ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ॥
 ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ॥
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ॥
 ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ॥
 ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਿਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ॥

He taught the Sikhs that departure from the world (that is, death) is an eternal truth. Putting the body to some noble use is the supreme endeavour. Everybody in the world lives for himself or herself, but perfect is he who sacrifices his life for giving joy and comfort to others. The *Gursikhs* followed this principle fully. In the battles fought by the Tenth Guru Sahib, they surpassed one another in embracing martyrdom. After his mingling with the Eternal Light of God, they fought against a mighty empire and destroyed evil. They showed to the world how sacrifices are made while leading a truthful life for the attainment of truth. They were broken on the wheels, had their scalps scraped off, were burnt alive, suffered their children to be cut into pieces and put in their apron, but they remained steadfast in their faith and did not waver even a whit. All this inspiration comes from the martyrdom of Sri Guru Tegh Bahadur, which is known as: *'Displayed he great valour in the Dark Age.'* This great martyrdom changed the very appearance of India and blew the rule of tyranny to smithereens. The freedom that India enjoys today is on the strength of the valour of those great warriors. It is they who, becoming the strong foundations of the mansion of freedom, are maintaining it on the strength of their sacrifices and martyrdoms. It is a matter of regret that while the mansion is taken care of but nobody pays serious attention to the foundation on which it stands.

ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਨਵੀਂ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਤੇ ਰਿਨੀਊਵਲ ਅਤੇ ਪੁੱਛਗਿਛ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਗਾਇਨ ਕੀਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦੀਆਂ ਕੈਸਟਾਂ, CD.'S, VCD.'S, DVD.'S MP3 ਦੇ ਆਪ ਜੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਐਡਰੈਸਾਂ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਜੀ।

For all enquiries about 'Atam Marg' viz. renewal, new membership, non-receipt of the magazine etc. and also for procuring audios, videos & CDs; and books authored by Sant Waryam Singh Ji, please contact the following

England (U.K.)

For U.K. renewal of Atam Marg Magazine please forward cheque £ 40.00 payable to A.M.S.S.E.C.T. (U.K.) 9 Elizabeth Road, Walsall, West Midlands WS5 3 PF

Atam Marg Spiritual Scientific Educational Charitable Trust (U.K.)
9 Elizabeth Rd.,

Walsall West Midlands, WS5 - 3PF U. K.

Contact : Mrs. Gurbax Kaur,
Mr. Jagtar Kulair : Tel : 0044-1212002818
Fax : 0044-1212002879
Voicemail : 0044-8701654402
Raj Mobile : 0044-7968734058
Email : info@atammarguk.com

U.S.A.

Vishav Gurmat Roohani Mission Charitable Trust,

Contact : Bhai Amardeep Singh Atwal,
2755, Guildhall Dr., San Jose,
Ca - 95132, U.S.A

Phone :- 001-408-263-1844,
vgrmctusa@yahoo.com

S. Baldev Singh Grewal

Fremont, U.S.A - 001-510-249-9456

Canada

Bhai Sarmukh Singh Pannu

Phone - 001-604-433-0408

Bhai Parmjit Singh Sandhu

Cell: 001-250-600-3072

Bhai Tarsem Singh Bains

Cell : 001-604-862-9525, Phone : 001-604-599-5000

IN INDIA

09417214391, 09417214379 09814612900, 9417214378

Email: atammarg1@yahoo.co.in

Australia

Bibi Jaspreet Kaur

Cell : 0061-406619858

Email :- jaspreetkaur20@hotmail.com

Foreign Membership

	Annual	Life
U.S.A.	60 US\$	600 US\$
U.K.	40 £	400 £
EUROPE	50 Euro	500 Euro
AUS.	80 AUD\$	800
AUD\$		

IDGC

Ratwara Sahib

ADMISSION OPEN 2022

B.Ed , M.A.
2 Years

Affiliated to Punjabi University
Patiala, Approved by NCTE New
Delhi, Govt. of Punjab

Eligibility Graduation, Post
Graduation with 50 % Marks

✉ idce.principal@gmail.com

🌐 www.idce.org.in

9501514382, 9417214382

GNM Nursing
3 Years

Affiliated to PNRG SAS Nagar
Mohali, Approved by INC New
Delhi, Govt. of Punjab

Eligibility 10+2 in any stream
with 50 % Marks

✉ idsn.principal@gmail.com

🌐 www.idsn.org.in

8284853375, 9417775841

INTERNATIONAL DIVINE GROUP OF INSTITUTES

ਟਰਸਟ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਨੀ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀ
(ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਬੀਜੀ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ) ਦੇ

ਸੱਚਖੰਡਵਾਸੀ ਸੰਤ ਮਾਤਾ ਰਣਜੀਤ ਕੌਰ ਜੀ
ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਜਨਮ ਦਿਨ ਸਬੰਧੀ

ਗੁਰਮਤਿ

ਸਮਾਗਮ

8 ਅਗਸਤ 2022

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਵੇਰੇ 11.00 ਵਜੇ ਹੋਣਗੇ।